

Onsdagen den 16 maj

Kl. 09.00–16.20

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 25 april justerades.

§ 2 Anmälan om ny riksdagsledamot

Följande berättelse hade kommit in från Valprövningsnämnden:

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till Valprövningsnämnden har från Valmyndigheten inkommit bevis om att Jacob Sandgren (S) utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 14 maj 2018 sedan Sara Karlsson (S) avsagt sig uppdraget.

Valprövningsnämnden har denna dag granskat beviset för den nya ledamoten och därvid funnit att det blivit utfärdat i enlighet med 14 kap. 28 § vallagen (2005:837).

Stockholm den 15 maj 2018

Svante O. Johansson

ersättare för ordföranden

/Mattias Andersson
sekreterare

§ 3 Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott

Från sammansatta utrikes- och försvarsutskottet hade följande skrivelse kommit in:

Sammansatt utrikes- och försvarsutskott

1 bil.

Utrikesutskottet och försvarsutskottet har jämlikt 7 kap. 7 § riksdagsordningen i separata beslut den 19 april 2018 och den 26 april 2018 kommit överens om att genom deputerade i ett sammansatt utskott gemensamt bereda proposition 2017/18:180 *Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali* samt motioner.

Till deputerade och suppleanter i det sammansatta utskottet har utsetts de i bifogade förteckning upptagna riksdagsledamöterna.

Det sammansatta utskottet, som benämns sammansatta utrikes- och försvarsutskottet (UFöU), har vid konstituerande sammanträde den 15 maj 2018 utsett följande presidium:

Jonas Jacobsson Gjörtler (M), ordförande

Åsa Lindestam (S), vice ordförande

Stockholm den 15 maj 2018

Martin Brothén

Kanslichef utrikesutskottet

Lars Franzén

Kanslichef försvarsutskottet

Bilagan hade följande lydelse:

*Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
sammansättning fr.o.m. 15 maj 2018 t.o.m. 7 juni 2018*

Deputerade

1. Kenneth G Forslund (S)
2. Hans Wallmark (M)
3. Åsa Lindestam (S)
4. Jonas Jacobsson Gjörtler (M)
5. Olle Thorell (S)
6. Björn Söder (SD)
7. Beatrice Ask (M)
8. Peter Jeppsson (S)
9. Daniel Bäckström (C)
10. Anders Schröder (MP)
11. Sofia Arkelsten (M)
12. Maria Andersson Willner (S)
13. Roger Richtoff (SD)
14. Allan Widman (L)
15. Lotta Johnsson Fornarve (V)
16. Sofia Damm (KD)
17. Alexandra Völker (S)

Suppleanter

1. Pyry Niemi (S)
2. Jan R Andersson (M)
3. Kent Härstedt (S)
4. Margareta Cederfelt (M)
5. Krister Örnfjäder (S)
6. Markus Wiechel (SD)
7. Lotta Olsson (M)
8. Mattias Ottosson (S)
9. Kerstin Lundgren (C)
10. Valter Mutt (MP)
11. Göran Pettersson (M)
12. Emilia Töyrä (S)
13. Robert Stenkvist (SD)
14. Fredrik Malm (L)
15. Yasmine Posio Nilsson (V)
16. Mikael Oscarsson (KD)
17. Kalle Olsson (S)

Skrivelsen lades till handlingarna.

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2017/18:FPM80 Ändring av stadgan för Europeiska unionens domstol
7586/18 till justitieutskottet

§ 5 Anmälan om granskningsrapport

Prot. 2017/18:112
16 maj

Tredje vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till socialförsäkringsutskottet:

RiR 2018:11 Bedömning av arbetsförmåga vid psykisk ohälsa – en process med stora utmaningar

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2017/18:260 till konstitutionsutskottet

Skrivelser

2017/18:255 till finansutskottet

2017/18:259 till utbildningsutskottet

EU-dokument

COM(2018) 184 och COM(2018) 185 till civilutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 10 juli*.

§ 7 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Socialutskottets betänkanden

2017/18:SoU9 Hälsa- och sjukvårdsfrågor

2017/18:SoU22 Styrande principer inom hälso- och sjukvården och en förstärkt vårdgaranti

Utrikesutskottets betänkanden

2017/18:UU12 Europarådet

2017/18:UU13 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE)

Civilutskottets betänkanden

2017/18:CU22 Gränsen mellan enskilt och allmänt vatten

2017/18:CU23 Riksrevisionens rapport om inkomsteffekter av bruksvårdssystemet

2017/18:CU28 Digitalisering av grundkartor och detaljplaner

§ 8 Förbud mot utvinning av uran

Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU13
Förbud mot utvinning av uran (prop. 2017/18:212)
föredrogs.

Anf. 1 HANIF BALI (M):

Fru talman! Vi ska i dag debattera regeringens proposition om förbud mot uranutvinning. Moderaterna och de som tillhör den minoritet som har reserverat sig anser att denna lagstiftning är onödigt och hämmande för svensk mineralindustri. Den är även hämmande för svensk innovation vad gäller att söka investeringar utomlands för utvinning av nya innovationskritiska mineraler för batteritillverkning, kobolt och andra viktiga metaller som behövs i en modern ekonomi.

Vi bygger just nu batterifabriker runt om i Sverige och lägger stora pengar på det och på att söka investerare utomlands. Vi talar om elbilar och att Volvo ska investera starkt i elbilsproduktion och så vidare. För mycket av detta krävs speciella metaller, och många av dessa metaller förekommer tillsammans med uran.

Ett förbud mot uran gör att det inte bär sig ekonomiskt. Det har redan prospekterats för en gruva där man hittar många av de innovationskritiska mineraler som vi annars enbart får tag på under vidriga förhållanden i Afrika eller från Kina. Man hittar neodymminer, som är det som det byggs elmotorer på, vilket kan vara bra att veta.

Dessa projekt riskerar nu att grusas för att regeringen väljer att sätta ideologi före pragmatism. Man väljer att prioritera symbolpolitik i stället för svensk industri, vilket är beklagligt.

Jag yrkar på avslag på propositionen. Vi står självklart bakom båda våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

(Applåder)

Anf. 2 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD):

Fru talman! Regeringens förslag om ett förbud mot utvinning av uran innebär att det inte längre ska vara möjligt att ge tillstånd till gruvdrift för att utvinna uran eller ge tillstånd till brytning, provbrytning, bearbetning eller fysikalisk eller kemisk anrikning av uran för att använda uranets fysiska egenskaper. Vad gäller minerallagen föreslår man också att uran helt ska tas bort som koncessionsmineral, vilket innebär att det inte längre blir möjligt att bevilja vare sig undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession.

Sverigedemokraterna anser att detta är en direkt skadlig politik och att regeringens förslag, som backas upp av Vänsterpartiet och Centerpartiet, inte kan betraktas som annat än en eftergift till de gröna ytterlighetspartierna.

Uran är ett vanligt förekommande grundämne i jordskorpan, även i Sverige. Därför ter det sig märkligt att förbjuda undersökningstillstånd för och utvinning av detta grundämne, framför allt för att det ofta förekommer med och utgör en markör för andra metaller – metaller som även de gröna partierna anser vara eftersträfvansvärda eftersom de behövs för exempelvis

framställning av batterier eller är innovationskritiska för annan så kallad grön teknik.

Men Sverigedemokraterna har framför allt svårt att se ett behov av en förändrad lagstiftning på området eftersom omfattande uranbrytning inte är något problem i Sverige och inte har förekommit i vårt land på nästan 50 år.

För den som skulle vilja påbörja brytning krävs det i dag tre separata tillstånd enligt miljöbalken, minerallagen och kärntekniklagen. Vid etablering av miljöfarlig verksamhet, precis som vid vindkraftsetablering, har kommunerna dessutom kommunalt veto, och det krävs en aktiv tillstyrkan av den aktuella kommunen för att ett projekt ska få tillstånd och kunna genomföras.

Trots att inget problem föreligger och att tillståndsprocessen för den som vill påbörja gruvdrift är omfattande lägger regeringen ändå fram detta förslag.

Fru talman! Även Lagrådet framhåller i sitt yttrande att man har svårt att se vad regeringens lagförslag tillför den reglering som redan finns. Man noterar också att förslaget inte motiveras närmare. Det senare gör det uppenbart att det föreligger starka politiska motiv till den föreslagna förändringen i lagstiftningen.

Sverige har i dag en stor andel kärnkraft i sin energimix och har därmed ett stort behov av uran. Sverigedemokraterna anser att det är djupt principiellt felaktigt att förbjuda brytning och försvåra möjligheterna att efter söka uran samtidigt som Sverige är en stor importör av uran för vår kraftproduktion.

Den rimliga positionen för ett kärnkraftsland borde ha varit att följa den lagstiftning som finns i dag: att under kontrollerade former tillåta prospektering och brytning av uran i Sverige.

I energiöverenskommelsen mellan regeringspartierna och tre av de borgerliga partierna finns ingen bortre gräns för kärnkraften i Sverige. De yngsta kärnkraftverken i Sverige har en planerad livslängd till 2045, vilket innebär att vi kommer att vara stora konsumenter av uran fram till denna tidpunkt – kanske även bortom denna tidpunkt vid förlängd livslängd på dessa verk.

I skenet av detta verkar det än mer märkligt att föreslå ett stopp för möjligheten att bryta uran i landet och i stället förlita sig på att det ska vara möjligt att importera samt kräva att andra länder ska upprätthålla denna typ av verksamhet för att täcka vårt behov av uran i Sverige.

Fru talman! Det som troligtvis gör störst skada för vårt land är den påverkan som förslaget får för Sverige som gruvnation, när man relativt omgående förbjuder ett enskilt grundämne. Detta direkt skadar vårt anseende som gruvnation och ökar den politiska osäkerheten och risken i att verka i Sverige inom mineralnäringen. Den politiska osäkerhet som skapas gör det dyrare, kommer att försvåra nyetableringar och äventyrar befintliga verksamheter men även potentiella nyetableringar som hade kunnat bli av i Sverige. Detta är Sverige inte betjänt av på något sätt.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 1 i betänkan-

Anf. 3 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande NU13 *Förbud mot utvinning av uran* – en debatt som ligger mig extra varmt om hjärtat och en debatt om en fråga som jag och många med mig har drivit länge.

Förslaget är att riksdagen ska anta regeringens förslag till ändringar i miljöbalken och minerallagen, som innebär ett förbud mot utvinning av uran. Genom lagändringarna blir det inte längre möjligt att ge tillstånd till gruvdrift för att utvinna uran – alltså ingen urangruva och heller inte uran som biprodukt eller återvinning av utvinningsavfall.

I förslaget finns det en följdändring i miljöbalkens bestämmelse om obligatorisk tillåtlighetsprövning som innebär att uranutvinning inte längre ska tillåtlighetsprövas av regeringen. Och det krävs en förändring i minerallagen där uran inte längre kommer att klassas som ett koncessionsmineral. Dessa lagändringar föreslås träda i kraft den 1 augusti 2018.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Jag har lyssnat på dem som opponerar mot förslaget. Därför, fru talman, vill jag säga några saker.

Sverige är och ska fortsätta att vara en stark gruvnation. Vi är ett exportberoende land, och tillsammans med stålindustrin står gruv- och mineralnäringen för 10 procent av den svenska bruttoexporten. Vi har under mandatperioden kunnat se hur industrin totalt har tagit flera steg framåt, inte minst när det gäller jobbtillväxten och produktivitetsoökningen. Detta är helt avgörande för vår konkurrenskraft.

Fler jobbar i dag inom industrin än för nio år sedan, allt fler företag flyttar hem verksamhet från låglöneländer och industriinvesteringarna i Sverige är de högsta någonsin. Industrins framtidstro är också den största på över 20 år.

Gruvnäringen går framåt med att utveckla 5G-teknik och har lämnat sin färdplan för ett fossilfritt Sverige till regeringen. Målet är att stora delar av näringslivet ska utveckla sin konkurrenskraft genom att vara fossilfria 2045.

Gruv- och mineralnäringen tar upp sina möjligheter vad gäller bland annat metaller och mineraler för att ställa om till fossilfria energisystem och transporter och för att utveckla moderna bilbatterier, energilagring och ny järnväg. De lyfter också upp utvecklingen av den cirkulära ekonomin, som är viktig för att skapa en helt fossilfri gruv- och mineralnäring.

Staten möter upp på flera sätt, till exempel genom regeringens långsiktiga satsning med 300 miljoner kronor per år 2018–2040 i Industriklivet samt det som näringsminister Mikael Damberg redan har aviserat, nämligen att staten ska möta upp med mer effektiva och rättssäkra tillståndprocesser för gruv- och mineralnäringen så att nya nödvändiga och klimategenliga investeringar möjliggörs.

Om det är något man vet om industrin och om gruv- och mineralnäringen är det att tillgången till energi är viktig och att industrin, oavsett regering, vill att det ska finnas en långsiktig och hållbar plan. Det är därför den energiöverenskommelse som slöts mellan över 70 procent av riksdagens ledamöter, genom oss i Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Moderaterna, Centerpartiet och Kristdemokraterna, är så viktig.

Målen i energiöverenskommelsen är tydliga. Målet år 2040 är 100 procent förnybar elproduktion. Man har även kommit överens om målet att Sverige år 2030 ska ha 50 procent effektivare energianvändning jämfört med 2005.

Fru talman! Sverige ska fortsätta att vara en framstående gruv- och mineralnation och fortsätta att utveckla sin konkurrenskraft. Sverige kan och ska fortsätta att utveckla grön energi och ny teknik, och regeringen har gett Sveriges geologiska undersökning i uppdrag att kartlägga möjligheterna för utvinning i Sverige av de innovationskritiska metaller och mineraler som är nödvändiga för bland annat miljö- och klimatomställningen.

I regeringens förslag i dag finns även att inom senast fem år göra en omfattande utvärdering av dagens förslag kopplat till detta. Och till sist kan Sverige trygga sitt behov av energi med en stor blocköverskridande, hållbar och framtidsinriktad energiöverenskommelse.

Fru talman! Jag började med att säga att det här är en debatt som ligger mig väldigt nära. Jag har fått höra här att det inte är någon som är bekymrad. Men det handlar faktiskt om hur jag och många med mig i Jämtland och andra delar av Sverige har längtat efter och jobbat för frågan om ett nej till uranbrytning. Frågan har debatterats i Sveriges riksdag länge, och i dag finns det en majoritet. Det har det i och för sig funnits länge, men i dag lämnar vi den blockpolitik som så ofta är en bromskloss när man vill ha resultat, inte bara prat.

Varför engagerar denna fråga oss? Jo, för att ansökningar och arbetsplaner för undersökningar för att leta efter uran ökade med hög takt direkt efter regeringsskiftet 2006. Bland annat kommunerna runt Sveriges femte största sjö Storsjön – Berg, Krokom, Åre och Östersund – uppvaktades av utländska bolag som på sina hemsidor år 2007 skrev hur Sverige hade öppnat upp för kärnkraft. Sedan var Fredrik Reinfeldt 2009 i Umeå och talade om att Sverige borde öppna upp för uranbrytning, vilket lockade flera nya investerare.

Vad fick då oss jämtar att reagera? Jo, med en moderat statsminister som öppnade upp för uranbrytning kom det som ett pärlband: Då kom Moderaternas riksdagsordförande i Jämtland och sa samma sak, sedan kom Bergs kommuns moderater och sa samma sak och även liberalerna sa samma sak. Men det fanns ju ett kommunalt veto – räckte inte det? Nej, var vår bedömning.

Våra fyra kommuner ligger alla runt Storsjön, som är en otroligt viktig vattentäkt för samtliga fyra. Om en av våra kommuner – hur otroligt det nu än kan verka – skulle styras av moderater och liberaler och de skulle öppna upp för uranbrytning skulle det vara fara för vårt gemensamma dricksvatten. Vi såg alla vad som hände i finska Talvivaara.

Förutom alla miljö- och hälsorisker med att bryta uran måste man också förstå vilken enorm mängd som måste brytas för att få ut en liten del uran.

Vi har en stor del av Jämtlands bördiga jordbruk runt Storsjön. Vi har vår besöksnäring som basnäring, och det har legat som en våt filt över dess och andra näringars vidareutveckling när de stora utländska bolagen hela tiden lämnade in arbetsplan efter arbetsplan för undersökningsarbete vid Storsjön. Markägarna och kommunerna överklagade Bergsstatens beslut, men som ni vet går inte det.

Oro för hälsa och miljö, oro för vårt dricksvatten, besvikelse över att inte kunna utveckla de befintliga näringarna och ilska över att inte bli lyssnad på från huvudstaden gjorde att vi tände vårdkasor runt Storsjön, demonstrerade, gjorde film för att visualisera det enorma området, startade en ekonomisk förening som tog fram fakta, bjöd in Bergsstaten till dialog och debatterade.

Nu har kommunerna svarat på regeringens remiss, och de stöder förslaget. I Bergs kommun, där frågan varit som allra störst i Jämtland, har nu alla partier i fullmäktige ställt sig bakom förslaget.

Det bryts inget uran i Jämtland i dag, och inte i Skåne, Västergötland, Östergötland, Närke, Öland eller någon annanstans i Sverige. Låt oss besluta att det heller inte ska få göra det. Låt dagens ord bli "huran".

(Applåder)

I detta anförande instämde Patrik Engström, Per-Arne Håkansson, Mattias Jonsson, David Lindvall, Karl Längberg och Anna Wallén (alla S) samt Birger Lahti (V).

Anf. 4 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det togs upp flera saker här, och jag får välja vilka delar som jag ska ta replik på.

Jag kan hänga upp mig lite grann på följande. Det är inte så att hela hanteringen av tillstånd för en gruva hänger på den politiska prövningen av tillåtligheten. Det är fortfarande så att det krävs tillstånd enligt tre separata lagstiftningar. Det sker även en miljöprövning. Det är alltså inte avhängigt av att det är politiker som lekmän som sitter och avgör huruvida det kommer att vara skadligt eller inte om man öppnar en gruva eller vilka risker det innebär, utan det kommer att göras en professionell bedömning.

Trots att man kanske skulle ha kunnat uppfylla alla kriterier finns det en möjlighet för politikerna att i slutändan säga nej till denna typ av miljöfarlig verksamhet.

Det är lite intressant att det blir ett förbud mot undersökningstillstånd för att bryta uran just för att använda dess fissila egenskaper. Men det är på intet sätt så att Socialdemokraterna förhindrar att man bryter andra metaller där uran finns. Den enda skillnaden kommer att vara att man, om det skulle gå att överbrygga de politiska osäkerheterna, kommer att bryta mängder av uran för att kunna få upp andra metaller som vi behöver för till exempel batteriteknik och som är innovationskritiska för andra delar när det gäller grön teknik. Men skillnaden är att vi då inte ska använda det uran som har plockats upp ur backen, utan det ska ligga kvar och vara helt otillgängligt. Samtidigt har vi ett behov av uran i Sverige för vår kraftförsörjning och för vår energiförsörjning. Detta är en del av den energiöverenskommelse som Socialdemokraterna är en del av.

På vilket sätt är det rimligt att importera uran från betydligt mer odemokratiska stater, där det är tvivelaktigt hur det fungerar med miljöprövningen och där man har långt mycket lägre krav för uranbrytning än vad som skulle gälla i Sverige?

Anf. 5 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Mattias Bäckström Johansson för frågan. Som jag sa i mitt anförande har vi kommit överens om målet att Sverige år 2040

ska ha 100 procent förnybar elproduktion. Sverigedemokraterna var i och för sig inte med i den överenskommelsen. Detta mål behöver nu verkställas. För mig får detta naturligtvis gärna gå mycket fortare än så.

Att alltid tala om kärnkraft känns för mig som en längtan tillbaka till svunna tider och en tro på att allting var bättre då. Det känns inte vidare framtidsinriktat.

Mattias Bäckström Johansson talar om att han inte tror att politik och politiska signaler spelar någon roll. Jag kommer mycket väl ihåg hur det var förra mandatperioden när det hävdades att industrin var basically gone. Tror du inte att industrin uppfattade det som att satsningar på forskning och innovation eller annat inte skulle ske just i industrin? Fredrik Reinfeldt sa i Umeå 2009 att vi faktiskt borde öppna upp för uranbrytning. Tror du inte att det lockade flera investerare som tänkte att Sverige nu är för uranbrytning?

Politiska signaler i ett system spelar naturligtvis en jätteroll, eftersom lagar går att ändra. Jag delar därför inte din åsikt om det.

Anf. 6 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är denna typ av politiska risker som är så skadliga för Sverige. Detta är någonting som direkt skadar Sveriges anseende som gruvnation.

Man har under lång tid tillåtit till exempel uranbrytning under kontrollerade former som är kopplad till tre olika lagstiftningar. Man har även haft en vetorätt för kommunerna. Nu frångår man det och ska i stället gå in och lagstifta mot ett enskilt grundämne. Det är klart att det blir mycket problematiskt för Sverige att man som en blixtnär från en klar himmel går in och plockar bort ett enskilt grundämne och säger att ingen nu får undersökningstillstånd för det eller får bryta det. Vilka vill etablera sig med dessa förutsättningar? Vilka andra länder har förbjudit enskilda grundämnena? Kan Anna-Caren Säterberg nämna ett enda land som har förbjudit ett enskilt grundämne?

Anf. 7 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Mattias Bäckström Johansson för detta. Jag tror att fler från huvudstaden ibland borde ta sig tid att lyssna på människors oro på landsbygden. Denna oro för uranbrytning verkar ha gått dig helt förbi.

Jag kan förstå att man tycker att det är jättebra att man kan stoppa in en kontakt i väggen och säga: Varde ljus. Sedan spelar det ingen roll vilken källa det kommer från. Men jag tycker att det ska komma från hållbara och förnybara källor. Det tror jag att också folket tycker, och vi är faktiskt satta att förvalta folkets förtroende.

Jag berättade tidigare om att vi har en bra överenskommelse och att den är bra för industrin.

Mattias Bäckström Johansson frågade om det finns något land som har förbjudit ett enskilt grundämne. Helt ärligt vet jag inte det. Men vi kanske ska vara det första. SGU har haft ett uppdrag från regeringen att kartlägga. Nu ska man också titta på hur dessa innovationskritiska metaller, som faktiskt är otroligt viktiga för att kunna lagra den förnybara energi som en majoritet i denna riksdag vill satsa på, ska utvinnas.

(Applåder)

Anf. 8 HANIF BALI (M) replik:

Fru talman! Jag tar vid där Mattias Bäckström Johansson slutade.

Om uppdraget till SGU är att de ska hitta innovationskritiska mineraler blir det lite märkligt när SGU själva säger att det är otroligt problematiskt med denna lagstiftning för att kunna hitta innovationskritiska mineraler.

Det verkar vara någon form av socialdemokratisk strategi i allmänhet att man drar undan benen för fundamenta. Sedan tillsätter man en gruvgeneral, en urankatapult eller något plojprojekt i stället.

Man kan inte tala om att man vill ha förnybara energikällor och ett förnybart samhälle samtidigt som man drar undan benen för de mineraler som gör detta möjligt. Man kan inte ha elbilar utan batterier med metallen neodym. Man kan inte ha ett fossilfritt samhälle utan att ha en basenergi från kärnkraft. Det finns inte i vår nuvarande energimix. Det är för tillfället inte ens möjligt att realisera den visionen utan att investera i en fungerande gruvnäring.

Problemet nu blir att utländska investerare kommer att dra öronen åt sig. De kommer inte att vilja investera i svensk gruvnäring om vi går in och petar och förbjuder enskilda ämnen.

Det är ganska spännande att det i Sverige alltså inte är förbjudet att bryta kol men att det är förbjudet att bryta uran. Vilket är mest farligt för miljön? Det är alldeles uppenbart att det är kol som dödar människor och förstör klimatet. Men det är fullt lagligt att prospektera för kol men inte för uran. Denna logik går helt enkelt inte ihop.

Anf. 9 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Hanif Bali för detta. Jag vet inte om jag uppfattade en fråga, men jag hörde i alla fall vad du sa. Då kan jag svara lite grann på det som du egentligen sa.

Vi har alla kommit överens om att vi tror att vi kan ha ett samhälle 2040 med bara förnybar elenergi. Det är någonting som vi jobbar för, både du och jag och många fler här i kammaren. Om vi tror på det samhället kommer vi såklart inte heller att vara lika beroende av kärnkraft.

Du säger att om man inte får bryta uran kan man inte heller prospektera någonting annat. Vi ser hur priserna har ökat otroligt mycket på de innovationskritiska metaller som du talar om och som behövs för att bygga de batterier som behövs för att ställa om. Det står även i detta betänkande att dessa saker ska gå att göra hand i hand, alltså att uranet tas upp men inte får användas samtidigt som man naturligtvis kan ta fram de metaller som har ökat i pris och som det nu finns möjlighet att bryta.

Jag ser inte samma problem som du ser. Det ser inte heller Naturvårdsverket som har gjort denna utredning. Inte heller regeringen ser detta problem i sitt förslag i Regeringskansliet. Man anser att både och ska kunna göras. Vi ska inte behöva bryta uran. Vi kan lugna landsbygdens folk. Vi kan säga till jämtarna att de inte ska oroa sig längre. Samtidigt kan vi faktiskt satsa på de innovationskritiska metallerna.

Anf. 10 HANIF BALI (M) replik:

Fru talman! Du talar om tro, Anna-Caren Säterberg. Vi kan tro på det samhället hur mycket vi vill. Men verkligheten förändras inte efter vår tro.

För att kunna nå dit måste vi ha fungerande batteriteknik, fungerande mineraler och fungerande investeringar. Det är här logiken i förbudet blir jättekonstig.

Titta på prospekteringen av våra största innovationskritiska mineraler i exempelvis Jämtland. 30 procent av mineralerna i den gruvan är uran. Med din logik är det helt okej att bryta upp alla dem och uranet. Det är helt okej att ta risken med att bryta upp uranet för att kunna utvinna resterande 70 procent viktiga mineraler. Sedan ska man bara stoppa tillbaka det. Man tar alltså hela risken utan att få använda den produkt som man faktiskt gräver upp.

Vad leder det till? Jo, gruvan blir för dyr att driva. Det blir inte heller lönsamt att köpa kobolt från Sverige, och det blir inte lönsamt att köpa neodym från Sverige. Då gör man det från Afrika och Kina. Och då får vi ett vidrigare samhälle. Då får vi en vidrigare värld, där fattiga små barn behöver jobba i gruvor i stället för att vi använder modern svensk teknik, moderna robotar i en svensk gruva.

Det är det som är det märkliga med den här lagstiftningen. Det är inte som att regeringen förbjuder import av uran. Det är inte som att ni förbjuder uranbrytning, om den nu är extremt farlig. Ni vill bara att någon annan ska göra det. Det är okej om kanadensare, australier eller ryssar bryter uran. Men om Sverige ska göra det är det fel.

Våra miljökrav är höga. Jag tror att svensk gruvnäring är så pass miljövänlig och har så pass hög säkerhet och tillit att det kommer att vara viktigt för Sverige att kunna utvinna detta.

Anf. 11 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Det är en otroligt splittrad allians i den här frågan. I den förra debatten om mineralpolitiken sa Kristdemokraternas företrädare att det inte finns något parti som vill att man ska bryta uran. Jag vet inte om det står för dig, Hanif Bali. Och nu blir det en retorisk fråga eftersom du inte har någon replik kvar för att svara.

Vi vet att det finns en majoritet som är för det här i Sveriges riksdag. Vi tycker att det är viktigt.

Du talar om fattiga barn i andra länder. Men vi har också en energiöverenskommelse som innebär att vi ska ha 100 procent förnybart. Du borde koppla att behovet av kärnkraft då bör minska ordentligt. Den import vi behöver bör minska.

Det är inte uran vi behöver. Vi behöver de innovationskritiska metallerna som kan lagra den förnybara energin. Vi behöver bygga ut mer förnybar energi. Vi kan se att både vind- och solkraft byggs ut mycket mer. Ni har varit med och kommit överens om vattenkraften och en massa bra saker i energiöverenskommelsen som kan leda till att Sverige står tryggt i energifrågan framöver.

Den här gången vore det kanske smickrande att lyssna på jämtar och skaraborgare, på dem som känner en stor oro för det här. Den oron verkar du inte tro på. Det kommer hela tiden stora utländska bolag som uppväntar och vill bryta. Det lägger en död hand över allting.

Jag är glad över att vi den här dagen kommer att säga nej till uranbrytning.

(Applåder)

Anf. 12 LORENTZ TOVATT (MP):

Fru talman! Kärnkraftens era är över. Och i dag har vi samlats för att fira det med denna debatt.

Låt oss börja där. Låt oss kika omkring i världen och se vad som händer på energimarknaden. I land efter land, region efter region slår nu det förnybara igenom på bred front. På många håll är solenergi nu den billigaste energikällan. Och Internationella energirådet spår att vindkraft kommer att vara den dominerande energikällan i EU inom ett drygt årtionde, tack vare en extraordinär utveckling både på land och till havs. Vinden och solen kompletterar varandra bra. De balanserar systemet, och inte minst vinden till havs bidrar till stabilitet.

Förra året slog Costa Rica sitt eget världsrekord. De hade 300 dagar då de enbart använde el från förnybara källor. I Kalifornien frodas det förnybara. Inom kort kommer alla nybyggda hus att ha solceller på taket. I Tyskland är det inte ovanligt att den förnybara energin är en integrerad del när man bygger. Alger odlas i väggar, och solceller används både som fönster och som tak. I Kina investeras de närmaste åren mer i sol och vind än vad som investerats hittills i hela världen.

Teknikutvecklingen för smarta elnät och energilagring stegrar. Här ligger nyckeln till 100 procent förnybar energi världen över. Solen och vinden är här för att stanna, och de tar över världen i rask takt.

Fru talman! Med denna takt får kärnkraften inte bara svårt att konkurrera; den blir snudd på överflöd. Financial Times sammanfattar det väl i en artikel om kärnkraftsindustrins dystra framtidsutsikter som de publicerade för bara för några veckor sedan. Det stod: Kostnaderna förblir för höga. Privata investerare drar sig förnuftigt bort från byggnadsriskerna. Och helt centralt – det finns alternativ. Kostnaderna för vind och sol är nu hälften per megawattimme jämfört med storskalig ny kärnkraft.

Detta är egentligen inte konstigt. Det är helt enkelt för svårt och dyrt att bygga ny kärnkraft. Ta bara Olkiluoto 3 i Finland som exempel. Det är ett av få projekt för att bygga en ny kärnkraftsreaktor. Om jag hade fått en krona varje gång jag läste en nyhetsartikel om att bygget blivit försenat eller fördyrat hade vi kunnat strunta i mitt riksdagsarvode. Reaktorn skulle enligt den ursprungliga planen ha varit färdig för kommersiell produktion 2009. Och än i dag är den alltså inte i drift. Förlusten för bygget uppskattas till närmare 40 miljarder svenska kronor.

En liknande utveckling ser vi även här i Sverige. Det har aldrig varit så enkelt och ekonomiskt lönsamt att sätta upp solceller som det är nu. Vindkraften har ökat dramatiskt de senaste åren. Och inom loppet av några år kommer inte mindre än fyra kärnkraftsreaktorer att stängas i Sverige. De är olönsamma och gamla. Det är det förnybara som tar över.

Det kanske viktigaste av allt har nämnts tidigare: Nu har vi äntligen vår väl genomarbetade energiöverenskommelse och ett väldigt tydligt mål – 100 procent förnybar el till år 2040.

Kärnkraftens era är förbi. Uranet har ingen framtid. Det för mig in på det logiska i att förbjuda brytning av uran. Uran har de otäcka egenskaperna att det är farligt att bryta, farligt att frakta, farligt att använda som bränsle och farligt att förvara. Därför ska vi förstås helst inte göra något av detta. Och därför är vi i Miljöpartiet stolta och glada över att vi nu tar nästa steg och helt förbjuder uranbrytning i Sverige.

Först kom målet om 100 procent förnybar energi. Sedan kom nedläggningar av kärnkraftsreaktorer, och nu kommer förbud mot uranbrytning. Vi är effektiva och flitiga denna mandatperiod.

Förbudet handlar kanske framför allt om att värna våra svenska bygder. Alltför länge har hotet om storskalig exploatering legat som en våt filt över delar av den svenska landsbygden. Vad ska hända med vår ort? Kommer marken att rivas upp och aldrig återställas? Vad händer om det som i så fall plockas upp är farligt för oss som bor här? Kommer vår lokala turistnäring att helt dö ut? Vad händer med våra vackra naturmiljöer och vår kulturtradition här i trakten? Vad händer med vårt dricksvatten?

Nu blir det slut på denna oro. Vi sätter stopp för att oseriösa gruvbolag ska hota med att förstöra människors hem och dra undan mattan för deras försörjning. Äntligen befriar vi de svenska bygderna från detta hot.

Fru talman! Jag är glad och stolt över att tillhöra det parti som går från prat till resultat inom miljöpolitiken. Vi har under lång tid drivit detta hårdast av alla riksdagspartier. Det krävdes uppenbarligen ett riktigt miljöparti vid makten för att det skulle bli av. Nu är vi äntligen i mål.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

(Applåder)

Anf. 13 HELENA LINDAHL (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till propositionen. Det är ju ingen större hemlighet att vi i Centerpartiet tycker som vi tycker i denna fråga. Ända sedan 70-talet har vi jobbat för detta, och vi har dessutom ett stämmobeslut på att vi vill förbjuda brytning av uran.

Många människor i vårt parti, inte minst i Jämtland och Skaraborg, har oroat sig för brytning av uran. Det förekommer nämligen ganska mycket uran i vissa av dessa områden, särskilt där det finns alunskiffer. De är oroliga eftersom de har starkt fokus på kulturlandskapet, turismen, djur och natur samt hälsorisker, och detta måste också respekteras.

Jag vill påpeka att gruvnäringen är väldigt betydelsefull för Sverige och för sysselsättningen. Det är därför viktigt att vi inte försvårar utvinningen av andra viktiga mineraler än just uran. Precis som flera tidigare talare har nämnt används uranets egenskaper till exempel för att hitta andra mineraler, exempelvis sällsynta jordartsmetaller som man behöver i grön teknik.

Jag vet att dessa frågor beaktas i propositionen – man skriver det väldigt tydligt – men jag vill ändå poängtera att det föreslagna förbudet måste följas upp och utvärderas utifrån de perspektiv som jag nämnde för att säkerställa att annan betydelsefull mineralutvinning inte hämmas.

När jag ändå står här i talarstolen vill jag passa på att säga att det är väldigt viktigt att regeringen ser över processerna för tillståndsprövningarna inom gruvnäringen. De tar alldeles för lång tid och kostar alldeles för mycket pengar, vilket gör att Sverige tappar attraktivitet som gruvland. Jag tror att detta är jätteviktigt att skicka med regeringen, för det behöver göras en hel del på detta område. Jag och Centerpartiet avser att återkomma med förslag som har just den inriktningen.

(Applåder)

Anf. 14 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman, kollegor och åhörare! Vi debatterar nu Näringsutskottets betänkande 13 *Förbud mot utvinning av uran*.

Som vänsterpartist är man glad i dag. Vi har drivit denna fråga sedan decennier, så det känns bra i dag.

I den svenska berggrunden finns det ansevärd urantillgångar. I dagsläget är emellertid världsmarknadspriset på uran lågt, vilket givetvis innebär att intresset för att exploatera dessa tillgångar är begränsat. Utvinning av uran medför dessutom betydande miljö- och hälsorisker. Den nuvarande regleringen är därför mycket restriktiv när det gäller möjligheterna för någon aktör att få tillstånd för sådan utvinning.

Läget kan dock förändras om kärnkraftsproduktion får ett globalt uppsving och om de länder som i dagsläget svarar för utbudet av uran på världsmarknaden av någon anledning inte längre kan möta efterfrågan. Följden kan bli prisökningar på uran och ett därtill knutet ökat intresse för att exploatera de svenska tillgångarna.

Vänsterpartiet anser att de miljö- och hälsorisker som är intimt förknippade med utvinning av uran och den oro som dessa risker skapar i de bygder där det kan bli aktuellt med uranutvinning måste tas på största allvar. Vi har också hört detta tidigare i debatten.

Vänsterpartiet delar regeringens uppfattning att dessa möjligheter måste elimineras. I den proposition som vi behandlar i dag föreslår regeringen tre lagändringar. I miljöbalken införs en ny bestämmelse som innebär att det inte längre blir möjligt att ge tillstånd till gruvdrift för att utvinna uran, det vill säga till en urangruva. Det blir inte heller möjligt att ge tillstånd till brytning, provbrytning, bearbetning eller fysikalisk eller kemisk anrikning av uran för att använda uranets fissila egenskaper.

Förbudet gäller både för gruvverksamhet med utvinning av uran som biprodukt och för återvinning av utvinningsavfall. Förbudet omfattar inte gruvverksamhet som avser järnmalm, basmetaller, sällsynta jordartsmetaller eller andra mineraler där dessa bryts, provbryts, bearbetas eller fysikaliskt eller kemiskt anrikas för andra ändamål än att använda uranets fissila egenskaper.

Detta är ett viktigt klagörande för andra aktörer som inte i första hand är ute efter uranet men som ändå ser Sverige som en bra och seriös gruvnation. Vi har hårda miljökrav men inser ändå att andra jordartsmetaller kommer att behövas i omställningen i vår strävan mot ett hållbart samhälle.

En följdändring föreslås också i miljöbalkens bestämmelse om obligatorisk tillåtlighetsprövning som innebär att uranutvinning som omfattas av förbudet inte längre kan tillåtlighetsprövas av regeringen. I minerallagen tas uran bort som koncessionsmineral, och ändringen innebär att det inte längre blir möjligt att bevilja vare sig undersökningstillstånd eller bearbetningskoncession för uran.

Om undertecknarna av energiuppgörelsen skulle vilja stå upp för detta med 100 procent förnybart till 2040 skulle de ställa sig bakom propositionen. Att inte ta detta steg skulle bara göra den ambition som beslutats om i energiuppgörelsen än mer oseriös. Det är ungefär som att prata om träbyggnation och samtidigt göra allt för att försvåra för skogsbruket att producera träd, som ju är råvaran för träbyggnation.

Fru talman! Med detta korta anförande vill jag yrka bifall till propositionen och avslag på motionerna.
(Applåder)

Anf. 15 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till de två reservationer som finns i betänkandet. Då Kristdemokraterna inte hade en ledamot närvarande vid utskottssammanträdet ber jag att få göra detta nu.

Kära åhörare! Det är ganska intressant när partier med sådan emfas satsar hela sin personliga trovärdighet på att försöka få alla oss andra – vilka vi nu är – som tittar eller lyssnar att tro att energiöverenskommelsen handlar om förbud mot utvinning av uran. Då har man missuppfattat detta fullständigt.

I denna kammare är vi just nu två personer – Lise Nordin från Miljöpartiet och jag själv – som har suttit med vid förhandlingsbordet. Jag tror inte att någon av oss skulle kunna stå här och säga att det är detta som det handlar om. Däremot handlar det om långsiktighet när det gäller energiförsörjningen av det här landet, och jag tycker mycket illa om när representanter för Socialdemokraterna och Miljöpartiet försöker att hävda någonting annat.

Man ska inte testa överenskommelsen i onödan, kan jag säga. En överenskommelse handlar om att man är överens om saker, men om det visar sig att man inte är det finns det inte längre någon överenskommelse.

I detta fall och i denna debatt gäller det ett lagförslag – en proposition – som handlar om förbud mot utvinning av uran. Att som vissa representanter stå här i talarstolen och säga att detta i sin tur skulle handla om att vi vill utvinna uran för att producera kärnkraft är absurt. Det finns inget parti som i dagsläget talar om detta, och jag vet inte hur många år sedan det var som någon talade om det.

Energiöverenskommelsen likaväl som ett fossilfritt Sverige, som såvitt jag vet inget parti har varit emot, innebär ju att vi vill ha ett 100 procent förnybart samhälle. Men man ska också vara medveten om att det cirkulära samhället handlar om att se från början till slutet, och därefter börjar vi om, helt enkelt.

När det handlar om produktion av alla de elektroniska saker som vi allihop använder oss av varje dag måste ju till och med Miljöpartiet och Socialdemokraterna förstå var dessa saker kommer ifrån. Så svårt kan det väl ändå inte vara att begripa att vindkraften innehåller dessa metaller och att elcyklarnas batterier – man satsar hur mycket pengar som helst på subvention av elcyklar – innehåller någonting som behöver utvinnas någonsans.

Det är helt otroligt att man inte kan förstå att om det blir bättre miljövillkor i vårt land för utvinning av just de innovationskritiska metallerna och mineralerna kan vi fortsätta att jobba med etableringen av batterifabriker i Sverige. Men det kan vi inte annars, eftersom det redan är brist i världen i dag på dessa innovationskritiska metaller.

Det är extra intressant att Socialdemokraterna har gått med på den här propositionen för Miljöpartiets skull. Det är helt uppenbart. Mikael Damberg åker ju som innovations- och näringsminister land och rike kring och talar om vikten av det cirkulära samhället, vikten av att ta fram innovationskritiska metaller i Sverige och vikten av att vara en stabil gruvnation

Prot. 2017/18:112
16 maj

*Förbud mot utvinning
av uran*

även i fortsättningen. Samtidigt har han representanter som står här och säger någonting helt annat.

Jag vill ge Mattias Bäckström Johansson en elege för hans beskrivning av detta med att ta fram dessa innovationskritiska metaller och mineraler, för uranet är ju en biprodukt av det som ska tas fram just av de slagen. Att då införa ett totalförbud mot både brytning och prospektering, som det står om i Miljöpartiets valmanifest för 2014–2018, innebär att befintliga gruvbolag i Sverige i dag skulle riskera att inte få prospektera nya fyndigheter av annat mineral på grund av risken att de kan träffa på uran.

Det är detta frågan handlar om. Det är därför som jag och Kristdemokraterna med flera partier säger att den här propositionen inte gör något annat än skapar osäkerhet för gruvnäringen och det goda rykte som vi har haft runt om i världen, att vi bryr oss om dem som arbetar där och att arbetsmiljön och miljöpolitiken är god när det handlar om utvinning och brytning.

Business Sweden var i näringsutskottet i går. Jag tror att vi allihop var ganska nöjda med att höra att det gjordes 57 stora investeringar i Sverige av internationella företag förra året. Om vi tittar djupare på vilka områden de här företagen har investerat i kan vi nog vara ganska säkra på att det inte är så jättemånga just inom gruv- och mineralindustrin, för hela den här diskussionen har skapat en osäkerhet för branschen.

Nu handlar det om väldigt mycket pengar. Det handlar också om orter där man annars inte har så oerhört många industrier och stora arbetsplatser. Det handlar om arbetstillfällen, som vi alla borde vara ganska måna om, speciellt ute i landsbygdsorter. Och gruvorna ligger där de ligger. Vi kan inte flytta dem. Vi kan inte säga: Men det är lämpligare någon annanstans; om de bara hade legat där hade det varit helt okej. Geologi funkar inte så. Mineralerna är där de är.

Som jag sagt förut blir det en otrolig dubbelmoral när den ena handen subventionerar elcyklar och vill ha elbilar – vill ha allting drivet med el – medan den andra handen vill förbjuda inte bara brytningen av metaller och mineraler utan också själva prospekteringen. I det fallet vill jag kasta ut denna fråga till dessa partier: Hur värderar ni svensk gruvnäring, som har funnits i århundraden? Hur värderar ni den här industrin om man jämför med, som min kollega från Moderaterna gjorde, att vi även fortsättningsvis skulle ta emot och använda mineraler och metaller som har brutits i Kongo i hemska gruvor och dessutom med barnarbetare? Det är ett samhälle som man knappt tror finns. I stället skulle vi kunna ha en god utvinning i Sverige som dessutom ger arbetstillfällen här.

Vi ska också komma ihåg att det är en högteknologisk industri. Ska vi fortsätta att vara en framgångsrik gruvnation måste vi förstå sambandet mellan det vi använder varje dag och hur det utvinns. Annars kommer vi aldrig att nå målet ett cirkulärt samhälle.

(Applåder)

Anf. 16 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! En sak har Penilla Gunther helt rätt i, och det är att det inte uttryckligen står i energiöverenskommelsen att vi ska förbjuda uranbrytning i Sverige. Det är naturligtvis korrekt. Men det är inte det som våra anföranden här tidigare har handlat om, utan snarare tvärtom. Energiöverenskommelsen ligger ju som en tydlig grund för vad vi vill med den

svenska elmarknaden i framtiden, och där är riktningen tydlig. Vi ska ha 100 procent förnybar elproduktion, och det är uppenbarligen Penilla Gunther själv glad över. Därför blir det ganska förvirrande och svårt att förstå vad Penilla Gunther egentligen menar med sitt anförande. Står hon bakom 100 procent förnybar elproduktion, eller vad är det egentligen hon far efter här? Det är faktiskt ganska oklart.

En sak måste direkt rättas, en felaktighet i sak, och det är att det från och med nu skulle vara förbjudet att prospektera. Tvärtom görs det en tydlig markering att det fortsatt kommer att vara tillåtet att prospektera.

Det markeras också tydligt i lagen att regeringen inte bedömer att det här får konsekvenser för möjligheten att bryta innovationskritiska metaller. Regeringen har gett SGU i uppdrag att se över möjligheterna att bryta innovationskritiska metaller i Sverige, så därom råder inget tvivel.

Jag tycker att det blir lite märkligt när man hela tiden tar upp detta med arbetsförhållanden. Det är jätte viktigt, och det engagemanget välkomnar vi naturligtvis. Men det finns otroligt mycket som man kan göra i internationella handelsavtal, som att ställa högre krav. Att säga att för att vi ska kunna bryta innovationskritiska metaller i Sverige ska det ske samtidigt som vi gör skumraskaffärer med uran tycker jag blir bakvänt.

Anf. 17 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Fru talman! Låt mig då genast rätta mitt senaste påstående. Men det handlade över huvud taget inte om att bryta uran i andra länder. I så fall hörde du alldeles fel, Lorentz Tovatt. Däremot hänvisade jag till Miljöpartiets valmanifest, som ni förhoppningsvis står för under den här mandatperioden. Och du är miljöpartist, Lorentz – vad jag vet. Det står alltså, vilket var det jag hänvisade till, att man vill totalförbjuda både brytning och prospektering. Jag antar att det var den enda punkten ni i så fall inte fick igenom i detta.

Det som är så intressant är dock att regeringen och regeringspartierna struntar fullständigt i att det finns ett lagråd som går igenom och tittar på lagförslag. Har förslagen någon betydelse? Kommer de att ha någon betydelse? Kommer det att visa sig att det faktiskt blir till någon nytta för folk när lagstiftningen i så fall går igenom? Även den här gången är det så. Jag har gått igenom ett antal lagrådsremisser, och det tycker jag att ni skulle göra allihop, Lorentz. Det är nämligen väldigt intressant läsning. Det är inte bara när det gäller den här propositionen som man har fullständigt struntat i Lagrådets rekommendationer – där det tydligt sägs att detta egentligen inte kommer att ha någon som helst betydelse utan bara är en politisk markering för att man på något sätt vill framstå som miljövänlig.

Här står Lorentz Tovatt och säger att han inte förstår vad jag menar när jag talar om det cirkulära samhället. Vad är det Lorentz Tovatt inte förstår när det handlar om just det ämnet?

Anf. 18 LORENTZ TOVATT (MP) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur det här blev en debatt om Lagrådets generella synpunkter på propositioner. I den mån KD sitter kvar i riksdagen efter nästa val kanske Penilla ska sikta på att sitta i KU i stället, om det är det som är huvudintresset.

Vad som ska sägas kring Lagrådets synpunkter på just denna lagstiftning är att de främst hade vissa justeringar när det gäller de delar av lagen man ville ändra i. Regeringen gjorde också de justeringar i lagstiftningen som Lagrådet föreslog. Det är alltså fel i sak.

Jag ska säga något snabbt om prospektering och brytning. Det viktiga är som sagt att befria svenska bygder från det här hotet, och där är inte prospektering det viktigaste. Om vi vet att ett företag inte får bryta uran om de hittar det är det nämligen nog för att vi ska slippa hotet. Däremot har prospektering andra syften, nämligen att generellt kartlägga berggrunden, förstå sig på den och veta ungefär vad den innehåller. Om det finns skäl kan man då eventuellt även bryta innovationskritiska metaller.

Jag vill ställa en fråga till Penilla Gunther om de svenska bygder som hotas. För den som har besökt dessa orter är det uppenbart att det finns en stor oro. Många är oroliga för sin framtid och för det lokala näringslivet. Man undrar vad som kommer att hända med orten och så vidare. Många kommunalråd har nu gått ut och hurrat över beskedet från regeringen – även kommunalråd från Kristdemokraterna. Har Penilla Gunther inte alls riktat örat åt det hållet? Lyssnar Penilla Gunther över huvud taget inte på sina egna kommunalråd, som är jätteglada över att regeringen nu går vidare med detta för att just befria bygderna från oron?

Anf. 19 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Fru talman! Om Lorentz Tovatt har lyssnat på flera kristdemokratiska kommunalråd är det intressant, för grejen är att vi tyvärr inte har jättemånga sådana på de platser i landet där det handlar om brytning i gruvor. Det hade alltså varit väldigt intressant om du hört mer från dem än vad jag har gjort, Lorentz.

För övrigt kan man säga så här: Oavsett vilket parti som sitter i riksdagen efter valet handlar det väl om att vi förhoppningsvis fortfarande ska stå upp för energiöverenskommelsen gemensamt. Men då ska man inte heller misstolka den. Det är otroligt viktigt. Är det så att ett parti eller två inte förstår energiöverenskommelsen utan använder den för sina egna syften innebär det faktiskt – det sa jag i talarstolen tidigare – att den inte håller. En överenskommelse håller inte längre än man faktiskt är just överens i sak.

När det handlar om det cirkulära samhället måste ju ändå en miljöpartist, som nu står framför mig, förstå följande: Ska man ha hållbar energi framöver, som vindkraft, solceller och så vidare, måste man ha de innovationskritiska metallerna och mineralerna för att över huvud taget kunna producera de produkterna. Var ska de då hittas? Det är min fråga. Var ska dessa mineraler och metaller hittas någonstans? Det är alltid så att det ska göras någon annanstans, av någon annan. Ni bryr er bara om de slutprodukter som kommer fram, Lorentz, men hur de har kommit fram är tydligen fullständigt irrelevant. Därför frågar jag mig var Miljöpartiet står i frågan om att ha en gruvindustri.

Anf. 20 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag lyssnade på Penilla Gunther och blev lite förvånad när hon hävdade att vi i Socialdemokraterna inte kan tycka någonting själva och inte har fattat några egna beslut vad gäller förbud mot uranbrytning. Jag tror inte att Penilla Gunther lyssnade på mitt anförande över huvud

taget. Den här frågan har partikongressen avgjort, och hela mitt parti står bakom den. Det är dock naturligtvis en fråga som kommer från lokala företrädare, såväl från mig i Jämtland som från skaraborgare och andra.

Jag måste ställa en kort fråga. Hur kommer uranet in i ett cirkulärt samhälle?

Anf. 21 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Fru talman! Om det är så att hela det socialdemokratiska partiet inte har förstått den svenska geologin är det jätteintressant. Då har vi sannerligen ett problem i det här landet.

Vid brytning av vilka andra metaller och mineraler som helst är det faktiskt så i det svenska urberget att det kan slinka med lite uran här och där. Det är otroligt lite, enligt statistiken, men det kommer ändå med. Den fråga som gruvnäringen har ställt sig när det gäller den här propositionen är vad som händer med den lilla mängd som ändå kommer fram. Vad ska de göra med den? Blir de plötsligt brottslingar när de får upp detta? Vad ska de göra med det? Är det någon idé att bryta någonting alls i det här landet om det visar sig att man helt plötsligt blir kriminell om man får med sig någonting upp? Det är tillräckligt svårt att få tillstånd för prospektering över huvud taget i det här landet.

Någonting man verkligen kan fundera över är även hur det kunde bli så här om nu Socialdemokraterna är arbetarnas parti och verkligen värnar en av de stora basindustrier vi har i Sverige. Men det är klart: Om man skrämmer upp alla sina kommunalråd och medlemmar runt om i landet på ett felaktigt sätt, vilket man har en ganska stor organisation för att kunna göra, förstår jag att Anna-Caren Säterberg känner sig ganska nöjd med att i dag föra fram en fullständigt meningslös proposition – som dessutom kommer att minska antalet arbetstillfällen i precis de bygder Anna-Caren Säterberg säger sig värna.

Anf. 22 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Det är ord och inga visor från Penilla Gunther. Hon har ju själv stått här i kammaren, senast i februari, och klart och tydligt sagt att inget parti i Sveriges riksdag vill bryta uran. Därför förstår jag inte heller hur hon med sådan emfas kan uttrycka att det är det viktigaste på jorden.

Katarina Jonsson, moderat i Skövde och kommunstyrelsens ordförande i ditt hemlän, Penilla Gunther, välkomnar beslutet och säger att det är bra att man äntligen sätter ned foten. Du talar om att detta skulle gälla socialdemokratiska kommunpolitiker, men det gäller faktiskt kommunpolitiker över huvud taget. Dock har jag inte hittat någon kristdemokrat; som du själv sa är de inte så många.

Du frågade också hur vi värderar svensk gruvnäring och svensk industri. Under den här mandatperioden har det väl ändå varit tydligt hur vi värderar svensk industri. Vi har tagit fram Smart industri och alla dessa program, och vi har ett innovationsråd direkt under statsministern.

Nu handlar det inte om en industri som är basically gone. Nu handlar det verkligen om att prioritera industrin för Sveriges utveckling. Det är hur vi värderar svensk industri.

Jag blir inte klok på det här, så jag måste fråga Penilla Gunther igen: Om man pratar om cirkulär ekonomi, hur får man in uranet i ett cirkulärt samhälle? Det svarade du inte på.

(Applåder)

Anf. 23 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Fru talman! Det handlar om att uranet blir en biprodukt vid utvinning av andra mineraler och metaller. Det har jag sagt ett antal gånger i den här talarstolen och även i andra debatter. Så jag förstår inte vad Anna-Caren Säterberg i sin tur inte begriper.

Enligt gruvindustrin själv förhåller det sig på det sättet. Då frågar jag återigen: Vad tycker Socialdemokraterna att gruvnäringen då ska göra? Uran är en biprodukt som man kan få upp samtidigt som man bryter andra metaller och mineraler. Vad ska vi göra med den lilla mängd uran som ändå kommer i dagen?

Jag upprepar det igen: Såvitt jag vet finns det inget parti i den här riksdagen som på många år ens har föreslagit att man särskilt ska bryta uran. Det är inte det som det handlar om. Det handlar ju om vad som händer när man bryter någonting annat och uran ändå kommer med.

Jag upprepar det igen: Vad ska vi göra då? Vad ska det användas till? I dag importerar vi 1 500 ton uran för den befintliga kärnkraft som ändå kommer att finnas kvar några år till. Den lilla mängd uran som det här hittills handlar om kan inte ens användas till kärnkraft. Det är inte alls det som det handlar om.

Det är därför som jag tycker att debatten om propositionen blir så fullständigt obegriplig. Vad vill ni egentligen? Vill ni sänka hela gruvnäringen, eller vad handlar det om? Det vill jag gärna ha svar på.

Anf. 24 LISE NORDIN (MP):

Fru talman! Det är snart åtta år sedan som jag här i riksdagen väckte den första motionen om ett uranbrytningsförbud. För exakt ett år sedan meddelade klimatminister Isabella Lövin att hon och regeringen avsåg att förbjuda uranbrytning i Sverige. Exakt ett år senare debatterar vi nu och ska i eftermiddag besluta om ett förbud mot uranbrytning i Sverige.

För dem som här i debatten säger att det inte behövs något lagstiftat förbud mot uranbrytning rekommenderar jag ett besök i de många orter i Sverige som under lång tid levat och fortfarande i dag lever med hotet om uranbrytning. Det talar sitt tydliga språk att det bedöms möjligt att bryta uran i Sverige i dag, eftersom ett flertal stora utländska företag har lagt många miljoner kronor på att söka efter uran i Sverige.

Jag har besökt Billingen i Falköping, Skövde, Kvarntorpshögen i Kumla, Nianfors i Hudiksvall och Oviken i Jämtland. På dessa orter kan man möta de många människor som är berörda av hotet om uranbrytning. Lantbrukare gör inte de investeringar som de önskar och det finns ekoturismföretag som avstår från satsningar, därför att man inte vet om det senare kan bli uranbrytning. Med det förslag som vi här debatterar och som vi förhoppningsvis kommer att få ett beslut om i eftermiddag kan dessa orter andas ut.

Det finns en logik i att de partier som vill se ny kärnkraft i Sverige också berättar var uranet ska komma ifrån. Jag har inte sett någon moderat,

liberal, kristdemokrat eller sverigedemokrat stå i någon av de berörda orterna i Sverige och säga: Här ska vi ha uranbrytning.

Uranbrytning och slutförvar av uran är ju två av kärnkraftens problem. När fem partier nu har enats om att Sverige ska ha 100 procent förnybar elproduktion 2040 är det en naturlig följd att vi nu också förbjuder uranbrytning när behovet av uran minskar.

Det finns en inkonsekvens i moderaten Hanif Balis resonemang i sitt anförande. Först sägs det att det inte behövs någon ändrad lagstiftning eftersom Sverige inte har uranbrytning. Sedan säger Hanif Bali att lönsamheten i nya gruvor är beroende av att ta till vara uranet. Jag kan inte tolka det på något annat sätt än att Moderaterna vill se uranbrytning i Sverige.

Jag vill tacka Vänsterpartiet och Centerpartiet för stödet till regeringens förslag som vi i dag debatterar. Jag är glad över att Centerpartiet har ändrat sig. När jag 2011 här i riksdagen debatterade med den då ansvariga ministern Maud Olofsson och riksdagsledamoten Helena Lindahl sås det att det inte behövdes någon förändring i lagstiftningen. Lindahl sa: Vi är emot uranbrytning, men de lagar och regler som gäller har räckt i alla år.

Det är, fru talman, uppenbart att det behövs ett lagstiftat förbud, om man inte vill se uranbrytning i Sverige.

Efter den här debatten är det oklart om Moderaterna och Kristdemokraterna vill se uranbrytning i Sverige. Jag tycker att man försöker att skapa en förvirring som handlar om mineralutvinning generellt.

Jag vill avsluta med att förtydliga att det här förslaget som vi i dag debatterar rör uranbrytning specifikt och inte innebär några förändringar för mineralutvinning av andra metaller. Hur den ska se ut kan vi debattera en annan dag. Men det här förslaget innebär att det uran som kan följa med upp som biprodukt vid utvinning precis som i dag kommer att fortsätta att hanteras som gruvavfall.

I dag firar vi att Sverige kommer att få ett uranbrytningsförbud. Därmed kan vi säkra att man inte kommer att få samma miljöproblem som vi i dag hanterar 50 år efter det att vi hade brytning i Sverige.

(Applåder)

Anf. 25 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Fru talman! Lise Nordin och jag har suttit i ett antal möten tillsammans. Många gånger har vi faktiskt tyckt lika. Men den här frågan om just uranbrytning och hänvisningen till olika delar av inte minst energiöverenskommelsen bekymrar mig, Lise Nordin. Är det någonting som du också står bakom tycker jag att du ska säga det nu i så fall. Men för mig som kristdemokrat och en del av fempartiöverenskommelsen har det inte handlat om ett förbud mot utvinning av uran. Vi har båda två sagt ett antal gånger att vi vill se ett helt förnybart samhälle framöver; det måste vara målsättningen.

Men i den här debatten känns det som att Miljöpartiet har gått med på en proposition, och kanske också drivit på Socialdemokraterna, som går i en helt felaktig riktning. Om man som ett miljöparti vill driva fram nya produkter som anses vara miljövänliga måste man också se till hela produktionskedjan. Om vi ska ha en cirkulär ekonomi och ett cirkulärt samhälle måste man ändå vara så pass smart att man ser till batterierna i våra mobiltelefoner för att kunna använda appar, i elcyklar och i datorer. Hur

ska man kunna använda dem om vi inte lyckas att få fram de innovationskritiska metallerna?

Anf. 26 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Fem partier, däribland Miljöpartiet och Kristdemokraterna, har enats om att Sverige ska ha 100 procent förnybar elproduktion 2040. Kärnkraften är inte förnybar, och ska vi nå målet till 2040 finns alltså kärnkraften inte kvar då. Jag förstår inte hur Penilla Gunther anser att det finns en sorts försök till skev tolkning av energiöverenskommelsen.

Min logik är att det inte finns något behov av uran om vi inte har någon kärnkraft eftersom uran används som bränsle till kärnkraftverk. Gör Kristdemokraterna någon annan bedömning? Vad finns det för behov av uranbrytning om vi inte har kvar någon kärnkraft?

När det gäller Penilla Gunthers fråga om vad som händer med övrig mineralutvinning i Sverige undrar jag om Penilla Gunther har läst propositionen. Där står det tydligt att det här handlar om uranbrytning och hur man hanterar det uran som följer med upp som biprodukt, och det kommer fortsatt att vara möjligt. Detta står tydligt och klart i propositionen. Det som är skillnaden och förändringen i denna lagstiftning är att man inte får utvinna och anrika uranet.

Vi har fortfarande i dag och kommer att fortsätta ha uran som ligger i det gruvavfall som finns. Det innebär ingen förändring. Jag undrar om Penilla Gunther har något exempel på vad hon menar med den här produkten som skulle innebära en förändring av utvinning av andra mineraler.

Jag håller nämligen med henne om att vi i vår energi- och klimatomställning har behov av många sällsynta jordartsmetaller. Vi behöver diskutera och säkerställa att vi kan utvinna dem på ett säkert sätt. Men det finns inte alls fog för att blanda ihop detta med den här lagstiftningen.

Anf. 27 PENILLA GUNTHER (KD) replik:

Fru talman! Jag upprepar det jag har sagt ett antal gånger här tidigare. Det finns inget parti, vad jag vet, som de senaste decennierna över huvud taget har talat om att vi i Sverige ska kunna anrika uran. För min och Kristdemokraternas del handlar det heller inte om att utvinna uran för dess egen skull. Vad det handlar om är precis det som Lise Nordin nämner, nämligen behovet av att kunna utvinna andra metaller och mineraler där uranet blir en biprodukt som ändå tas upp.

Det är märkligt om man i alla andra sammanhang talar om att vi ska lita på dem som kan frågorna i de olika branscherna. Vi som politiker kan inte allting. Vi måste ha förtroende för dem som jobbar i olika branscher. Men i det här fallet har vi inte förtroende för gruvbranschen i Sverige som har funnits i flera hundra år. Då verkar kunnandet helt vara bortblåst om hur man utvinner de olika produkter som behövs för att vi inte minst ska kunna använda våra mobiler och datorer.

Det Lise Nordin nämnde i början var att det tydligen finns exempel på bolag som vill bryta uran i Sverige. Jag är väldigt intresserad av att få veta vilka bolag det handlar om. Vi ska inte tro att bolag som bryter uran i andra länder nödvändigtvis vill göra det just här.

Anf. 28 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Jag börjar med det som Penilla avslutade med. Hon efterfrågade exempel på företag som har sökt och söker efter uran i Sverige. Continental Precious Minerals är ett av de stora bolag som gör det. Det kan du googla på sedan, Penilla.

På min fråga om hur denna lagstiftningsprodukt innebär en försvåring eller en försämring för övrig gruvindustri svarar Penilla Gunther mig att vi ska lyssna på gruvindustrin. Jag vidhåller att förslaget väldigt tydligt handlar om uranbrytning och att det inte innebär någon förändring för övrig mineralutvinning. Även i fortsättningen kommer vi att ha en viss mängd uran som biprodukt som hanteras som gruvavfall i Sverige.

Den stora skillnaden blir nu att inget företag kan säga att de söker efter exempelvis vanadin eller neodym trots att de egentligen är ute efter uranet. Med den här lagstiftningen blir det tydligt att man är fri att prospektera och söka efter alla mineraler, så som i dag, men man kan inte basera sin ekonomi på att man ska utvinna och anrika uran. Vi vill inte ha uranbrytning i Sverige.

Penilla Gunther säger att det inte finns någon som har sagt att vi ska ha uranbrytning i Sverige. Jo, det gör det. För inte särskilt många år sedan hade vi en statsminister, Fredrik Reinfeldt, som även i medierna uttryckte att det är logiskt att Sverige undersöker möjligheten att ha uranbrytning. Jag tycker att det är uppenbart att det finns olika politiska uppfattningar huruvida vi ska ha uranbrytning i Sverige eller inte.

Jag är glad om Kristdemokraterna inte vill ha uranbrytning i Sverige, men då borde de stödja det förslag som läggs fram. Jag får inte ihop Penilla Gunthers resonemang. Hon talar om annan gruvbrytning, men det är väldigt tydligt att det här handlar om uranbrytning. Om man inte vill ha uranbrytning är ett lagstiftat förbud den enda säkra vägen.

Detta har efterfrågats i så många bygder. Nu kan de äntligen andas ut.

Anf. 29 HANIF BALI (M) replik:

Fru talman! Jag har en enkel fråga. Det talas mycket om oron från olika bygder. Samtidigt har vi ett kommunalt veto. Litar ni inte på att bygderna ska fatta rätt beslut? Handlar det om det? Ska vi sitta i Stockholm och säga: Nämen i de här bygderna vet de inte bättre. Vi måste bestämma över deras huvuden.

Är det detta som är meningen? Vi har ju ett kommunalt veto och en otroligt svår lagstiftning redan nu. Man måste söka stöd från kommunen. Varför ska ett beslut som detta fattas i riksdagen?

Anf. 30 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Tack, Hanif Bali, för frågan! Ja, vi har ett kommunalt veto. Men de berörda orterna efterfrågar en nationell lagstiftning eftersom de anser att dagens regelverk inte är tillräckligt tydligt eller långsiktigt.

Hanif Balis egen kollega Katarina Jonsson, som är kommunstyrelsens ordförande i Skövde, välkomnade meddelandet om den här propositionen. Hon sa: Äntligen får vi en tydlighet.

Varför är Hanif Bali emot ett lagstadgat förbud mot uranbrytning om han inte vill se uranbrytning i Sverige?

Anf. 31 HANIF BALI (M) replik:

Fru talman! Jag är emot lagstiftningen för att den hämmar gruvbrytning av innovationskritiska mineraler, precis som SGU och experterna på området säger. Det minskar förtroendet för svensk mineralindustri. Detta syns även i olika rankningar. Sverige tappar i internationell rankning när det handlar om investerarnas förtroende för att vi är en fungerande mineralnation. Det är därför man är emot lagstiftningen.

Men när tar detta slut? Jag kan förstå investerare som blir oroliga. Vill ni förbjuda brytning av till exempel bly också? Eller andra metaller som ni för dagen anser vara farliga?

Sure, det finns något moderat kommunalråd som tycker att det är skönt att skjuta över frågan till riksdagen. Men varför kan man inte bara fatta beslut lokalt och säga att man är emot det här och har ett veto? Man kan inte ge någon rätt att införa veto och denne sedan säger: Vi tycker att vårt veto är för svagt. Det blir en självmotsägelse. Om det finns kommunala veton och det finns konsensus i kommunen om att man inte ska ha någon brytning är ju ärendet klart. Varför ska man då ha ett nationellt förbud? Logiken går inte ihop.

Det handlar om att göra symbolpolitik, och det är en symbolpolitik som får väldigt stora negativa konsekvenser för svensk mineralnäring. Men en komplex verklighet har ju aldrig varit ett problem för Miljöpartiet. En komplex verklighet har aldrig varit Miljöpartiets specialitet direkt. Det har bara handlat om en variabel och att bara kunna hålla en tanke i huvudet samtidigt. Man har bara enkla symbolpolitiska förslag och tänker inte på konsekvenserna av det. Det här är problemet med Miljöpartiet. Att Socialdemokraterna går med på detta är helt otroligt när de samtidigt säger att vi ska vara en gruvnation.

Anf. 32 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Efter denna ganska långa debatt och flera replikskiften har fortfarande ingen gett något svar på hur den här lagstiftningen skulle hämma svensk gruvindustri, förutom vad gäller uranbrytning. Det tycks finnas ett intresse av att sprida en oro. Den som läser lagförslaget kan tydligt se att det handlar om uranbrytning och att om uran fortsätter att följa med som biprodukt när man söker efter annan metall kommer det att hanteras som gruvavfall. Det är precis som i dag.

Det är uppenbart att Moderaterna talar med kluven tunga. Före statsministern Fredrik Reinfeldt sa att han ville ha uranbrytning i Sverige. Lokala moderata företrädare säger att de inte vill ha uranbrytning. Jag tycker inte att det har varit särskilt tydligt i dagens debatt vad Moderaterna tycker. Vill de ha uranbrytning i Sverige eller inte? I så fall tycker jag att det är rimligt att de svarar på var denna brytning ska äga rum. Man måste ta det ansvaret och också stå upp ute i landet för konsekvenserna av sin politik.

Hanif Bali frågar varför man inte kan nöja sig med det kommunala veto som finns i dag. Svaret på det är att det handlar om en väldigt lång process. Det blir många år av oro i bygderna under tiden då företagen söker efter uran, kan provborra och innan frågan kommer till kommunen för ett avgörande. Det innebär många år av en våt filt över dessa orter. Vad är det för näringspolitik? Det är inte en bra näringspolitik.

Detta beslut innebär en tydlighet, och det borde alla, både de som bor på berörda orter och gruvindustrin, efterfråga. Nu vet vi att uran inte kommer att utvinna i Sverige i framtiden.

(Applåder)

Anf. 33 MARIA WEIMER (L):

Fru talman! Det är tydligt att vi måste värna miljön och en hållbar utveckling, samtidigt som vi också vill ha en ekonomisk utveckling i form av konkurrenskraft och möjliggörande av innovation. Det är viktigt att miljöarbete och näringslivsklimat går hand i hand. Det är därför roligt att se hur det satsas på batteritillverkning i Sverige.

Liberalerna är dock oroliga för att propositionen kommer att leda till en försvagad svensk gruvnäring. Därför anser vi att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett reviderat förslag som inte inverkar på gruvindustrins konkurrenskraft.

Fru talman! Signalvärdet är också av betydelse. Att plötsligt ändra regelverket genom att förbjuda ett mineral tror vi kan skada Sveriges internationella rykte som gruvnation. Givet remissinstansernas kritik tror vi att internationella bolag med stor sannolikhet kommer att fråga sig på vilka grunder den svenska regeringen fattar ett sådant här beslut och hur Sverige ställer sig i frågan om förbud av fler mineraler i framtiden.

Uran är ett mineral som i dag inte bryts aktivt i Sverige. Däremot bryter vi en mängd andra mineraler. Vi vet också att det finns fyndigheter av till exempel kobolt och en rad sällsynta jordartsmetaller. Det gör att vi kan komma att se behov av ökad brytning av innovationskritiska mineraler. Uran är mycket vanligt förekommande tillsammans med sällsynta jordartsmetaller som bland annat används vid batteritillverkning, så kallade batterimetaller eller innovationskritiska metaller – så pass vanligt att uran ofta används som ledmetall för att hitta batterimetallerna.

Vi tror att ett förbud mot utvinning av uran skulle försvåra möjligheterna att prospektera och utvinna sådana metaller. Det är enligt min mening det tyngsta argumentet mot regeringens förslag.

Chalmers tekniska högskola menar i sitt remissvar att förändringstakten i gruvindustrin är så pass hög att vi inte bör stänga möjligheten till brytning av mineraler över huvud taget.

Liberalerna uppmanar tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna regeringen att återkomma med ett nytt lagförslag som inte hämmar den här möjligheten att utvinna innovationskritiska mineraler och som bättre kan värna den svenska gruvindustrins konkurrenskraft.

Teslabilar, nya batterier, mobiltelefoner – vår nya teknik och den gröna revolutionen är beroende av mineraler. I dag bryts många av de här innovationsmetallerna i konfliktländer under katastrofala villkor. Jag tror att alla vi här har läst de fruktansvärda berättelserna från koboltgruvor i DR Kongo och andra länder där små barn tvingas att med sina bara händer gräva fram den här typen av metaller till våra mobiltelefoner. Det vore enligt vår mening mycket bättre om vi kunde hitta en framtida vision om att vi ska ha svenska koboltgruvor under vår starka miljölagstiftning och våra goda arbetsvillkor. Men den framtidsutsikten tror vi nu försvåras med regeringens förslag. Vi yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 34 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Detta är kanske sista chansen i debatten att få ett svar från dem som påstår att den här lagstiftningen försvårar utvinningen av andra mineraler. Jag skulle vilja veta hur de menar. Vad är det i förslaget som skulle påverka utvinningen av andra mineraler? Det är ett påstående som vi har hört gång på gång i den här debatten, men det är ingen som har preciserat vad som menas. Ges det inte ett svar på det tycker jag att man inte kan göra annat än att avfärda detta som ett försök att sprida oro och konstatera att de egentligen är emot det här förslaget av andra skäl.

Aldrig har jag väl hört borgerliga politiker så engagerade i den gröna omställningen och i miljöteknik som i den här debatten, när de vill försvara att det ska vara tillåtet att bryta uran i Sverige. Ja, vi kommer att behöva många nya metaller för omställningen till fler elbilar, solceller och annan viktig teknik som vi behöver för att ställa om till det fossilfria Sverige. Men den produkt som vi debatterar i dag handlar om huruvida vi ska ha uranbrytning eller inte. Uran är ett av problemen med kärnkraft. När vi nu i Sverige har ett mål om 100 procent förnybar elproduktion finns inte längre behovet av just uran.

Maria Weimer och Liberalerna talar om de rapporter som finns om väldigt hemska arbetsförhållanden vid brytning av mineraler runt om i världen. Det är ett väldigt stort problem, och jag hoppas att vi politiskt kan prata mer om det. Men det har väldigt lite med den här debatten att göra. Det engagemanget för arbetsförhållanden i andra länder kan också kopplas till konsumtion i Sverige. Detta är en fråga som vi bör diskutera när vi diskuterar internationella handelsavtal och vilka krav Sverige ska ställa på olika produkter och på tillverkning i andra länder. Låt oss diskutera det då! Men i de frågorna är det ganska tyst, tycker jag. Detta förslag handlar dock om huruvida vi ska tillåta uranbrytning i Sverige eller inte.

Jag ber Maria Weimer förtydliga på vilket sätt den här propositionen skulle försvåra eller påverka utvinningen av andra mineraler i Sverige.

Anf. 35 MARIA WEIMER (L) replik:

Fru talman! Det är lite tråkigt om det är så att Lise Nordin antyder att vi är tysta i frågor om mänskliga rättigheter och gruvbrytning i andra länder. Det är inte fallet. Det är också tråkigt om Lise Nordin antyder att vi inte är engagerade i frågor om miljöteknik, grön innovation och utveckling. Det räcker väl att läsa våra budgetar och höra om våra förslag på det området.

Vi föreslår heller inte uranbrytning. Det vi menar är att den lagstiftning som finns i dag är tillräcklig. Det behövs tre separata tillstånd, det finns tre olika lagar som är kopplade till uranbrytning, det krävs ett regeringsbeslut och det finns ett kommunalt veto.

Det är därför vi och ett antal remissinstanser ser den här risken. Detta skickar en negativ signal som kan påverka vår internationella konkurrenskraft vad gäller gruvbrytning och försvåra för brytning av innovationsmineraler. Det finns beskrivet i remissinstansernas förklaring. Lämpligtvis bör man se det som att SGU är en bättre expert på den här frågan än Lise Nordin eller jag själv.

Anf. 36 LISE NORDIN (MP) replik:

Fru talman! Det verkar svårt att få ett svar på frågan på vilket sätt den här lagstiftningen försvårar utvinningen av andra mineraler. Nu har frågan varit uppe många gånger, och jag ser fortfarande inget exempel på vad det är som skulle försvåra. Det handlar väldigt tydligt om brytning av uran, som inte ska få anrikas eller prospekteras. Men det står väldigt tydligt i förslaget att uran fortsatt kan följa med som biprodukt vid utvinning av annat mineral, och då hanteras det som gruvavfall, precis som i dag.

Maria Weimer säger att dagens lagstiftning är tillräcklig. Min bedömning är nog att det även med den lagstiftning som gäller fram till det här beslutet är osannolikt att uranbrytning skulle ske i Sverige. Men osäkerheten och oklarheterna innebär stora negativa konsekvenser. Det är därför det är viktigt med den här tydligheten. Som jag har sagt tidigare finns det många orter i Sverige som har levt och fortfarande lever med oro för att det kan bli uranbrytning. Processen om ett företag kommer till Sverige och vill söka uran, provborra och sedan ansöka om att få bryta tar många år. Det finns många exempel i Sverige på olika satsningar som inte blir av på grund av hotet om uranbrytning. Vad är det för landsbygdspolitik eller näringspolitik att fortsätta leva med den osäkerheten?

Det som ytterligare spär på osäkerheten för många människor i Sverige är att flera av de borgerliga politikerna ger olika svar på om man anser att det kan och bör ske uranbrytning i Sverige. Vi hade för bara några år sedan en statsminister, Moderaternas Fredrik Reinfeldt, som sa att han *ville* ha uranbrytning i Sverige. Sedan har vi andra borgerliga politiker som säger att det inte ska bli uranbrytning i Sverige. Den här otydligheten gynnar ingen. Det enda tydliga om man inte vill ha uranbrytning i Sverige är att lagstifta om ett förbud.

Anf. 37 MARIA WEIMER (L) replik:

Fru talman! Frågan om olika svar är väldigt intressant, eftersom de två regeringspartierna i dagens debatt gett diametralt olika svar på frågan om hur man ska tolka energiöverenskommelsen. Om jag tillhörde de allianspartier som ställt sig bakom den skulle jag vara fly förbannad över den typ av tolkning som vi får höra, att 100 procent förnybart betyder att vi med politiska beslut ska lägga ned kärnkraften i förtid. Det har också kommit andra antydningar. Detta är absolut inte den tolkning man får höra av till exempel moderata företrädare. Två olika tolkningar och två olika svar är tyvärr något som drabbar även den här frågan, och Miljöpartiet och Socialdemokraterna verkar stå på helt olika sidor.

Det vi menar i vårt motstånd mot det här förslaget är att vi tror att det kan påverka brytningen av andra mineraler. Vi säger inte att vi ska bryta uran i Sverige. Vi har inga sådana förslag. Det är ingenting som vi driver. Som vi har hört finns det heller inget annat parti som gör det i dag. Vi hänvisar till de experter som finns, bland annat Chalmers tekniska högskola, som menar att förändringstakten i gruvindustrin är hög och att vi inte ska stänga dörren för brytning av ett visst mineral innan vi vet hur framtiden ser ut om fem tio år. Det är det viktigaste skälet att vara mot den här propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 9 Förstärkt följerätt

Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU14
Förstärkt följerätt (prop. 2017/18:92)
föredrogs.

Anf. 38 HANIF BALI (M):

Fru talman! Vi har delvis diskuterat den proposition som regeringen har lagt fram. Men det är egentligen inte så mycket debatt när det är bifall från utskottets sida. Däremot finns det en annan lycklig nyhet i betänkandet. Det är en översyn av privatkopieringsersättningen, det som kallas för kassetbandsskatten.

Det är helt enkelt en lagstiftning som infördes på den tiden vi hade kassetter i det här landet där vi kopierade blandband till varandra och gav till nära och kära eller spelade av den där bra Braveheartfilmen från TV4 ned i vhs-kassetten.

Poängen med det var att vi helt enkelt skulle ersätta upphovsrättshavare för den användning som fanns av kassetterna. Det var ett väldigt bra sätt att fortfarande kunna ha privatkopiering och dela material med varandra före internets tid men samtidigt kunna göra det på ett lagligt sätt.

Problemet har varit att nu använder ingen kassetter längre. Då har man tidigare försökt att gå över till lagringsmedier och försöka beskatta storleken på mp3-spelare och storleken på olika typer av enheter eller hårddiskar.

Problemet med det är att det nu inte finns någon koppling. Redan tidigare var det en ganska svag koppling mellan hur stora lagringsmedier du har och hur mycket du privatkopierar jämfört med till exempel kassetter där det finns en mycket tydlig sådan koppling. I dag saknas den kopplingen över huvud taget.

Nu använder de flesta till och med streamningstjänster och lagringsmedier i till exempel telefonen, som definitivt går att använda för att lyssna på musik och så vidare. Men du använder egentligen inte själva lagringsutrymmet för att banda eller spara ned musik eller annat upphovsrättsskyddat material, utan lagringsutrymmet används för till exempel fotografier på nära och kära.

Som dagens lagstiftning är blir problemet att du helt enkelt får betala en skatt på att du har ett stort lagringsutrymme på din hårddisk eller på din mobiltelefon. Det har såklart inte att göra med hur mycket människor privatkopierar. Vi tycker att den nuvarande lagstiftningen helt enkelt är för gammal och inte hänger med.

Det har i stället för att vara en skälig ersättning till upphovsrättshavare för hur mycket privatkopiering som sker blivit en ren beskattning. Man har gett ett privat företag en privat beskattningsrätt med en skattebas som är lagringsutrymmet och som inte har någonting med själva mängden privatkopiering att göra.

Det hänger helt enkelt inte med. Därför har ett enigt utskott ställt sig bakom att uppdra till regeringen att utreda detta. Den här regeringen är körd. Men nästa regering kommer förhoppningsvis kanske att kunna skrida till verket så att vi får en rimligare och bättre modell för privatkopieringsersättning.

Det är särskilt glädjande för mig. Jag tror att jag var 19 år när jag motiverade i Moderata ungdomsförbundet om att vi borde avskaffa privatkopieringsersättningen. Det är väldigt roligt att få vara med när Moderaterna som parti har förnyat sig och förändrat sin syn på detta och konsensus plötsligt uppnått i Sveriges riksdag. Därför vill jag yrka bifall till utskottets förslag på den punkten.

Vi har även några reservationer. Jag vill yrka bifall till reservation 1. Vi står självklart bakom våra andra reservationer, men för tids vinnande väljer vi att yrka bifall bara till reservation 1. Det gäller till exempel streamning från olovlig källa. Där vill vi se över lagstiftningen om kriminalisering av streamning från sajter. Problemet är att sajterna inte är olagliga. Det gäller de frågorna.

I detta anförande instämde Hans Rothenberg (M).

Anf. 39 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande nr 14, *Förstärkt följerätt*. I betänkandet behandlas även motioner från allmänna motionstiden som rör immaterialrättsliga frågor.

I detta betänkande har Sverigedemokraterna en reservation, nämligen reservation nr 2, vilken jag yrkar bifall till. Den handlar om streamningstjänster. Men i dag ska vi i första hand tala om privatkopieringsersättningen.

Jag vill inleda med att tacka utskottets ledamöter för att vi i enighet lämnar ett tillkännagivande till regeringen om att systemet för privatkopieringsersättning ska reformeras. För ett år sedan stod Sverigedemokraterna här i kammaren och var ensamma om att föreslå en reformering på området, men nu har vi alltså fått med samtliga sju andra riksdagspartier. Det är inte minst glädjande att det gäller förändringen att utbetalningsansvaret för en eventuell privatkopieringsersättning ska ligga på staten i stället för på en branschorganisation som fallet är i dag.

Fru talman! Regelverket för privatkopieringsersättningen tillkom, precis som föregående talare tog upp, och utformades i en tid när man kopierade musik bland annat till gamla kassettband. Efter det har det ju som alla vet skett en viss teknikutveckling. Det är en ganska rejäl teknikutveckling. Som det ser ut betalas ersättning av den bransch som importerar, tillverkar och säljer produkter som kan användas för privatkopiering. I dag när kassettbandens tid är förbi handlar det i stället om hårddiskar, minneskort och liknande.

När du köper en hårddisk för låt säga en femhundring ska 80 kronor gå till branschorganisationen Copyswede. Det blir som en extra skatt, i det här fallet på hela 16 procent. Ska man nu köpa en ny telefon med 128 gigabytes lagringsutrymme går motsvarande 384 kronor till Copyswede. Avgiften åläggs alltså återförsäljarna som får sänkt konkurrenskraft i förhållande till konkurrenter utomlands. Men i sista änden är det givetvis konsumenten som får betala ett högre pris för sin elektronik. Det förekommer därför att många kanske handlar sina hårddiskar och sådant om de är storkonsumenter från utlandet. De väljer helt enkelt bort de svenska återförsäljarna. Det är naturligtvis högst beklagligt.

Det barocka i sammanhanget är att allt färre i samhället använder sina hårddiskar och telefoner för att kopiera musik och film. I dag har nästan envar kanske Spotify för sin musikkonsumtion och olika streamingstjänster, till exempel Netflix och liknande, för sin filmkonsumtion. Det är alltså helt legala tjänster, men man tvingas ändå att betala privatkopieringsavgiften. Om man till exempel vill ha extra backup för sin dator för att spegla det man har lagrat och säkra det ska det betalas. Om man vill ha stort utrymme på sin telefon för att kunna filma och fota ska det också betalas.

Nu har vi i varje fall enats här i riksdagen. Det finns, som det ser ut, en stor enighet om att det ska reformeras. Nu hoppas vi från Sverigedemokraterna på en mer genomtänkt lagstiftning som tar fasta på att tekniken har sprungit ifrån lagstiftningen.

Anf. 40 PETER HELANDER (C):

Fru talman! Själva betänkandet innehåller fyra delar: propositionen om förstärkt följerätt men även en översyn av privatkopieringsersättning, streamning från olovlig källa och andra immaterialrättsliga frågor.

Jag ska kommentera följerätten lite grann. Den gäller när originalkonstverk säljs vidare inom upphovsrättens giltighetstid, det vill säga i 70 år efter upphovsmannens död. I praktiken innebär det alltså modern och samtida konst. När ett konstverk säljs vidare efter den första överlåtelsen ska konstverkets upphovsman i vissa fall ha rätt till särskild ersättning. Det är detta vi kallar för följerätt i betänkandet och propositionen. Syftet är förstås att stärka bild- och formkonstnärernas ställning och att ge dem en del av det ekonomiska utbyte som handeln med deras verk skapar i flera led efter det att de har sålt verket första gången.

I dag ligger ansvaret för att samla in och vidareförmedla ersättningen hos en upphovsrättsorganisation. Organisationen ska kunna kontrollera vilka konsthandlare och auktionsföretag som är ersättningsskyldiga, och företagen ska redovisa detta en gång per år. Svårigheten har varit att detta har skett på frivillig väg. Organisationen ska kräva in uppgifter, och sedan ska man rapportera.

Lagändringen, som jag står bakom, innebär att detta ska automatiseras och att man ska rapportera det man har sålt en gång per år. På så sätt ska konstnärerna kunna få bättre betalt, och man får en bättre uppföljning av hur det hela fungerar. Det som föreslås är att yrkesverksamma på konstmarknaden, säljare, förmedlare och köpare, automatiskt ska lämna redovisningen till organisationen utan att man behöver begära det.

I betänkandet och i själva utredningen har man diskuterat vilka beloppsgränser som ska gälla. I dag är det en tjugondel av prisbasbeloppet. Under detta utgår ingen följeersättning. Utredaren ville att det skulle vara en tiondel av prisbasbeloppet. En tjugondel är ungefär 2 240 kronor, och en tiondel är 4 480 kr. Men många av remissinstanserna ville att det skulle ligga kvar på den lägre nivån.

När man undersöker hur många konstverk som säljs märker man förstås att alla tavlor som säljs inte är Zorntavlor. Nästan hälften av alla följerättspliktiga konstverk kostar mellan 2 000 och 5 000 kronor. Om man skulle lägga ribban på ungefär 4 500 kronor skulle många konstnärer gå miste om ersättningen. Därför ligger förslaget kvar på en tjugondel av prisbasbeloppet.

Fru talman! Jag är jätteglad för att vi har kunnat komma överens i utskottet och att alla partier har kompromissat och gjort ett bra arbete. I betänkandet föreslår ett enhälligt utskott ett tillkännagivande till regeringen med anledning av ett antal motionsyrkanden under året.

Privatkopieringsersättning infördes, som flera här har sagt, för drygt 30 år sedan när det kom en skatt på kassetband. Ni kommer kanske ihåg att det var längden på kassetbandet som avgjorde. Jag har för mig att det fanns 45, 60 och 90 minuters band, och där satt man med sin penna och trasslade upp banden. Alla som är yngre än jag kanske inte vet hur det där fungerar. Det var alltså skatt på kassetband, och sedan blev det också skatt på vhs-kassetter, för att man kopierade lp-skivor och spelade in tv-program.

Privatkopieringsersättningen ska ge en rimlig kompensation till upphovsrättshavarna för den skada som konsumenternas eventuella privatkopiering orsakar. Detta ska inte förväxlas med piratkopiering, som är någonting annat. Piratkopiering är olaglig. Det här handlar om privatkopiering.

Enligt nuvarande svensk rätt är ersättningen kopplad till en produkts lagringskapacitet. Det var naturligt när det gällde ett vhs-band och längden på bandet. Enligt upphovsrättslagen ska ersättningen tas ut på anordningar som är – och detta är viktigt – *särskilt ägnade* för att privatkopiera ljud och rörliga bilder. Så står det i lagtexten.

I Sverige har vi en ordning där marknadens företag ska förhandla med branschorganisationen Copyswede om ersättningsnivåer på olika produkter. Förhandlingarna har dock inte fungerat på flera år på grund av att man har olika syn på hur detta ska hanteras. Parterna har olika syn på vilka produkter som ska ingå, hur mycket det egentligen privatkopieras och vad kopiering är.

Detta har lett till ett stort antal rättstvister gällande vilka produkter som är särskilt ägnade för privatkopiering och vilka avgifter som ska tas ut. Processerna, som kommer att bli ännu fler om vi inte förändrar detta, innebär en betydande rättsosäkerhet både för industrin och för upphovsrättsinnehavarna. Detta har också domstolen pekat på: Vi har ingen bra lagstiftning som det är just nu.

Allt fler produkter anses vara särskilt ägnade för privatkopiering. Som några kollegor har lyft fram handlar det om smarta mobiler, datorer och surfplattor. Det är inte heller riktigt klarlagt vilka avgifter som ska utgå.

Konsumtionen av film och musik har förändrats på ett otroligt genomgripande sätt sedan lagen skrevs. Dagens mediekonsumtion utgår inte längre från fysiska kopior utan från tjänster som Spotify, Netflix och andra. Konsumenter kopierar inte musik, film och tv eftersom man får sådant innehåll genom lagliga streamingtjänster och andra betaltjänster där upphovsrättsinnehavarna får betalt för privatkopieringen. Det mesta pekar på att privatkopieringen minskar i snabb takt och är av relativt liten omfattning i dag.

Kan man anse att smartphones, datorer och surfplattor är särskilt ägnade för privatkopiering? Är det en allmän syn att det är så? Den nuvarande lagstiftningen, som innebär att man beskattar minneskapacitet, kommer att göra att kostnaden allteftersom minneskapaciteten ökar också kommer att öka dramatiskt. Det finns ingen rimlighet i detta. Det står i lagstiftningen att den skada som upphovsrättsinnehavaren åsamkas ska vara i relation till ersättningen. Detta har försvunnit i och med det system vi har

i dag. Konsumenterna får betala dubbelt: dels för streamningstjänsten, dels för minneskapaciteten. Så kan vi inte ha det.

De EU-direktiv som sätter ramarna för den nationella lagstiftningen kring privatkopiering utgår från den skada som upphovsrättshavaren lider, medan den svenska ersättningen baseras på minnesstorlek. Redan där har vi en felaktighet. Det finns flera länder som har genomfört förändringar av privatkopieringsersättningen. Finland har avskaffat systemet helt och tar detta via statsbudgeten. Norge har ett liknande system, och Danmark är på väg att lägga om sitt ersättningssystem.

Jag tycker därför att det är glädjande att ett enhälligt utskott har ställt sig bakom behovet av att utreda det nuvarande regelverket så att man kan få ett system som genererar en rimlig ersättning till uphovsmännen. Sedan kanske det är så att ersättningen måste gå via staten.

Slutligen, fru talman, skulle jag vilja komma in på en fråga som finns med i form av en motion. Jag tror att även någon annan kommer att komma tillbaka till frågan senare. Det handlar om bilder på offentlig konst.

Hur många av er som sitter här i kammaren har tagit en bild på en staty och lagt ut på Facebook? En, två, tre, fyra – jag skulle tro att alla har gjort det. Ni vet väl om att ni då bryter mot lagen? Sveriges riksdags ledamöter bryter alltså mot lagen.

Patent- och marknadsdomstolen sa i juli 2017 att inte ens privatpersoner får lägga ut bilder på offentlig konst på sociala medier. Mitt råd till er är att ni skaffar en gammal Instamatic-kamera, går och köper en filmrulle – om ni kan hitta någon sådan – skickar in rullen för framkallning och begär flera kopior, som man kunde göra förr. Sedan delar ni ut bilderna på offentlig konst till era vänner, för det är okej! Era vänner blir kanske lite förvånade, men det är i alla fall okej och lagligt.

Denna koppling finns även till Wikimedia Sverige, som fick en dom emot sig i Högsta domstolen 2016. Wikimedia är en ideell organisation utan vinstsyfte. Privatpersoner tar bilder av offentlig konst i sin hemstad och lägger ut dem för att man vill visa upp det man har i sin hemstad. Man skriver något om konsten, uppmanar andra att göra ett besök och så vidare. Det är alltså olagligt; så får man inte göra. Även om det inte finns något vinstsyfte, något kommersiellt syfte, med det får man inte göra det. Då känner jag att vi här har en lagstiftning som springer ifrån oss återigen. Nu behandlar vi inte det i betänkandet, förutom att det är med i betänkandet, men vi borde se över lagstiftningen även på detta område. När i princip alla människor i Sverige bryter mot lagen är frågan om det inte är hög tid att se över lagstiftningen.

Jag vill yrka bifall till punkt 1 i betänkandet om förstärkt följerätt där utskottet är överens, och jag vill också yrka bifall till reservation 1.

Anf. 41 SAID ABDU (L):

Fru talman! Vad kostar det att inte värna det lilla kunskapsdrivna företagets viktigaste resurs, de immateriella tillgångarna? Det vi debatterar i dag är en del av de immateriella tillgångarna, och det är någonting som behöver diskuteras mycket mer, och det görs mycket mer i dag.

Jag har en bakgrund som jobbskapande företagare och vet värdet av en idé. Det är dessa idéer som har byggt Sverige starkt. Dessa innovationer har kunnat utvecklas i Sverige för att vi har en lång tradition av äganderätt

och rättssäkerhet. Den friheten är värd att försvara, och det kommer vi i Liberalerna att fortsätta att göra.

Fru talman! Sverige är ett av världens mest innovativa länder. Varje år satsar de svenska företagen miljarder på forskning och utveckling. Immaterialrätten är viktig för landets växande och välfärdsskapande företag. Ett patent eller en varumärkesregistrering ger rättsligt skydd åt kreatören som investerat tid och skaparkraft i sin idé. En väl fungerande immaterialrätt är därför en nödvändig faktor för att stimulera forskning och för att uppmuntra innovation, produktutveckling och kulturellt skapande.

Upphovsrätten är således en del av äganderätten och en förutsättning för en väl fungerande marknadsekonomi. Det är tack vare upphovsrätten som man kan skapa kultur och ta betalt och bestämma över sina verk. Upphovsrätten är därmed en viktig förutsättning för det kulturella skapandet. Med tekniken ökar kulturens tillgänglighet, och i takt med att ny teknik och nya sätt att ta del av kultur utvecklas måste även upphovsrätten moderniseras.

Jämfört med tidigare erbjuder till exempel i dag fler distributörer av film och musik avgiftsbelagda tjänster som vi bedömer har tagits emot väl av Sveriges konsumenter. Det visar att det går att värna både upphovsrätten och modernisera den för att tillvarata lagliga möjligheter med fildelning och annan digital teknik.

Sett till de globala värdekedjorna i världen kan vi se att framtidens jobb till stora delar finns inom den kreativa näringen med mängder av drivna, skickliga och innovativa entreprenörer. Men då krävs det både bättre villkor för branschen och bättre möjligheter att kunna skydda sitt material. Liberalerna kommer alltid att stå upp för upphovsrätten och möjligheten att tjäna pengar på sin kreativitet och skaparkraft oavsett om det handlar om musik, film, litteratur eller någon annan form av skapande.

En av de viktigare uppgifterna för politiken de närmaste åren är dock att göra förnuftiga politiska avvägningar i digitaliseringens tidsålder för att bejaka denna näring. Vi tror från vår sida på en kombination av åtgärder: självreglering i näringslivet, informationsinsatser till allmänheten och lagstiftning som värnar och stärker upphovsrätten.

Fru talman! Ibland har vi en bild av oss själva som early adopters, alltså tidiga när det gäller att ta till oss ny teknik. Det är vi både på nationell nivå och på individuell nivå. Vi ligger i teknologins framkant, och på många sätt är det således inte fel att ha den bilden. Tyvärr bygger vår självbild alltmer på historiska fakta än på hur det ser ut i dag, och än värre blir det om vi blickar framåt. Vi tappar position på många teknikområden där omvärlden kommer i fatt i rask takt och ibland förbi. Det finns dock ett antal områden där vi sticker ut. Ett av dessa är digital mediekonsumtion.

Om vi tittar på all musikförsäljning i Sverige 2015 ser vi att strömmade tjänster stod för hela 82,7 procent av försäljningen medan den fysiska försäljningen stod för 14 procent och den nedladdade försäljningen för ynliga 2 procent. Tittar vi på konsumtionsmönstret inom filmindustrin ser vi samma beteendemönster. Uppemot 40 procent av alla hushåll prenumererar i dag på minst en filmtjänst. På drygt fyra år har Netflix fått över 1 miljon abonnenter i Sverige.

Kortfattat har de svenska konsumenterna i stor utsträckning slutat köpa kassetband, videoband, cd-album, dvd-filmer etcetera. Dessvärre har lagstiftningen som rör rättighetshavares ersättning inte hängt med. Det har flera andra lyft fram under debatten.

Sedan 70-talet betalar alla konsumenter av viss hemelektronik en avgift till rättighetshavarna. Den är tänkt att kompensera för att konsumenterna gör egna kopior av musik och film eller kassetband, som det var en gång i tiden. Här kommer konsumenterna i kläm. Det har flera organisationer lyft upp – Sveriges Konsumenter är en av dem. Konsumenterna ska inte behöva betala dubbelt i form av privatkopieringsavgift och abonnemangavgift till tjänsteleverantörerna för att bruka strömningstjänsterna. Dessutom är det en principiell sak också att man inte betalar en avgift för någonting man inte själv nyttjar. På sikt är det inte bra för rättighetshavarna i bred bemärkelse eller för tilltron till upphovsrätten, som urholkas av en lagstiftning som upplevs som uråldrig, obegriplig och orättvis.

Som ett högteknologiskt land behöver vi således en modern och digitalt anpassad upphovsrätt som är till gagn för både konsumenter och rättighetshavare. Därför vill jag passa på att tacka utskottet för bra diskussioner och överläggningar rörande tillkännagivandet som vi i dag ska rösta om och framför allt för bifallet till min motion om att välkomna framtidens tjänstebaserade mediekonsumtion.

Jag vill därtill yrka bifall till reservation 1.
(Applåder)

Anf. 42 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Kunskap och kvalitet lägger grunden för Sveriges konkurrenskraft. En utmaning är att ta till vara och skapa förutsättningar för varje människas och även verksamhetens kreativitet, uppfinningsförmåga och skapande.

De immateriella frågorna, som detta betänkande tar upp, får i ett sådant sammanhang allt större betydelse för såväl näringslivet och kulturlivet som samhällslivet i stort. Det berör etablerade företagskoncerner men också nya entreprenörer eller konstnärer. Det innefattar begrepp som det svenska musikundret, film, varumärkesbyggande, design och teknik.

Digitaliseringen har, som var och en säkert är väl införstådd med, inneburit nya utmaningar men också problemställningar att förhålla sig till. Sverige är och ska vara ett land i yttersta framkant inom detta område. För att uppnå denna starka ställning i globala sammanhang gäller det att ha en up to date-noterad och väl balanserad inriktning. Som jag ser det finns alltid anledning att värna upphovsrätten och inte minst respekten för densamma. Ett gemensamt ansvarstagande är en viktig grund för att den svenska modellen som sådan ska kunna vara en tillgång även framgent. Som enskilda medborgare vill vi följa de lagar och regler som gäller. Det i sin tur bygger på att det finns en förståelse och en acceptans för dem. En stor del av arbetet kräver också gränsöverskridande lösningar, framför allt i ett EU-perspektiv. Det vi kan åstadkomma nationellt ska vi självklart ta fasta på.

Regeringens proposition om förstärkt följerätt, som vi i dag behandlar tillsammans med 24 motionsyrkanden, är ännu ett steg på vägen för att stärka de immateriella frågornas betydelse för tillväxt och jobb. Här lyfts den kreativa innovatören, i detta fall konstnären, fram. Utgångspunkten är

att konstnärernas förutsättningar att utöva sina verksamheter ska förbättras. De föreslagna lagändringarna ska träda i kraft redan den 1 juli i år.

Jag yrkar bifall till själva propositionen kring följerätten. Inga motioner har, som nämnts, väckts med anledning av propositionen som sådan. Det finns dock 24 motionsyrkanden från allmänna motionstiden som tar upp immaterialrättsliga frågor ur bredare aspekter. Kring dessa finns en enig utskottstext om ett tillkännagivande om att göra en översyn av privatkopieringsersättningen. Om detta har det under beredningen i utskottet tagits fram ett enigt förslag. Utgångspunkten har varit att ta fasta på tänkbara möjligheter till förbättringar. Konstruktiva och pragmatiska diskussioner har skett mellan partierna.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag gällande tillkännagivandet om en översyn av privatkopieringsersättningen och i övrigt avslag på motionerna under punkterna 3, Streamning från olovlig källa, och 4, Övriga immaterialrättsliga frågor.

Fru talman! När det gäller frågan om privatkopieringsersättningen vill jag gärna lyfta fram Copyswede och de kulturskaparorganisationer som samordnar de kollektiva förhandlingarna. De har skrivit ett brev till oss och framhåller att dramatiker, författare, skådespelare, musiker med flera genom detta system får ut den ersättning de har rätt till.

Vårt beslut innebär att en översyn av systemet ska göras, vilket jag välkomnar och tycker är bra. Självklart behöver vi dock fortsätta att ha en dialog och ett samtal med berörda företrädare och parter för att kunna få ett bra system framöver. Den översyn som nu lyfts fram är alltså bra. Vi behöver lyfta in frågor om rimliga ersättningar, teknikneutralitet och rätts-säkerhet samt frågan om förhållandet till EU-rättsliga ramverk.

Fru talman! Det har på senare tid tagits en rad initiativ för att stärka upphovsrätt och patent på europeisk nivå, och den svenska regeringen har i flera av dessa frågor varit pådrivande. Ett nytt ramverk för upphovsrätt är en del av EU:s strategi för den digitala inre marknaden. Det handlar också om att säkerställa ökad tillgång till innehåll inom EU, anpassa vissa undantag till den gränsöverskridande miljön, åstadkomma en väl fungerande marknad för upphovsrätt och tillhandahålla ett effektivt och balanserat system för efterlevnaden som sådan. Från och med den 1 april i år har vi som konsumenter också fått möjligheter att använda streamningstjänster för bland annat sport, film och tv när vi är på resa inom EU.

En viktig del i arbetet med att stärka immaterialrätten på nationell nivå gavs 2016 till Patent- och registreringsverket; det gäller kunskaps- och informationsspridning kring frågorna. Detta har de jobbat med på ett bra sätt sedan dess.

De fick 2017 ett kompletterande uppdrag som syftar till att offentliga aktörer, näringsliv och allmänhet bättre ska förstå innebörden av upphovsrätten och dess omfattning och begränsningar och till att detta ska bli en del av den verksamhet som bedrivs i olika sammanhang. Framst små och medelstora företag ska uppmärksammas på hur de kan motverka och förebygga varumärkesintrång. Arbetet ska genomföras i samarbete med Tullverket, Åklagarmyndigheten, polisen, Konsumentverket och Läkemedelsverket.

Statens medieråd har också fått i uppdrag att informera barn och unga om upphovsrätten. Kultur- och demokratiministern har initierat och genomfört rundabordssamtal med företrädare för ett stort antal aktörer som

alla i olika omfattning berörs av den olovliga hanteringen av rättighets-skyddat material. Regeringen överväger att gå framåt i detta arbete.

Fru talman! Slutligen några ord om detta med grovt upphovsrättsbrott och grovt varumärkesbrott, som också nämns i texten. En särskild utredare har fått i uppdrag att överväga huruvida straffskalorna för de allvarligaste fallen behöver skärpas. I sitt betänkande föreslår utredaren att grovt brott med särskild skala införs för upphovsrättsintrång och varumärkesintrång. Åklagare ska få väcka åtal när detta är påkallat ur allmän synpunkt. Specialdomstolar har införts i form av Patent- och marknadsdomstolen och Patent- och marknadsöverdomstolen.

Detta är förvisso frågor som kanske i högre grad berör justitieutskottets verksamhet, men de har också sin självklara bäring när det gäller näringsliv, företagande och jobb. En viktig utgångspunkt är att den som skapar ett verk ska få en rimlig ersättning, att förfälskningar ska motverkas och att de kreativa näringarna och teknikutvecklingen därmed ska kunna fortsätta att bidra till samhällsutveckling och tillväxt.

(Applåder)

Anf. 43 NICLAS MALMBERG (MP):

Fru talman! Vi har i år den starkaste kulturbudgeten någonsin i Sverige. Därmed har vi förstås också kunnat stärka konstnärers förutsättningar. Men likafullt brukar varje bred konstnärspolitisk debatt utmynna i konstaterandet att konstnärers förutsättningar inte bara kan hanteras inom kulturutskottets ansvarsområde utan i högsta grad också är en fråga för både arbetsmarknadsutskottet och näringsutskottet.

Jag är därför väldigt glad att ett enigt näringsutskott nu har tagit ett konstnärspolitiskt perspektiv och lagt fram förslag om en stärkt följerätt. Konstnärer kan nämligen inte klara sin försörjning bara genom inköp av offentlig konst eller konstnärsstipendier. Det måste också i grunden finnas system som säkerställer att konstnärer får en rimlig ersättning för sitt arbete. Här är följerätten, det vill säga rätten för konstnärer att också få ersättning vid andrahandsförsäljning av konst, helt central.

Följerätten har funnits länge i Sverige, men med en lite bakvänd konstruktion. Det är nämligen konstnärernas rättighetsorganisationer som har behövt begära in uppgifter kring vilken konst som har sålts. Nu vänder vi på det ansvaret så att det i stället är konsthandlarna som årligen måste redovisa vilken konst som har sålts under året. Detta förväntas förstås leda till att fler konstnärer kommer att få sin berättigade följerättsersättning och att konstnärernas ekonomi på det sättet kommer att stärkas.

Men jag skulle också vilja hävda att detta på sikt kommer att stärka konsthandels förutsättningar. Många professionella konstnärer måste i dag arbeta med annat för att klara sin försörjning. Genom att ekonomin stärks för det konstnärliga arbetet kan konstnärer i större utsträckning fokusera på det arbetet och på det sättet skapa mer konst. Självklart i sammanhanget är att det utan konst inte heller finns någon konsthandel.

Konstnärernas Riksorganisation, KRO, har länge fört fram krav på att genomföra denna förändring. Detta var något jag tog fasta på i en av mina första riksdagsmotioner. Tiden var inte riktigt mogen för det då, så jag är glad att den är det nu så att vi får ett beslut i frågan under mandatperioden.

Angående den motion som jag lade fram under allmänna motionstiden i höstas har tiden mognat snabbare. Den gäller privatkopieringsersättningen, som många har debatterat här tidigare. Jag och andra motionärer har lagt fram förslaget att dagens privatkopieringsersättningsystem ska skrotas och ersättas med ett statligt ansvar så att staten i stället står för ersättningen till rättighetsinnehavarna.

Privatkopieringsersättningsystemet hade en inbyggd bugg redan när det etablerades – kassettskatten, som den heter i folkmun. Även den som köpte kassetter bara för att spela in sin egen musik var nämligen tvungen att betala en avgift, som sedan gick till andra upphovspersoner. Det fanns dock en legitimitet i systemet från start eftersom majoriteten av de kassetter som såldes under kassetbandsepoken, om man får kalla den det, utnyttjades för att spela in musik från radio och lp-skivor.

Legitimiteten fanns alltså där, men den finns inte längre eftersom vi i dag har en avgift som bygger på medielagrare som inte på något sätt används för att lagra eller kopiera material som någon annan har producerat utan för att spara egna bilder, filer eller filmer.

I våra grannländer har man konstaterat att systemet har överlevt sig självt. I Finland och Norge har, som vi har hört, systemen ändrats. I Danmark är en förändring av systemet på gång. Det är dags att vi i Sverige också tar efter kloka grannländer och reformerar systemet här.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på samtliga reservationer. Reservationerna handlar ju bara om att slå in öppna dörrar genom att ge regeringen i uppdrag att göra sådant den redan gör. Det är väl kanske därför som ingen av reservanterna egentligen har talat för sina respektive reservationer.

(Applåder)

Anf. 44 HÅKAN SVENNELING (V):

Fru talman! Att ta till vara digitaliseringens möjligheter på bästa sätt är ett av de viktigaste uppdrag vi som politiker har för framtiden. Hur vi väljer att reglera, eller till och med om vi väljer att reglera eller inte, är avgörande för hur digitaliseringen av vårt samhälle tar fart och utformas.

Nya tekniska lösningar skapar nya möjligheter att dela och ta till vara de resurser som finns. Genom att aktiviteter kan samordnas och materiella tillgångar delas kan en gemensam ekonomi skapas. Rätt utformat blir tillvaratagandet av digitaliseringen en framgångssaga som bygger Sverige starkare. Farliga moment eller skadliga monotona uppgifter som förekommer i dag kan till exempel tas över av datorer och robotar.

På fel sätt blir det om lagstiftning och regleringar hindrar positiv teknisk utveckling. Det är också viktigt att vi ser hur digitaliseringens vinster fördelar sig. I en app-ekonomi kan en arbetstagar bli både vinnare och förlorare. Det är viktigt att den framväxande delningsekonomin regleras på ett sätt som förhindrar skatteundandragande, utnyttjande och lönedumpning. Vi vill se en utveckling där digitaliseringen leder till ökad effektivisering och miljö- och klimatvinster, inte till sänkta löner och försämrade fackliga rättigheter.

När det kommer till kulturområdet är regleringarna knepiga. Det blir ofta svårt och lite klurigt att få till det.

Vänsterpartiet har med dagens tillkännagivande till regeringen inga ambitioner att minska eller inskränka ersättningarna till kulturskaparna. De fria kulturskaparnas möjlighet till en rimlig ersättning för det arbete de lägger ned är avgörande för att de ska kunna försörja sig och kulturen utvecklas. Samtidigt är det viktigt att de näringar som tjänar pengar på kulturskaparnas arbete också är de som finansierar kulturskaparnas ersättning. Precis som Copyswede framhåller i sin skrivelse till utskottet är det viktigt att utredningen tittar på flera aspekter, som förenligheten med EU-rätten och rättssäkerheten, samtidigt som man värnar rimliga ersättningar till kulturskaparna och att konsumenter inte ska behöva betala dubbelt. Men framtiden kräver en översyn, och därför är det rimligt att det finns underlag för ersättningar även i framtiden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 45 PENILLA GUNTHER (KD):

Fru talman! Allra först vill jag ställa en formell fråga. Hur kommer det sig att jag är sist i den här debatten? Niclas Malmberg är ju inte ens ersättare i utskottet. Det tycker jag är intressant. Vi har ju en ordning. Jag är alltid sist annars, men någon ordning får man väl ändå ha, eller?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Den frågan kan du få svar på senare.)

Tack! Vilken tur att jag då har förberett ett väldigt kort anförande till allas glädje!

När det gäller detta som vi kan kalla privatkopiering eller piratkopiering och andra rättighetsintrång på den digitala marknaden har det nu under ganska många år varit viktigt att få fram konkreta lösningar. Därför vill jag understryka att jag som kristdemokrat är väldigt nöjd med att utskottet är enigt om att det finns behov av att ersätta det nuvarande regelverket med ett mer ändamålsenligt system. Det måste generera en rimlig ersättning till upphovsmännen för den privatkopiering som faktiskt förekommer.

Att tillsätta en utredning kan man ibland tycka är något som bara drar ut på tiden. Men det viktigaste är att vi är eniga i frågan och att vi kan vänta oss ett resultat för alla dem som har lidit skada under den tid då ersättningssystemet inte har fungerat.

Jag skulle också vilja poängtera och göra lite reklam för Patent- och registreringsverket, som har lagt ut en film på sin hemsida om detta med streamning och andra tjänster som inte alla gånger sker på ett lagligt sätt. De gör en verklig kunskapspush för alla dem som kanske inte har förstått vikten av att vi gör de här sakerna på laglig väg och vad ersättningarna betyder för dem som är upphovsmän, oavsett i vilken form ersättningarna har uppstått.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 24.)

Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU15
Kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om energi- och däckmärkning (prop. 2017/18:227)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 11 En skärpt straffrättslig reglering av obehörigt tillträde till skyddsobjekt

En skärpt straffrättslig reglering av obehörigt tillträde till skyddsobjekt

Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU17
En skärpt straffrättslig reglering av obehörigt tillträde till skyddsobjekt (prop. 2017/18:102)
föredrogs.

Anf. 46 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1. Jag kommer nu att nämna skälet till det.

Regeringens förslag är ju att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot ett förbud ska kunna dömas till fängelse i högst två år. Man höjer alltså straffen i straffskalan. Det är bra. Men vi tycker att det inte är tillräckligt bra. Vi vill ha en högre högstnivå, och vi vill också föra in en lägstnivå. Den lägsta nivån fastställer vi också, nämligen tre månaders fängelse, och den högsta nivån höjer vi från två till fyra år. Det är skillnaden. Det är innehållet i vår motion.

Anf. 47 KALLE OLSSON (S):

Fru talman! Lagstiftningen om skyddsobjekt syftar till att skydda byggnader, anläggningar och områden som är särskilt viktiga för samhället och inte minst för totalförsvaret. I den aktuella propositionen föreslås en straffskärpning när det gäller obehörigt tillträde till skyddsobjekt. Brottet ska delas upp i två svårighetsgrader, och det ska även omfatta olovligt kvarstannande. För brott av normalgraden ska böter inte längre ingå i straffskalan, och straffet höjs från högst ett års fängelse till två års fängelse. För mindre allvarliga brott ska böter eller fängelse i högst sex månader kunna dömas ut.

Det finns flera anledningar till att regeringen väljer att gå fram med dessa förslag. I praktiken har ju skyddslagen delvis satts ur spel eftersom intrång ofta lagförs enligt brottsbalkens bestämmelser om olaga intrång av normalgraden. Brottsbalken har alltså företräde framför skyddslagen när straffansvar ska utdömas. Konsekvensen av detta blir att straffet för intrång många gånger stannar vid böter. Det krävs försvårande omständigheter för att intrånget ska kvalificeras som grovt och ge en mer ingripande åtgärd. Det måste anses otillfredsställande att skyddslagens straffskala, som de facto innehåller både böter och fängelse, inte får fullt genomslag.

Med denna straffskärpning får vi en straffskala som bättre står i proportion till hur vi som samhälle ser på allvaret i denna brottslighet samtidigt som vi möjliggör för domstolarna att komma fram till mer nyanserade påföljdsbestämningar.

Med de föreslagna förändringarna kommer straffansvar för intrång på skyddsobjekt alltid att följa enligt skyddslagen. Det innebär en skärpt syn på brotten, eftersom det i sig kan antas medföra att strängare straff än böter kommer att komma i fråga i större utsträckning än i dag. Det är regeringens uppfattning att brottstypen obehörigt tillträde till skyddsobjekt bör ha en presumtion för fängelse.

Värt att nämna i sammanhanget är att i såväl Norge som Finland och Danmark finns möjligheter att döma ut fängelse eller annan påföljd som är mer ingripande än böter.

Fru talman! Som förhoppningsvis framgår här finns det ett antal juridiska argument och resonemang för att lagstiftningen bör förändras. Men förslagen bör också ses i ljuset av den försämrade säkerhetspolitiska situationen i vårt närområde. Det är ett faktum att intresset för underrättelseinhämtning och störande av både militär och samhällsviktig verksamhet har ökat. Regeringen vidtar för närvarande åtgärder på en rad områden för att stärka totalförsvaret. De förändringar i skyddslagen som vi talar om här i dag är en viktig pusselbit i det arbetet.

Avslutningsvis: När det gäller förslaget i reservationen om att även göra försök, förberedelse och stämpling straffbart enligt skyddslagen instämmer regeringen i att det finns goda skäl att överväga att gå i den riktningen. Även en utskottsmajoritet delar den uppfattningen. Men frågan har inte behandlats i denna promemoria, och i avsaknad av beredningsunderlag finns därför inte förutsättningar att i nuläget överväga ett sådant förslag.

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna.

Anf. 48 ROGER RICHTOFF (SD) replik:

Fru talman! Jag tycker att detta är ett bra förslag. Jag skulle vilja ställa en fråga. Vi vill ju ha ett lägsta straff – det är också en markering. Sedan kan man diskutera om det ska vara två eller fyra år – där ligger vi högre. Men varför är ni inte beredda att också gå in med en lägstanivå? Det skickar en tydlig signal om att detta är ett allvarligt brott. Det är det ena, som jag skulle vara tacksam om du kan kommentera.

Det andra gäller det som du nämnde på slutet: att ni inte var riktigt färdiga i promemorian med detta. Vi lade ju fram ett tillkännagivande, som vi inte fick igenom, om att även stämpling till brott ska bedömas allvarligt. Just nu är ni inte beredda att göra detta, om jag tolkar er rätt. Men kommer ni själva att ta upp den frågan längre fram? Och när är ni färdiga med en sådan behandling? Har du någon uppfattning om det tidsförhållandet?

Anf. 49 KALLE OLSSON (S) replik:

Fru talman! Ja, jag tolkar det också som att det finns en samsyn, brett, i utskottet om att detta är rätt väg att gå. Som jag sa i mitt anförande är det regeringens uppfattning att presumtionen i normalfallet ska vara fängelse

för denna brottstyp. I dag är det i normalfallet böter, eftersom man tillämpar brottsbalkens bestämmelser. Det är ett problem, och det är det vi vill komma åt med den här lagstiftningen.

I promemorian skriver man, om jag minns rätt, att endast i undantagsfall, det vill säga om brottet är av bagatellartad karaktär, ska ett mildare straff än fängelse komma i fråga. I normalfallet är det fängelse som gäller.

När det gäller den andra frågan vill jag inte spekulera i tidsförhållanden. Det är regeringen som har ansvaret att, så att säga, driva den beredningsprocessen framåt. Men regeringen har ett beredningskrav att förhålla sig till, och underlag för att gå fram i den här delen saknades i denna promemoria.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 12 Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU14
Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner (prop. 2017/18:59)
föredrogs.

Anf. 50 JONAS MILLARD (SD):

Fru talman! Låt mig börja med att yrka bifall till reservation nr 1, från Sverigedemokraterna.

I den här propositionen föreslår regeringen att grunden könsöverskridande identitet eller uttryck ska läggas till i bestämmelserna om hets mot folkgrupp. Tyvärr, fru talman, är det inte första gången vi står här och diskuterar just särslagstiftning.

I de gamla partiernas Sverige är vissa lite finare än andra. Men i vårt Sverige gör vi faktiskt ingen skillnad på folk och folk.

Regeringens förslag är avhängigt av en grundlagsändring. Enbart detta faktum ställer utomordentligt höga krav på att förarbetet till propositionen är gediget och att föreslagna förändringar är väl förankrade i svensk rätts-tradition.

Regeringens proposition bygger på innehållet i en statlig offentlig utredning som har utförts av en särskild utredare. Utredningen har inhämtat information och synpunkter från referensgrupper och experter men har samtidigt helt saknat parlamentariskt inslag.

Svensk rättstradition bjuder att grundlagsändringar i regel ska kunna utredas av en parlamentariskt sammansatt kommitté snarare än av en liten utredning. Det har nu inte skett, och enbart detta faktum är väl egentligen skäl nog att överväga att faktiskt avslå hela propositionen. Men frågan är om regeringen på ett godtagbart sätt ändå kan motivera denna lagskärpning.

I den tidigare propositionen, från 2001, anförde den dåvarande socialdemokratiska justitieministern Thomas Bodström följande:

”Regeringen vill framhålla att de personer som ingår i beteckningen transpersoner naturligtvis inte är mindre skyddsvärda än andra. Men även om det skulle förekomma hetspropaganda mot transpersoner som grupp saknas det i vart fall belägg för att detta skulle ha skett på ett sådant sätt

Prot. 2017/18:112
16 maj

*En skärpt straffrättslig
reglering av obehörigt
tillträde till skydds-
objekt*

*Ett utvidgat straff-
rättsligt skydd för
transpersoner*

att det nu skulle kunna motivera någon ytterligare begränsning av yttrandefriheten. Denna grupp bör därför inte föras in i bestämmelsen om hets mot folkgrupp.”

I den nu aktuella propositionen anför regeringen att det torde röra sig om i runda slängar 45–75 anmälningar per år. Sverigedemokraterna finner därför att förhållandena knappast kan ha förändrats så mycket sedan 2001, då den tidigare propositionen avlades, att en inskränkning nu skulle kunna vara motiverad. Lagförslaget bör därför avslås redan på den här grunden.

Fru talman! Medan jag ändå har ordet vill jag lyfta en fråga som hör hemma i sammanhanget. För Sverigedemokraterna är principen om alla människors lika värde helt central. Därför förväntas också alla medborgare ha samma rättigheter och skyldigheter gentemot det allmänna under livets olika skeenden. Det innebär att vi motsätter oss alla former av otillbörlig särbehandling på grund av personers egenskaper eller preferenser. Det är därför anmärkningsvärt att regeringen nu väljer att utöka skyddet för en enskild grupp i stället för att, som Sverigedemokraterna föreslår, stärka skyddet för alla.

De som i dag blir utsatta för diskriminering, till exempel på politisk grund, kan inte få upprättelse. Det handlar om människor som blir uppsagda från sina arbeten, som inte får förlängd anställning, som blir utslutna ur så kallade opolitiska föreningar, som blir utkastade från facket eller som nekas hyra lokal. Det sker nästan alltid med svepande formuleringar om att man inte delar den gemensamma värdegrunden – det är en värdegrund som såklart aldrig definieras i mer än svepande ordalag. Dessa människor omfattas i dag inte av samma skydd mot diskriminering.

Fru talman! All särbehandling, vare sig den är positiv eller negativ, måste få ett slut men inte genom att man fortsätter att stapla nya diskrimineringsgrunder på varandra. Varken i grundlag eller i annan lag bör man räkna upp några särskilt skyddsvärda grunder. Vi talade om detta i kamraren för bara några veckor sedan.

För att ett sammanhållet och tryggt samhälle ska råda krävs att våra gemensamma resurser och krafter används för det gemensammas bästa och inte för att gynna enskilda grupper som för tillfället uppbär etablissemangets gunst.

Att som i dag ha en mängd olika förutsättningar och åtgärder när det gäller olika personliga egenskaper och preferenser leder till ett godtycke kring vilka som kan anses förtjäna särskilt stöd eller vara mer skyddsvärda än andra. Man riskerar med andra ord att hamna i en orwellsk situation: Alla är jämlika, men vissa är mer jämlika än andra.

Hela den nuvarande systematiken med lagstiftade diskrimineringsgrunder bör därför avskaffas och i stället ersättas med en enkel regel om förbud mot all form av otillbörlig särbehandling. På så sätt, fru talman, skyddas alla på ett sätt som motverkar diskriminering på riktigt.

Anf. 51 MIA SYDOW MÖLLEBY (V):

Fru talman! Transpersoner är en väldigt utsatt grupp. Enligt Folkhälsomyndigheten utsätts transpersoner för diskriminering, våld, hot och annan kränkande behandling i betydligt större utsträckning än den övriga befolkningen, och det är just för att de är transpersoner. Hälsan, framför allt den psykiska hälsan, är betydligt sämre hos transpersoner än hos befolkningen

i övrigt, vilket troligen till stor del kan förklaras av transpersoners utsatta situation.

Vänsterpartiet har länge drivit på och motionerat om att man ska försöka komma till rätta med detta och öka det straffrättsliga skyddet för transpersoner. Därför välkomnar vi förstås regeringens proposition, som på många sätt svarar mot de krav som vi har lyft.

Men vi har också en del invändningar. Vi invänder mot att regeringen – till skillnad från vad som föreslogs i utredningen, som låg till grund för propositionen och för lagrådsremissen, och det som stod i lagrådsremissen – väljer att införa begreppet könsöverskridande identitet eller uttryck i stället för könsidentitet eller uttryck.

När man gör så här tar man alltså sin utgångspunkt i att det finns en norm, och sedan har man något som överskrider den normen. Termen har kritiserats ända sedan den infördes i diskrimineringslagen, framför allt för att den är skriven med ett avvikarperspektiv och utgår ifrån att det finns en definierad uppfattning om vad som är normen.

Förutom att peka ut något som avvikande kräver det här också att man upprätthåller en norm och att den definieras. Vi kan inte ha något som avviker från normen om inte normen är tydligt uttalad. Vad som ska betraktas som typiskt manligt respektive kvinnligt måste alltså definieras om vi ska kunna betrakta något som könsöverskridande.

Det här skiljer sig från hur de andra diskrimineringsgrunderna är formulerade. Där har man i stället haft utgångspunkten att alla har en etnisk tillhörighet, ett kön och en sexuell läggning. Det innebär också att alla skyddas mot diskriminering som har samband med etnisk tillhörighet, kön eller sexuell läggning, oavsett om den enskilde tillhör den grupp som för tillfället är den rådande normen.

Det rimliga är att alla individer ska vara skyddade från diskriminering utifrån dessa grunder, oavsett hur könsidentitet eller könsuttryck förhåller sig till den rådande normen. Därför bör man ändra detta på ett sätt som gör att vi frångår avvikarperspektivet.

Det svenska begreppet i diskrimineringslagen som man nu inför på fler ställen skiljer sig också från de begrepp som används på internationell nivå. Där säger man ”gender identity” och ”gender expression”, men i Sverige väljer vi alltså ”könsöverskridande” i stället.

Vi tycker att det finns flera tungt vägande skäl för att ersätta den nuvarande termen, och därför yrkar jag också bifall till reservation 2. Vi tycker givetvis också att det här bör återkomma i all lagstiftning där dessa uttryck används, vilket man bland annat ser i reservation 3.

Vad gäller begreppet ”ras” i lagstiftningen har det också varit uppe till diskussion vid flera tillfällen. Här har regeringen inte kunnat komma fram till något nytt förslag, och de förslag som har funnits tidigare finns det, som vi också ser det, klara problem med. Därför vill vi att regeringen ska återkomma till riksdagen med andra förslag på hur det begreppet ska kunna ersättas.

I nuläget yrkar jag alltså bifall till reservation 2.

Anf. 52 JONAS GUNNARSSON (S):

Fru talman! Vi har under en mycket passande tid på året att debattera konstitutionsutskottets betänkande 14, *Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner*, eftersom det i morgon är den internationella dagen mot homo- och transfobi. Den här debatten blir alltså ett fint sätt för riksdagen att uppmärksamma detta.

I betänkandet hanteras regeringens proposition med samma namn samt ett antal kommittémotioner och förslag från allmänna motionstiden. I propositionen föreslås att grunden könsöverskridande identitet eller uttryck läggs till dels i bestämmelserna om hets mot folkgrupp i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken, dels i bestämmelserna om olaga diskriminering i brottsbalken. Brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering ska även omfatta hot och uttryck av missaktning mot samt diskriminering av transpersoner. Dessutom föreslås att samma tillägg görs i brottsbalkens åtalsregel om förolämpning.

Det föreslås vidare ett tillägg så att det uttryckligen framgår att det vid bedömningen av straffvärdet är en försvårande omständighet om ett motiv för ett brott har varit att kränka en person eller en grupp av personer på grund av deras könsöverskridande identitet eller könsuttryck. Jag vill självklart yrka bifall till slutsatserna i betänkandet.

Det här är mycket efterlängtade förslag. Kunskapen om transpersoners stora utsatthet är omfattande och måste tas på största allvar. Vi vet att brottsstatistiken visar att brott där transfobiska motiv kan identifieras är i kraftigt ökande. Vi vet också att transpersoners livssituation i stort många gånger är präglad av psykisk ohälsa, rädsla och tankar om självmord. Samtidigt tvingas de som vill få sitt personnummer ändrat in i ett vardagskaos, och de som vill genomföra någon form av könskorrigering ingrepp tvingas till långa och omfattande vårdprocesser.

Transpersoners vardag är på många vis präglad av juridisk rörighet samt brister på reglering eller regleringar som inte tar hänsyn till deras unika livssituation. I många fall är det också så att de starka normer som präglar synen på vår respektive könstillhörighet uppenbart hindrar att vi tar kliv framåt som på ett ganska enkelt vis skulle underlätta vardagen för många.

Människor som trotsar de i samhället djupt rotade normerna om kön, oavsett om det sker av fri vilja eller utifrån en känsla av att det fack samhället har placerat en i är fel, har inte bara juridiska och vårdmässiga bördor att hantera. Just det att de bryter mot de mest djupt rotade normerna om hur människor förväntas vara gör att utsattheten för hat, hot, missaktning, våld och diskriminering är alltför stor.

I den undersökning som Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter genomförde 2012 svarade 34 procent av de svarande transpersonerna att de utsatts för våld eller hot om våld under de senaste fem åren. 10 procent av de svarande från Sverige sa att de under det senaste året hade utsatts för våld eller hot om våld. 49 procent kände sig diskriminerade eller trakasserade under samma period.

Tittar man på sammanställningar från Transgender Europe och Ilga-Europe över vilket skydd och vilka rättigheter Europas olika länders lagstiftning utsträcker till transpersoner blir det tydligt att Sverige under en tid har sackat efter när det gäller att ge skydd till transpersoner. Även när det gäller att utsträcka och utöka grundläggande rättigheter till en grupp

som är i desperat behov av samhälleliga reformer för att kunna leva mer värdiga liv utan normer, juridik och vårdproblem som hindrar sackar vi efter, detta trots att vi på 70-talet var först i världen med att ge transpersoner rätt till könskorrigering och en ny juridisk könstillhörighet.

Det är mot den bakgrunden som regeringens proposition är så otroligt välkommen. Jag ser den, tillsammans med avskaffandet av tvångssteriliseringarna och rätten till skadestånd för dem som utsattes för sådana, som det första steget i en lång radda av nödvändiga reformer för att stärka transpersoners situation i det svenska samhället.

Utsattheten för våld, hot, missaktning och diskriminering kommer säkerligen att kvarstå även efter att de lagförslag som vi diskuterar i dag blir verklighet. Dock visar vi nu att sådana brott är extra avskyvärda och erkänner att transpersoner är en utsatt grupp som måste ges rätt till samhällets fulla stöd.

Som vi hörde har utskottet tidigare haft diskussioner och debatter i den här kammaren om nödvändigheten av att i grundlag stadfästa de olika diskrimineringsgrunderna, och när jag läser och hör vad Sverigedemokraterna har att säga om det här måste jag säga att jag blir förvånad. Jag tycker att det är väldigt talande att ett parti grundat i nazismen även fortsättningsvis vill ha rätten att diskriminera.

Man pratar om särlagstiftning, trots att det är uppenbart att det här handlar om grupper som av samhället har utsatts för missaktning och diskriminering och behöver stöd. Jag hör att man inte vill göra skillnad på folk och folk, trots att det är det som de här regleringarna syftar till: att det ska vara olagligt och förbjudet att göra just skillnad på folk och folk.

Sverigedemokraterna är det enda partiet som under den här mandatperioden inte har stöttat en enda hbtq-reform. Det måste Sveriges väljare veta. Detta kommenterar Sverigedemokraternas partiledare med ett ”där ser man”.

Sverigedemokraterna är det enda partiet som vill fortsätta att tvångssterilisera människor i det här samhället – alltså med tvång ta bort människors genitalier enbart för att de vill byta kön.

Det är det enda partiet i riksdagen som vill frångå Sveriges internationella åtaganden på diskrimineringsområdet, nämligen att det finns en skyldighet att se till att det finns en lagstiftning som förbjuder diskriminering. Det är djupt allvarligt.

Sist, men inte minst, vill jag kommentera det Mia Sydow Mölleby anförde om definitionerna. I stort håller jag med. Nu blev det svårt att genomföra detta i dagsläget, och jag tror att diskussionen måste få leva vidare. I framtiden är det enda rimliga att ha de regleringar som Mia förespråkar. Då skulle vi hamna i en situation att diskrimineringsgrunden faktiskt omfattar alla i Sverige.

Fru talman! Jag vill än en gång tacka utskottet, och jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 53 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Jag satt i bänken och lyssnade med spänning på när Jonas Gunnarsson skulle komma in på Sverigedemokraterna. Det är ett parti som Jonas Gunnarsson vid flera tillfällen har försökt att ge sin tolkning av. Ordspåket att kasta sten i glashus kanske aldrig kan vara mer aktuellt än när

en socialdemokrat börjar ge sig på att försöka definiera ett annat partis hemska historia.

Vi kan såklart ägna dessa minuter åt att prata om tvångssterilisering och att man ville ge Adolf Hitler Nobelpriset, men jag tror inte att det tjänar debatten. Det finns såklart även nutida exempel.

Nu har vi frågan om diskrimineringsgrunderna, som är så otroligt omdebatterade, och vi har haft invändningar mot en systematik som socialdemokrater och övriga partier här inne har förespråkade under så lång tid. Där skiljer vi oss åt på det sättet att Sverigedemokraterna inte vill tillåta diskriminering av någon, men Jonas Gunnarsson tycker att det ska man visst kunna göra. Andra människor ska kunna diskrimineras, men inte just de grupperna. Om man hittar en ny grupp som man tycker kanske är lite mer skyddsvärd kan just den gruppen tillföras i listan över skyddsvärda grupper.

Jag förstår inte hur Jonas Gunnarsson, eller någon från ett annat parti, kan tycka att det är en bra lösning på problemet. Varför kan man inte ha en likvärdig lagstiftning, fru talman? Jag förstår inte det.

Gunnarsson har tidigare haft all möjlighet att förklara. Han lyckades inte då, men jag ger honom en ny chans nu.

Anf. 54 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Fru talman! Det är lustigt att Sverigedemokraterna i den här debatten nämner tvångssteriliseringarna.

Vi socialdemokrater har faktiskt gjort upp med vår historia. Vi har varit med och sett till att avskaffa tvångssteriliseringarna. Sverigedemokraterna är det enda partiet som vill fortsätta att tvångssterilisera människor i dagens samhälle. De är de enda som vill upprätthålla den grymma inställningen gentemot en grupp människor i Sverige.

När det handlar om synen på diskriminering har ett samhälle ett ansvar att bryta skadliga normer. Det är det som Sverigedemokraterna har så uppenbart svårt att förstå, det vill säga att diskriminering grundad på en negativ norm gentemot en viss grupp måste adresseras. Det handlar inte om att ge människor eller grupper särskilda rättigheter som gör att de ställer sig i någon form av högre rang än andra, utan det handlar om att utjämna spelplanen och se till att grupper som så uppenbart är utsatta i dagens samhälle ges ett skydd som de förtjänar och som vi andra faktiskt har enbart utifrån vilka vi råkar vara.

Detta är själva kärnan i frågan om diskriminering, och det är det som internationella konventioner och annat tar sikte på och som Sverigedemokraterna helt väljer att bortse från. Pratet om missaktning kommer inte att lösa de problem som handlar om normer i vårt samhälle. Det kommer inte att lösa de problem som drabbar transpersoner, bögar, flator, kvinnor och människor av en annan etnisk härkomst. Den regleringen kommer inte att adressera problemet med över- och underordning och normer. Dessa frågor vill Sverigedemokraterna över huvud taget inte lösa. Det är så uppenbart.

Anf. 55 JONAS MILLARD (SD) replik:

Fru talman! Tack, Jonas Gunnarsson, för svaret!

Ungefär så lät det vid den förra debatten också. Vi har inte flyttat oss en enda millimeter. Skillnaden är att Jonas Gunnarsson anklagar Sverigedemokraterna för att stå upp för tvångssteriliseringar. Jag vet inte exakt vad Jonas Gunnarsson syftar på. Jag gissar att det handlar om debatten om könsbyte. Där har det tidigare i Sverige varit aktuellt med steriliseringar. Då skulle Sverigedemokraterna tydligen ha intagit en ställning som enligt Jonas Gunnarsson är hemsk. Det skulle innebära att Socialdemokraterna bara för någon månad sedan också var ett hemskt parti eftersom man drev frågan ända fram till dags dato.

Jag kan inte låta bli att bemöta det Jonas Gunnarsson påstår om att vår systematik inte skulle träffa dessa grupper. Men det är precis vad den gör. Det är frågan om en formulering, en systematik, som träffar alla grupper, inte bara en förteckning över grupper som Socialdemokraterna och andra partier just i dag tycker är extra skyddsvärda.

Om man ska vara noga med att följa internationella konventioner – det är också något Jonas Gunnarsson och företrädare för andra partier ofta lyfter upp – får man hänvisa till vad som står i FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna. Där finns flera diskrimineringsgrunder som inte ingår, till exempel politisk diskriminering.

Det finns andra exempel på människor som blir diskriminerade som inte täcks här. Jag har en artikel här i min hand där det står: Fick inte jobbet – han var stockholmare.

Ska det vara en ny diskrimineringsgrund för de människor som är stockholmare? Personen i artikeln hade tydligen en arrogant attityd och en släpig dialekt, och det dög tydligen inte för den arbetsgivaren.

Med Sverigedemokraternas systematik skulle faktiskt detta också falla inom ramen, och man skulle åtnjuta samma skydd. Personer som har könsöverskridande identitet – vilka kläder de vill klä sig i – skulle också träffas av denna lagstiftning.

Jag förstår att Jonas Gunnarsson har en vilja att misstolka det Sverigedemokraterna säger. Vår lösning skyddar betydligt fler än vad hans lagstiftning gör. Vår lagstiftning inkluderar faktiskt alla. Den exkluderar inte, som i Jonas Gunnarssons fall, fler än den inkluderar.

Anf. 56 JONAS GUNNARSSON (S) replik:

Fru talman! Det var väl ungefär fem år sedan som frågan om tvångssteriliseringarna hanterades – inte för någon månad sedan.

Som jag beskrev tidigare var Sverige först i världen med att utsträcka rättigheter till transpersoner. Olyckligtvis fanns då kvar rester av lagstiftning om tvångssterilisering som fördes in i den lagstiftningen. Det åtgärdades under förra mandatperioden – tack och lov.

Sverigedemokraterna tyckte att det var rimligt att fortsätta att tvinga människor till onödiga kirurgiska ingrepp. Vad jag har förstått har man inte ändrat inställning. Som jag sa tidigare har man under denna mandatperiod inte velat genomföra en enda hbtq-politisk reform, och man har varit emot allt. Detta kommenterar deras partiledare med: Jaha.

Man måste inse att diskriminering handlar om strukturer och normer. Sverigedemokraterna vill upprätthålla skadliga normer, som ger dem möjlighet att diskriminera och sätta en grupp människor över andra. Det är

enda anledningen till att jag kan se att man faktiskt vill avskaffa dagens ordning.

Jag håller med om att det emellanåt kan finnas politisk diskriminering. På arbetsmarknaden löses dessa frågor i de allra flesta fall. Det är bra. På vilket sätt skulle detta att tvinga en socialistisk organisation att ta in rasister lösa diskrimineringsproblem? Jag förstår inte varför man ens skulle vilja vara medlem i en sådan organisation – om man nu är till exempel sverigedemokrat.

Dessutom finns frågan om lokaler. Det handlar i många stycken om organisationer som agerar i enlighet med en viss värdegrund. Där vill en del partier och rörelser ta sig in, trots att de faktiskt inte delar organisationens grundläggande syn på samhället.

(Applåder)

Anf. 57 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Mycket – för det mesta bra – har redan sagts i debatten. Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Vi moderater har haft en motion i frågan, och vi har drivit frågan om ett utökat skydd för transpersoner länge. Därför tycker vi att det är positivt att den utredning som startades 2014 har lett fram till att dessa förslag till lagändringar äntligen kommer på plats och blir av. Det kommer att innebära en reell praktisk och stor skillnad för extremt utsatta individer i samhället. Därför är vi måna om att genomföra denna förändring.

Jag kan ändå hålla med om den kritik som framfördes här av Vänsterpartiet. Även från moderat håll hade vi gärna sett att man kunde använda ett uttryck som inte är exkluderande, använda ”könsidentitet” i stället för ”könsöverskridande identitet”. Men för oss är det också viktigt att här och nu få till stånd en lagstiftning. Att vänta är inte ett alternativ för oss. Därför ställer vi oss bakom det här förslaget.

Sverige har under de senaste åren blivit bättre för hbtq-personer. Alliansregeringen genomförde många reformer som redan har nämnts i debatten: en enhetlig diskrimineringslag, könsneutrala äktenskap, avskaffande av tvångssterilisering och möjlighet för hbtq-personer att adoptera. Dessutom vill jag påstå vad gäller de negativa attityder som finns i Sverige att mycket har blivit bättre på många håll i landet. Men det är också viktigt att komma ihåg och poängtera att i många områden runt om i Sverige har det *inte* blivit bättre. Tvärtom, tyvärr – hedersförtryck ökar, och utsattheten för transsexuella i många av våra utanförskapsområden är inte mindre i dag än den var för ett antal år sedan.

Den moderata utgångspunkten är att vi som människor alla ska ha samma möjlighet att utvecklas och förverkliga oss efter vår potential, att vi ska behandlas lika och ha lika möjligheter och att ingen ska tvingas tillbaka eller hållas tillbaka av fördomar eller diskriminering. Men eftersom det inte är så i dag anser vi att vi som samhälle och genom den lag vi har behöver agera.

Om vi inte hade haft diskriminering, om vi alla hade behandlats lika oavsett om vi var transsexuella eller inte, hade vi inte behövt detta. Det hade såklart varit det allra bästa, men nu är inte världen och Sverige så.

Jag skulle avslutningsvis vilja poängtera att inte alla dessa lagförslag och lagändringar kommer att kunna träda i kraft nu på en gång. En del av dem kommer att behandlas tillsammans med bland annat grundlagsändring och ändring av tryckfrihetsförordningen vid senare tillfälle. Så behöver det såklart vara.
(Applåder)

Anf. 58 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Fru talman! Jag tycker att det finns anledning att göra ett förtydligande eller kanske visa på vad den reservation jag hänvisar till innebär.

Jag delar helt och hållet Idas uppfattning att det vore olyckligt om vi inte skulle få någon lagstiftning på plats och vara tvungna att vänta ytterligare. Vissa delar av det här kommer från och med den 1 juli och andra delar i ett senare skede, när det blir ett nytt beslut efter valet.

Jag vill påpeka att den reservation jag hänvisar till inte handlar om ett tillkännagivande att regeringen ska återkomma utan om ett skarpt lagförslag som finns med i vårt betänkande. Bilaga 2 innebär ett annat lagförslag; den enda skillnaden är att det i stället för ”könsöverskridande identitet eller uttryck” ska stå ”könsidentitet och uttryck”, det vill säga att vi avstår från att göra en normativ lagstiftning där vi hänvisar till ett slags avsteg från normen utan gör en lagstiftning som träffar alla utifrån könsidentitet och könsuttryck.

Anf. 59 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Tack för det förtydligandet från Vänsterpartiet! Det var inte min mening att på något sätt få någon att tro att Vänsterpartiet i det här fallet inte ville att vi skulle genomföra förändringar i den här riktningen.

Däremot fick den utredningen och de formuleringarna kritik, och vi tycker att det finns fog för den kritiken och att vi därför inte i dag kan införa den typen av formuleringar i lagstiftningen – även om vi förstår och från början själva föreslog precis den formulering som Vänsterpartiet föreslår.

Anf. 60 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att i övriga diskrimineringsgrunder är det inte en sådan formulering – att det ska vara en avvikelse från normen för att utgöra grund för diskrimineringslagstiftning. Jag tycker att det är märkligt. Det finns kritik, men det är alltid avvägningar i en lagstiftningsfråga. För vår del överstiger vikten av ordentlig lagstiftning vikten av den kritik som finns.

Vi ser fram emot att det kommer förbättringar från andra partier av det som läggs fram i dag och att Moderaterna kommer att driva att det ska vara en generell lagstiftning som gäller för könsidentitet och könsuttryck – oavsett om de är avvikande från den för tillfället rådande normen. Är det så jag ska tolka inlägget?

Anf. 61 IDA DROUGGE (M) replik:

Fru talman! Ja, kritiken och formuleringarna finns ju att läsa direkt i de remissvar som har inkommit från bland annat Lagrådet.

Som jag uppfattat det handlar det om att vi har en diskrimineringslag som är till för att skydda extra utsatta minoriteter. Det handlar inte om att uttrycket ”könsöverskridande identitet” förhåller sig negativt till en norm, utan det handlar om att det skulle omfatta oss alla och därmed inte peka ut exempelvis transpersoner som en minoritet som är särskilt utsatt.

Anf. 62 AGNETA BÖRJESSON (MP):

Fru talman! Att få vara den man är ska vara en rättighet för alla i Sverige. Men för några kan det vara en kamp varje dag att våga och orka vara öppen med sin identitet för vänner och familj, att våga säga ifrån vid homofobiska eller transfobiska skämt i fikarummet eller att våga vara sig själv ute på gatorna trots omvärldens motstånd. Kampen förs i vardagen – på bussen, på anställningsintervjun – mot de normer som kan vara nästan förgörande för många människor.

Tidigare har vi hört här om de studier som gjorts när det gäller psykisk ohälsa. Enligt Folkhälsomyndighetens undersökning från 2015 har mer än var tredje transperson övervägt att ta sitt liv och var femte blivit utsatt för våld.

I den omfattande utredning som Ulrika Westerlund avlämnade till regeringen förra året visas också på rent regelkrångel som kan uppstå vid könsbyte. En person säger så här: ”Inga företag verkar ha rutiner eller kunskap. Tidvis var jag utan ID, utan pengar, utan köplats i bostadsförmedlingen och tusen andra bekymmer. Dessutom försvann mitt frikort på apoteket ... Allt var kaos.” Det är krångligt och tufft i verkligheten.

I betänkandet KU14 behandlas regeringens proposition 2017/18:59 *Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner*. Vi behandlar också två följdmotioner och nio motionsyrkanden från allmänna motionstiden.

Propositionen som KU:s majoritet står bakom stärker transpersoners skydd i straffrätten. De lagändringar som regeringen föreslår medför att transpersoner skyddas fullt ut av hatbrottslagstiftningen.

I dag omfattar bestämmelserna till exempel hudfärg, trosbekännelse och sexuell läggning. I propositionen föreslås att grunden könsöverskridande identitet eller uttryck läggs till i bestämmelserna om hets mot folkgrupp, olaga diskriminering och åtalsregeln som avser förolämpning.

Det ska också uttryckligen framgå att det är en försvårande omständighet om ett motiv för ett brott har varit att kränka på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck.

Regeringen föreslår också en ändring i straffrätten som inte bara har med transpersoner att göra. Bestämmelserna om olaga diskriminering och åtalsregeln som avser förolämpning utvidgas.

Dessa förändringar löser givetvis inte allt. Det kommer att finnas mycket kvar att göra i arbetet med att stärka transpersoners rättigheter. Men propositionen är ett viktigt steg i rätt riktning, och jag yrkar därför bifall till den.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU26

Några ändringar i riksdagsordningen (framst. 2017/18:RS5)
föredrogs.

*Några ändringar i
riksdagsordningen*

Anf. 63 FREDRIK ERIKSSON (SD):

Fru talman! Alla som känner mig någorlunda vet att jag tycker om att resa, både i Sverige och utomlands. Här i Sverige händer det ibland att jag får höra: Ni riksdagsledamöter tjänar alldeles för bra. Jo, det är sant, jag tjänar ungefär som min gamla inköpschef på landstinget. Men så jobbar jag de flesta kvällar och helger också. Jag vet att det skiljer sig åt beroende på vilket utskott man sitter i, men för oss i KU är det i alla fall så.

Utomlands är tongångarna oftast desamma men samtidigt annorlunda. Politikerna tjänar alldeles för mycket och har inte sällan en köpkraft som motsvarar 20, 50 eller till och med 100 gånger så mycket som den normala genomsnittslöntagaren. Sitter man en eller två mandatperioder behöver man inte göra mycket mer under resten av livet.

När jag berättar hur det ser ut i Sverige skrattar de nästan och tror mig inte riktigt. Ofta får jag följdfrågan: Men du har väl i alla fall bil med privatchaufför? Nej, jag åker buss, tunnelbana och spårvagn som vem som helst. Det jag har är en liten övernattningslägenhet, men där är jag i princip bara när jag sover eller behöver tvätta mina kläder. Det brukar de också ha lite roligt åt av någon anledning – att vi riksdagsledamöter tvättar våra egna kläder precis som alla andra.

Tydligen bor deras politiker i bevakade herrgårdar med en mindre armé av tjänstefolk som servar dem med än det ena, än det andra.

När jag då frågar tillbaka vem det är som har bestämt att det ska vara så blir deras självklara svar: politikerna själva.

Fru talman! Det är väl här någonstans det lätt kan gå överstyr, när man själv börjar bestämma över sina egna villkor och ersättningar.

Det känns rätt skönt för mig att kunna svära mig fri och säga: Jag befattar mig över huvud taget inte med dessa frågor. Vi har Riksdagens arvodesnämnd som fattar alla dessa beslut åt oss.

Så långt hade allting kunnat vara gott, fru talman – om det inte vore för att den naturliga följdfrågan förstås blir: Jaha, och vem utser den nämnden då? Jo, det gör vi ju förstås själva sedan några år tillbaka av någon outgrundlig anledning. Då skrattar de lite och säger: Men då är ni väl snart i kapp oss.

Varför gjordes denna ändring? Det kan jag inte säga. Men vad jag skulle vilja säga när jag får frågan är: Jag har inte bestämt mina villkor, jag har inte valt dem som bestämmer mina villkor och jag har inte ens varit med och berett förslaget.

Därför föreslår vi att man bör utreda om man ska återgå till den ordning som gällde tidigare, det vill säga att Riksdagsförvaltningens tjänstemän tar fram och föreslår namn som riksdagsstyrelsen kan besluta om. De bestämmer ju fortfarande om ersättningarna till arvodesnämndens ledamöter och utser alltså ledamöterna i andra tunga nämnder som kan påverka vår vardag, såsom Riksdagens ansvarsnämnd och Partibidragsnämnden.

Alternativt finns det kanske en helt annan instans som är ännu bättre lämpad att bereda och utse lämpliga personer för dessa grannliga uppgifter. Vad vet jag?

Fru talman! Riksdagens arvodesnämnd har i sitt remissvar anført att det allt oftare kan uppstå jävssituationer i nämnden och att de då skulle behöva ha tillgång till suppleanter för att vara beslutsföra. Så varför inte bara ge dem det? Det behöver inte ens kosta någonting om inte suppleanterna behöver gå in och tjänstgöra. Då är det tydligt från början, och såväl KU som kammaren slipper hasta fram något ad hoc-betonat förslag på person att välja för att nämnden ska kunna hantera ett enskilt ärende.

Jag tror att de flesta inser att en sådan på förhand given ordning vore att föredra. Varför vissa verkar vilja krångla till saker i onödan får de faktiskt svara på själva.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 3.
(Applåder)

I detta anförande instämde Jonas Millard (SD).

Anf. 64 EVA-LENA GUSTAVSSON (S):

Fru talman! Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag och avslag på reservationerna.

Detta är inte ett stort ideologiskt och principiellt omfattande betänkande såsom många andra av KU:s betänkanden, till exempel det förra. Det kan verka lite tråkigt eftersom det rör formalia och administration i riksdagens vardagsarbete. Men det är då rakt inte oviktigt, för vardagsarbetet i riksdagen är viktigt.

I korthet handlar förslaget om att valet av talman ska ske med acklamation, alltså bifallsrop, om det bara finns en nominerad kandidat. Finns det fler kandidater blir det förstås en annan process med slutna omröstning.

Viktigt i detta betänkande är att rutinerna vid interpellationsdebatter ändras. Om detta finns mycket att säga, men här handlar det om att talare utöver interpellanten hädanefter måste anmäla sig senast under första debattomgången i stället för som nu, senast i andra omgången.

I övrigt anpassas bestämmelserna för talmannens samråd om vilken tid interpellationssvar ska lämnas till praxis.

Interpellationer är ett viktigt redskap för den enskilda riksdagsledamoten. Man kan ställa många frågor i kammaren som berör inte bara det egna utskottet utan kanske framför allt mycket av det som sker hemmavid. Detta uppmärksammas mycket.

Som tidigare ledamot nämnde föreslås också att det inte ska utses suppleanter för ledamöterna i arvodesnämnden. Dock ska en ersättare för ordföranden väljas särskilt, vilket är en viktig markering.

I övrigt föreslås några redaktionella ändringar.

Fredrik Erikssons resonemang är intressant. I helgen resonerade jag om våra förutsättningar med min sons svärmor. Hon är från Italien, och där är dessa frågor mycket heta. Hon hade ett helt annat perspektiv än Sverigedemokraterna. Hon uppskattade hur gediget vi jobbar med dessa frågor och tyckte att vi har en bra ordning. Man kan alltså se på det ur olika perspektiv.

Ändringarna träder i kraft den 1 september, så det blir den nya riksdagen som kommer att jobba så.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna. (Applåder)

Anf. 65 FREDRIK ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Eva-Lena!

Först och främst blir jag lite orolig. Eva-Lena Gustavsson anförde från talarstolen att betänkandet kanske inte är principiellt viktigt. Visst, det finns säkert vissa delar som är av mer formaliakaraktär, men jag vill ändå hävda att det, som jag försökte exemplifiera i mitt anförande, är principiellt besvärande att vi går in och har synpunkter, oavsett om vi ska höja eller sänka våra egna arvoden, och att vi över huvud taget är med och påverkar dessa frågor. Det är ju inte därför, hoppas jag, som du och jag har gett oss in i politiken – för att vi ska försöka sko oss själva – utan det har vi gjort för att vi ska försöka fokusera på vårt uppdrag och göra det bästa för väljarna.

Jag håller med Eva-Lena Gustavsson och hennes sons svärmor. Det är jättebra, och vi är helt överens – det är precis detta jag säger. När jag är ute och reser och träffar människor från andra länder och diskuterar dessa frågor vill jag kunna visa att vi verkligen har en oantastlig ordning i Sverige. Men med den senaste ändringen som gjordes upplever jag att det har blivit mer antastligt. Detta märker jag på de reaktioner jag får när jag berättar om dessa saker.

Jag förstår inte. Vari består den principiella invändningen från Socialdemokraterna mot att ha en ordning där riksdagsledamöter håller sig på en armlängds avstånd från att välja de personer som sätter och beslutar om våra villkor?

Jag har en fråga till, men den kan jag ta i nästa inlägg. Du kan börja med att svara på denna fråga.

Anf. 66 EVA-LENA GUSTAVSSON (S) replik:

Fru talman! Det är klart att detta är viktigt principiellt, men i förhållande till det som vi nyss diskuterade tycker jag att dessa frågor har olika värden. Naturligtvis kan man se det olika, som du och jag gör, Fredrik Eriksson.

Det är klart att det är viktigt principiellt att ha en ordning där människor kan uppfatta att vi inte är korrupta, så som man faktiskt gör i Italien, och att kunna hålla saker på distans. En armlängds avstånd kallar du det, men jag kallar det för personlig integritet.

Det är viktigt vilka som sitter i arvodesnämnden. Det är en fråga för oss att verkligen se till att ha personer som klarar personlig integritet och som klarar av att inse när de själva är jäviga eller inte. Detta är inget ovanligt, utan det finns i alla sammanhang där det finns politiskt förtroendevalda – kommun, landsting, riksdag och var det nu än är. Man måste alltid fundera på var man står i denna fråga. Det är inte alltid lätt – det vet vi också – men där får man luta sig på och få stöd av varandra.

Det som är den stora frågan här – interpellationerna – kommer vi att jobba vidare med i konstitutionsutskottet i andra ärenden. Vi har ett granskningsärende där. Det är en fråga som lever vidare. Varje fråga och

ordning där vi har tänkt till måste vi förhålla oss till. Ingenting är hugget i sten.

Anf. 67 FREDRIK ERIKSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Eva-Lena!

Jag tolkar det trots allt som att vi är överens om rätt så mycket.

I mitt anförande berörde jag bara de delar där vi inte är överens. När det kommer till interpellationsinstrumentet och de bitarna har vårt parti inte haft avvikande mening eller följdmotionerat, utan vi har varit överens om att detta är viktiga frågor att jobba med.

Vi verkar också vara överens om att målsättningen är att upprätthålla ett respektavstånd och en integritet. Vi har lite olika uppfattningar om det är vi själva som ska göra dessa avgöranden och överväganden eller om vi kanske i största möjliga mån ska överlåta det till någon annan, till exempel en professionell tjänstemannakår.

Jag tänkte återkomma till min andra fråga. Eva-Lena spelade nästan in mig där när hon pratade om jävssituationer och hur problematiska sådana kan bli. Jag noterade att Eva-Lena anförde i talarstolen att man ska utse en ersättare till ordföranden, men det är trots allt ändå så att hela nämnden måste vara närvarande för att vara beslutsför. Varken ordföranden eller en ledamot får bedöma sig vara jävig. I den situationen skulle nämnden inte kunna bereda ärendet och fatta beslut.

Vari består det principiella motståndet från Socialdemokraterna mot att helt enkelt se till att det väljs några suppleanter som finns enkelt tillgängliga för arvodesnämnden utifall att någon upplever att det inte är lämpligt att de är delaktiga i ett beslut? Detta skulle snarare motivera och underlätta för en person som känner att det är ett gränsfall och att det kanske är bättre att ta ett steg tillbaka.

Och så kan vi ha en enkel ordning där vi plockar in en på förhand vald suppleant i stället för att gå tillbaka till KU och försöka bereda ett nytt förslag som kammaren ska välja och så vidare.

Varför krångla till det i onödan?

Anf. 68 EVA-LENA GUSTAVSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tänker att väldigt mycket ändå är på principiell nivå, och då klarar vi att jobba vidare med detta. Jag tror att vi kommer att lösa det här tillsammans.

Anf. 69 MARTA OBMINSKA (M):

Fru talman! Detta ärende skiljer sig rätt mycket från det förra. Det är formellt men också viktigt.

Till att börja med yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på reservationerna. Utskottet föreslår att riksdagen antar riksdagsstyrelsens framställning *Några ändringar i riksdagsordningen*.

Det som föreslås är att valet av talman ska genomföras med acklamation om det bara finns en kandidat.

Det föreslås också att talmannen inte behöver samråda med en interpellant om vid vilket sammanträde ett interpellationssvar ska lämnas om svaret lämnas inom den tvåveckorsperiod då interpellationer ska besvaras.

Dessutom föreslås att den riksdagsledamot som vill delta i en interpellationsdebatt ska anmäla sig senast under den första omgången i debatten, i stället för under den andra omgången.

Därutöver ska det förtydligas i riksdagsordningen att Riksdagsförvaltningen ska meddela arkivföreskrifter.

Sedan, när det gäller den fråga som var uppe nyss, föreslås att det i riksdagsordningen ska tydliggöras att suppleanter inte ska utses till Riksdagens arvodesnämnd, däremot fortsatt en ersättare för ordföranden.

Härutöver redovisas bedömningen att bestämmelsen om när skriftliga frågor ska besvaras inte ska ändras. Detsamma gäller bestämmelsen om att riksdagen på förslag av talmannen beslutar när propositioner behandlas. Dessa ändringar föreslås träda i kraft den 1 september 2018.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 14 EU:s förordning om penningmarknadsfonder och ett par andra värdepappersmarknadsfrågor

Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU38
EU:s förordning om penningmarknadsfonder och ett par andra värdepappersmarknadsfrågor (prop. 2017/18:148)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 15 En ändamålsenlig kommunal bokföring och redovisning

Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU42
En ändamålsenlig kommunal bokföring och redovisning (prop. 2017/18:149)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 16 Skattetillägg vid rättelse på eget initiativ

Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU18
Skattetillägg vid rättelse på eget initiativ (prop. 2017/18:144)
föredrogs.

*Skattetillägg vid
rättelse på eget
initiativ*

Anf. 70 OLLE FELTEN (-):
Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till vår reservation i betänkandet.

Det förslag från regeringen som detta betänkande behandlar är ett av de mest påtagligt kontraproduktiva lagförslag jag har sett under mina snart

fyra år i Sveriges riksdag. Förslaget har en god ansats, nämligen att minska skattefusk och skatteundandragande. Det är ett syfte vi helt ställer oss bakom. Tyvärr leder dock detta förslag 180 grader i fel riktning.

Förslaget handlar i huvudsak om att skärpa sanktionsmöjligheterna genom utdömmande av skattetillägg mot dem som medvetet eller omedvetet lämnat felaktiga uppgifter till Skatteverket, oavsett om felet skulle kunna bedömas som ett brott eller inte. I dag får Skatteverket utdöma sådana sanktioner om Skatteverket hittar felet och initierar en rättelse. Det är en i grunden bra ordning, eftersom den ger den enskilde möjlighet att göra korrigeringar på egen hand utan att drabbas av sanktioner innan Skatteverket har uppdagat bristerna. Man ska inte straffas om man gör rätt. Svårare än så behöver det inte vara.

Om rättelsen innebär att man behöver betala in mer skatt eller andra avgifter bör givetvis en ränta läggas på, eftersom man inte ska tjäna på att betala in beslutade skatter senare än vad regelverket föreskriver. Men man ska inte straffas för att man rättar ett fel som man själv hittar och korrigerar utan inblandning av Skatteverket.

I propositionen föreslås att Skatteverket ska kunna ta ut skattetillägg efter självrättelser om Skatteverket har informerat om att verket ska genomföra en generell kontroll, det vill säga om Skatteverket har sagt att man ska göra sitt arbete. Detta är under förutsättning att rättelsen har en koppling till den generella kontrollen och om den görs senare än två månader efter utgången av den månad då Skatteverket informerade om sin kontrollverksamhet. Det betyder att om Skatteverket, till exempel på sin hemsida, har informerat om att man gör generella skattekontroller och en person lämnar in sin självrättelse, till exempel tre månader efter att informationen skrevs på hemsidan, kan Skatteverket utdöma skattetillägg som straff.

Fru talman! Detta förslag blir kontraproduktivt. Principen slår fel, och det föreslagna tidsfönstret är på tok för kort. Om en person riskerar skattetillägg, oavsett om man gör en självrättelse eller om Skatteverket kräver en rättelse efter att de har hittat felet, kommer många att avstå från att lämna en självrättelse i förhoppningen om att Skatteverket inte ska hitta felet. Allt annat vore en sensation. Det finns inte heller något resonemang om denna risk i propositionen eller i betänkandet, vilket är allvarligt, eftersom flera tunga remissinstanser har pekat på just denna risk.

Ordningen bör naturligtvis vara kvar i befintlig utformning, samtidigt som Skatteverket ökar sina informationsinsatser om sina kontroller. Det blir ett incitament för dem som kanske känner på sig att de har missat någonting att faktiskt gå in och göra en extra kontroll och skicka in sina rättelser. Det är det enda vettiga sättet att öka incitamenten för människor att göra rätt och därigenom förbättra kvaliteten i skatteuppbörden samtidigt som risken för skatteundandraganden minskar. Med regeringens förslag minskar i stället incitamenten för att göra rätt, och risken för skatteundandragande ökar. Det är precis tvärt emot syftet med förslaget.

Alternativ för Sverige anser att vi ska ha ett rättssäkert förvaltningssystem i Sverige och att man alltid ska kunna rätta sina fel och brister utan att straffas så länge felet inte är direkt brottsliga. Att göra en självrättelse av ett fel kan aldrig bedömas som ett uppsåt att begå ett brott.

Anf. 71 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Fru talman! Vi debatterar i dag skattetillägg vid rättelse på eget initiativ. Jag är mycket glad över att få tala om denna lagändring som har tillkommit på initiativ av Vänsterpartiet. För oss är frågor om skatteflykt, skattefusk, aggressiv skatteplanering och rättvisa i skatteinbetalningen oerhört viktiga. Därför vill jag börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

För två år sedan briserade nyheten om Panama papers. En dold värld av brevlådeföretag registrerade i skatteparadis fick ljuset på sig. Det har visat sig att dessa företag har använts för omfattande skattefusk av mycket förmögna personer i hela världen, däribland ett stort antal svenskar. Dessutom framkom att banker, till exempel Nordea, hjälpt dessa mycket förmögna kunder att få kontakt med advokatbyråer som har specialiserat sig på just denna typ av halvkriminell verksamhet med dolda bolagsbildningar i skatteparadis. Vi kan räkna med att väldigt mycket skattepengar har undandragits välfärden genom dessa upplägg.

Bland de skattefuskanter fanns exempelvis företagsledare i tv-branschen, en före detta vd för ett marknadsledande bolag i Europa inom godisförsäljning, en av Sveriges kanske mest kända finansmän som suttit i styrelsen i några av landets största företag och fått en medalj av kungen, en finansman som suttit med i styrelser för investeringsbolag, banker och flera välkända företag och många fler. Även svenska advokatbyråer finns med i dessa papper.

I samband med dessa läcker blev det också uppenbart att anledningen till denna ganska slappa attityd till att betala in skatt i Sverige från denna grupp mycket förmögna människor är att vi har haft en ovanligt tillåtande attityd mot skatteflyktingar. Det har uppfattats som så riskfritt och bland vissa grupper kulturellt accepterat att inte göra rätt för sig att en så högt uppsatt person som till exempel Svenskt Näringslivs ordförande Leif Östling, när han blivit påkommen med att ägna sig åt aggressiv skatteplanering, bekymmerslöst svarade: Vad fan får jag för pengarna? Ursäkta, fru talman, men svordomen är alltså inte min utan Leif Östlings.

Detta är naturligtvis personer som har råd att betala skatt och som ska betala skatt och följa den svenska lagen. Om inte alla vi som bor här vet med oss att också alla andra är med och betalar skatt efter bärkraft för att upprätthålla och utveckla vår välfärd, riskerar skattemoraleen att gå förlo-rad. Varför ska vanliga arbetare betala skatt om inte finansmännen gör det? Om fler och fler börjar tänka som Leif Östling och resterande personer som har figurerat i dessa läcker, kommer vi inte att kunna upprätthålla en stark och generell skola, vård och omsorg. I praktiken innebär det att alla vi andra behöver betala mer i skatt för att täcka upp för de rikaste miljonärerna som inte betalar in sin del. Det är inte rättvist.

Det svenska skattesystemet fungerar redan nu på ett sådant sätt att folk med mycket pengar kan göra stora skatteavdrag. Och många skatter som riktar sig framför allt mot dem med mycket kapital, till exempel förmögenhetsskatten, är avskaffade. Därför har ojämlikheten i samhället ökat snabbare i Sverige än i något annat jämförbart land. Då sticker det naturligtvis i ögonen att samma grupp ändå ställer sig över lagen och inte betalar in den förhållandevis lilla skatt som de ändå enligt lag ska betala. Man räknar med att ungefär 46 miljarder kronor i skatt undanhålls varje år i

Sverige, vilket motsvarar den årliga kostnaden för 340 000 barn i förskolan eller 120 000 undersköterskor.

Att ställa sig över lagen och demokratin är en allvarlig gärning som behöver beivras. Skattefuskare ska inte åka limousin; de ska betala tillbaka det som de är skyldiga samhället. Alla ska vara lika inför lagen, oavsett förmögenhet.

Fru talman! Det måste vara självklart att en rättelse om till exempel oredovisade tillgångar, som kommer in till Skatteverket efter att Skatteverket har informerat om att de ska göra en kontroll av detta, inte kan anses ha skett på eget initiativ. Då vet ju personen om att en kontroll kommer att göras. Om det hade varit så, hade skattefuskare kunnat vänta hur länge som helst med att rätta sina uppgifter. Det är förstas orimligt. Denna lagändring blir ett incitament att inte vänta för länge med att skicka in de korrekta uppgifterna.

Det är viktigt att skattefuskare inte kommer billigare undan än andra personer som gör liknande överträdelser.

Vi är glada över att ännu en av Vänsterpartiets reformer för ökad jämlikhet och sammanhållning och mot skattefusk kommer att bli verklighet. (Applåder)

I detta anförande instämde Ali Esbati och Mia Sydow Mölleby (båda V).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 17 Återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift

Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU21
Återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift (prop.
2017/18:127)
föredrogs.

Anf. 72 DAVID LÅNG (SD):

Fru talman! I betänkande 21 där vi har behandlat regeringens proposition om återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift har Sverigedemokraterna i utskottet yrkat att propositionen ska avslås. Det kan motiveras med att principerna om neutralitet och likformighet i skattesystemet bör värnas. Det kan även motiveras med att det strider mot likbehandlingsprincipen om fackföreningar får en skattefördel som inte kommer andra typer av föreningar till del.

Man kan därmed ifrågasätta om syftet med propositionen är att förbättra villkoren för de som arbetar eller om den är till för att gynna vissa organisationer på andra organisationers bekostnad. Om man vill förbättra villkoren för dem som arbetar finns det andra åtgärder att vidta, exempelvis förbättringar i arbetslöshetsförsäkringen.

Det svenska system som tillämpas i dag när det gäller arbetslöshetsförsäkringar är sådant att de som jobbar och betalar skatt finansierar a-kassan till 90 procent. Sedan väljer varje enskild person frivilligt om man vill vara

del av ett fackförbund och en a-kassa och betalar de avgifter som är förknippade med det. Avgiften till a-kassan är alltså en egen finansiering men utgör endast en mindre del i finansieringen av a-kassan. Därmed är alla som arbetar och betalar skatt med och bidrar till finansieringen av a-kassan.

Vissa väljer dock att inte betala avgiften och har därmed inte rätt till a-kassa. Det kan bero på olika saker. Man kanske inte anser sig ha råd, kanske inte har en positiv syn på just den fackföreningen eller kanske inte är intresserad av att sponsra ett specifikt politiskt parti som är förknippat med det facket. Det är inte helt ovanligt inom LO-förbund bland annat. Därför bör det vara frivilligt och varken gynnas eller missgynnas genom skattesystemet.

Sverigedemokraterna menar att det krävs en ordentlig reform och förstärkning av arbetslöshetsförsäkringen. Den är så pass central för både de arbetande och arbetsmarknaden att den bör betraktas som en del av de generella socialförsäkringssystemen. Det innebär att a-kassan skulle behöva flyttas till Försäkringskassan och att den bör vara helt skattefinansierad.

Arbetslöshetsförsäkringen bör administreras centralt i stället för att ligga hos fackförbund, och det faktiska försäkringsskyddet bör förstärkas.

Sverigedemokraterna har också föreslagit att taket i a-kassan ska höjas kraftigt till 1 200 kronor per dag under de första 100 dagarna, för att därefter minska till 800 kronor om dagen.

Sverigedemokraterna vill därmed att den så kallade finansieringsavgiften och övriga administrativa avgifter, utöver själva arbetslöshetsavgiften, avskaffas och tas över av staten. Det skulle få till följd att medlemskap i en arbetslöshetskassa blir helt och hållet avgiftsfritt. Vi har lagt fram förslag om det. Det finns med i vår budget, och det som är förknippat med kostnader är helt finansierat.

Fru talman! I eftermiddag kommer denna fråga, liksom flera andra, upp till votering här i kammaren. Vi har redan debatterat regeringens förslag om slopad skattefrihet för förmån av hälso- och sjukvård, och precis som då väljer nu Alliansen att lägga sig platt, trots att man egentligen är emot förslaget.

I stället skulle man kunna välja att avslå båda propositionerna. Det skulle vara helt självfinansierande. Om den proposition, om skattereduktion för fackföreningsavgift, som vi nu debatterar avslås sparar vi över 2 miljarder kronor per år. Om vi avslår även sjukvårdsskatten spenderar vi knappt hälften – 1 miljard. Det är således ansvarsfullt, både sakpolitiskt och statsfinansiellt. Avslag på båda dessa skulle stärka statsfinanserna.

Jag yrkar bifall till reservation 1 i det här betänkandet. Jag vill också vädja till de alliansledamöter som inte har deltagit i debatterna att överväga att göra detsamma när det gäller både SkU 20 och 21.

Anf. 73 OLLE FELTEN (-):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

I går hade vi en debatt om hur de allvarliga bristerna i regeringens budgetproposition påverkar beslutsfattandet här i kammaren. Då handlade det om slopad skattefrihet för förmån av hälso- och sjukvård och ökade skatteintäkter på ca 1 miljard. Nu får vi en likartad debatt om ökade utgifter till följd av ett aviserat budgetförslag som trillar ned som en egen proposition efter att ha blivit färdigberett nästan ett halvår efter budgetbeslutet.

Även detta förslag presenterades i anekdotform i budgetpropositionen. Det är helt i strid med regeringsformens beredningskrav och riksdagsordningens krav på hur vi ska arbeta.

Alliansen väljer att även i detta betänkande lägga sig platt, för att inte stöta sig med regeringen och gå emot sin älskade decemberöverenskommelse. Det börjar faktiskt bli lite smått komiskt att se hur man svänger sig för att försöka förvissa sig om de rödgrönas stöd vid en eventuell omvänd situation efter nästa val där Alliansen skulle vara det största blocket och därmed bilda en ny osäker minoritetsregering.

Man fortsätter att hänvisa till det finanspolitiska ramverkets krav på ett samlat beslut om budgetramarna och alla lagförslag som ligger inom dessa. Problemet för både regeringen och Alliansen är i det sammanhanget att man struntar i de grundläggande förutsättningarna för hur lagförslag ska beredas. Det regleras i regeringsformen, som är en av våra grundlagar.

Det finns bara två vägar ut ur detta dilemma. Det är att antingen se till att alla förslag är korrekt beredda när de läggs in i budgetpropositionen eller helt enkelt plocka ut dem ur budgeten. Det senare är det enda alternativ som kvarstår för i år.

David Lång har också redogjort för ett alldeles utmärkt förslag om att slå ihop gårdagens proposition med denna. Vi skulle därmed stärka statsfinanserna. Det är ett mycket bra förslag.

Att såväl de tre regeringspartierna som Alliansen grovt åsidosätter lagstiftningen i Sveriges riksdag gör mig gravt bekymrad för hur det ska gå för Sverige. Det är en häpnadsväckande nonchalans mot medborgarna att hantera beslutsfattandet på detta sätt. Så får det helt enkelt inte gå till.

I sitt särskilda yttrande i betänkandet skriver allianspartiernas företrädare: ”Särpropositionen syftar till att genomföra den lagstiftning som följer av budgetbeslutet”. Man accepterar alltså att regeringen ska kunna peta in helt oberedda förslag i vår statsbudget.

Det är också värt att notera att det i propositionen inte finns någon komplett redovisning av de beräkningar som ligger till grund för reformens kostnader. Det finns endast en mycket översiktligt beskriven uppskattning, som beskrivs på följande vis: ”Beräkningen är baserad på antalet medlemmar i de olika fackföreningar per den 31 december 2015 samt en genomsnittlig månadsavgift på 312 kronor (en uppskattning utifrån medlemsantal och avgiftsstruktur)”.

Förutom att antalet medlemmar inte redovisas har man gamla uppgifter som stöd för sin så kallade uppskattning. Detta är inte seriös lagstiftning, och jag kan inte annat än att förvånas över att Alliansen accepterar en sådan ordning, särskilt med hänvisning till hur mycket dess företrädare har pratat om att det måste vara ordning och reda i budgetprocessen. Det är faktiskt viktigt att det är just det. Genom att man accepterar och passivt godkänner regeringens förkastliga agerande måste vi fråga oss om det inte bara är munväder när Alliansen pratar om ordning och reda.

Konsekvensutredningar brukar också vara en paradgren för Alliansen. I detta fall är konsekvenserna av förslaget en enda stor gissning, eller som regeringen uttrycker sig ”en uppskattning”. Det är inte tillräckligt bra för att vara underlag för lagstiftning. Hur kan Alliansen gå med på en sådan oordning?

En viktig sakfråga i förslaget är huruvida medlemsavgifter i en förening ska vara avdragsgilla eller ej utifrån den likabehandlingsprincip som

vi normalt omhuldar i svensk lagstiftning, åtminstone i det retoriska spelet – och i varje fall när det passar sittande regering. I detta fall gör man ett viktigt avsteg från denna princip när fackföreningsavgifter för privatpersoner görs avdragsgilla men motsvarande avgift för medlemskap i en arbetsgivarorganisation inte är avdragsgill för företagaren.

Om företaget är ett aktiebolag inskränker sig skillnaden gentemot privatpersoners avdragsrätt till att gälla enbart skatten på själva avgiften. Om företaget däremot är ett handelsbolag eller en enskild firma tvingas företagaren att dessutom betala egenavgifter på hela medlemsavgiften.

Jag skulle vilja ha en förklaring från de rödgröna partierna. Vilka överväganden ligger till grund för att konsekvenserna, enligt dem, bör vara så väsensskilda beroende på vem eller vilka som är medlemmar i en intresseorganisation på arbetsmarknaden? Detta finns nämligen inte redogjort för vare sig i betänkandet eller i regeringens proposition.

I propositionen hänvisar man visserligen till att arbetsgivarorganisationerna debiterar serviceavgifter, som är avdragsgilla, för vissa av de tjänster som utförs. I detta sammanhang berörs dock inte själva medlemsavgiften, som inte är avdragsgill för företagaren och som ofta handlar om inte helt oväsentliga belopp. I detta sammanhang diskuterar vi också enbart det som är medlemsavgifter, inte serviceavgifterna.

I vår reservation har vi från Alternativ för Sveriges sida yrkat avslag på förslaget. Vi menar också att regeringen ska tillkännages att man bör verka för en strikt likabehandling när det gäller skattereglerna för medlemsavgifter till arbetsmarknadens organisationer, oavsett vilka som är de betalande medlemmarna.

Att lagar gäller lika för alla måste vara viktigare än att små minoriteter ska kunna upprätthålla sin maktposition. Regeringen måste därför få skarp bakläxa på sitt sätt att fabulera fram orättvisa lagförslag. Det kan bara ske om även allianspartierna slutar upp med att högtidlighålla decemberöversenskommelsen och dess odemokratiska konsekvenser. Jag hoppas att vi får se en indikation på detta i eftermiddag.

Anf. 74 JAMAL EL-HAJ (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag skatteutskottets betänkande 21 *Återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift*. Jag kan säga: äntligen! Jag yrkar redan nu bifall till förslaget i betänkandet.

Fru talman! Varför finns det fackföreningar? Behövs det fackföreningar? Kan inte de anställda och chefen i stället bara komma överens?

Det finns en grundläggande motsättning mellan arbete och kapital men också en motsättning mellan arbetsgivare och anställda, oavsett driftsform av verksamheten. Fackliga organisationer behövs såväl i stat och kommuner som Kooperation och folkrörelser.

En facklig organisation företräder medlemmarna kollektivt och är viktig för att utforma gemensamma krav och ramar i anställningsförhållandet. Den enskilde kan ytterst sällan på ett bra sätt hävda sig ensam mot arbetsgivaren. Vi talar då om enstaka fall där den anställde har speciella och unika kunskaper om arbetsprocessen och inte kan ersättas.

En viktig del i framväxten av industrialismen var just att arbetare, till skillnad från hantverkare och tjänstemän, blev lätta att ersätta och förlo-

rade sin kontroll – och därmed sin makt – över arbetsprocessen. I vårt moderna samhälle har även tjänstemän och akademiker proletariserats och därför insett vikten av att organisera sig fackligt.

Att medvetet försöka försvaga och bryta ned fackföreningar är att försämra möjligheterna för arbetare, tjänstemän och akademiker att hävda sina intressen. Facklig organisation är fortfarande oerhört viktig och det enda sätt på vilket anställda kan förbättra sina ekonomiska villkor och andra arbetsvillkor för alla.

Fackföreningar spelar också en viktig roll som folkrörelser och en del av det som man brukar kalla det civila samhället. Fria fackföreningar är både en bas för och en skola i demokrati. I diktaturer bekämpas fackföreningar lika ivrigt som oppositionspartier. Fackföreningar kan spela en viktig roll för diktaturers fall – se exempelvis på Polen, där arbetarprotester i olika omgångar långsamt nött ned diktaturen och där fackföreningsrörelsen Solidaritet slutligen var med och skapade det nya, demokratiska Polen.

Få länder utanför Norden har en lika stark fackföreningsrörelse som den svenska. Det har varit bra för Sverige. Det är bra om de fackliga organisationerna och arbetsgivarorganisationerna sköter lönebildning och en hel del andra saker utan att politiska partier lägger sig i. Politiska partier ska inte syssla med löner eller dribbla med nya anställningsformer – låt parterna sköta detta!

Fru talman! Den 1 januari 2002 infördes senast en skattereduktion för fackföreningsavgifter. Införandet motiverades med att arbetstagarorganisationer har en viktig samhällsfunktion och med att man ville åstadkomma en skattemässig likabehandling av medlemsavgifter till en arbetstagar- respektive arbetsgivarorganisation.

Kritiken mot det dåvarande regelsystemet hade främst gällt att arbetsgivarsidan fört över dessa delar av sin verksamhet till särskilt bildade servicebolag och på det sättet gjort det möjligt att dra av serviceavgifterna som driftskostnader i den bedrivna rörelsen. Bland annat rättviseskäl ansågs därför tala för att en skattesubvention skulle införas för de avgifter som medlemmar betalar till sina arbetstagarorganisationer.

Skattereduktionen för fackföreningsavgifter avskaffades den 1 januari 2007 av den nytillträdda regeringen Reinfeldt. Likaså avskaffades reduktionen för a-kassa, samtidigt som man framtvingade en chockhöjning av avgifterna till a-kassan. Det var en dålig politik som bara ledde till ökad otrygghet. Många av dem som lämnade fackföreningarna och a-kassan fick bittert ångra detta när finanskrisen kom. Medlemskap i fackförening och a-kassa är en försäkring och ett skydd som det bara är dumt att göra sig av med.

Den 1 juli 2018 återinför vi en skattereduktion för fackföreningsavgift i syfte att värna den svenska modellen på arbetsmarknaden. Det innebär en skattereduktion med 25 procent av den sammanlagda avgift som en medlem under året har betalat till en svensk eller motsvarande utländsk arbetstagarorganisation, förutsatt att den sammanlagda avgiften under året uppgår till minst 400 kronor.

Jag är helt övertygad om att vi också under nästa valperiod behöver titta på en skattereduktion för a-kassan. Jag tycker också att de borgerliga partierna bör tänka om när det gäller fackföreningsavgift och a-kassa. Som det har varit har ni alltid hängt upp er på LO och LO-förbundens kopplingar till socialdemokratin. Betänk att vi har både TCO och Saco, som

inte har koppling till socialdemokratien och som i fråga om fackföreningsavgift och a-kassa har samma uppfattning som LO.

Ni har faktiskt fler väljare som är tjänstemän och akademiker än som är företagare. Lyssna på dem och vad de säger om vikten av facklig organisering och starka a-kassor som omställningsförsäkring. Jag är dock glad över att de borgerliga partierna nöjt sig med ett särskilt yttrande.

Sverigedemokraterna vill förstatliga de i dag fristående a-kassorna och låta Försäkringskassan bestämma över a-kasseersättningen. Just nu kanske Försäkringskassan inte direkt känns som den tryggaste hamnen att lägga till i. SD har inte heller klart för sig att a-kassorna är fristående från de fackliga organisationerna. Det märks att SD har varit på middag hos Svenskt Näringsliv och tagit emot färdigskrivna tankar från arbetsgivarna. Detta är tydligt.

Fru talman! Starka fackföreningar är bra för Sverige och för den svenska modellen. Låt oss tillsammans från riksdagens sida värna om LO, TCO och Saco. Låt oss värna om att de fackliga huvudorganisationerna tillsammans med arbetsgivarna även fortsättningsvis ges ett stort utrymme för att själva lösa olika arbetsmarknadsfrågor och frågor om arbetslivsvillkor i samförstånd. Det har de lyckats göra framgångsrikt sedan Saltsjöbadsavtalet 1938, det vill säga i 80 år.

Den svenska modellen kan säkert utvecklas på många sätt, men grundvalen är sund och i högsta grad levande. Inte minst därför är avdragsrätt för fackföreningsavgift ett bra förslag.

(Applåder)

Anf. 75 OLLE FELTEN (-) replik:

Fru talman! Om jag kokar ned innehållet i betänkandet och propositionen och tittar på vad det egentligen handlar om kommer jag fram till att det handlar om att skapa rättvisa och likvärdiga skatteregler eller, rättare sagt, att regeringen vill minska rättvisan i skattelagstiftningen.

Vi anser att alla ska vara lika inför lagen. Med detta förslag kommer likheten inför lagen att minska beroende på vilken grupp vi tillhör på arbetsmarknaden.

Min fråga till Jamal El-Haj är: Varför tycker inte Socialdemokraterna att vi alla ska vara lika inför lagen? Och varför vill Socialdemokraterna öka orättvisorna på skatteområdet?

Anf. 76 JAMAL EL-HAJ (S) replik:

Fru talman! Jag har alltid uppskattat att Olle Felten är kunnig i skattefrågor. Nu vet jag inte om jag debatterar mot en sverigedemokrat eller vem jag debatterar mot, men jag ska försöka svara på frågorna.

Vi skapar rättvisa i dag. Låt vara att du är en sverigedemokrat eller vad du är för något, men ni har alltid varit löntagarfientliga högerpartier. Ni har alltid velat försämra för arbetarklassen, och vi ser resultatet i dag.

Ni vill pusha de borgerliga att rösta på era förslag, som är löntagarfientliga. Om du råkar vara sverigedemokrat eller om du tillhör något annat parti vet jag verkligen inte. Men jag vet att Sverigedemokraterna har försämrat för arbetarklassen, och ni vill fortsätta att försämra. Ni är ett löntagarfientligt högerparti, punkt slut.

*Återinförande av
skattereduktion för
fackföreningsavgift*

Anf. 77 OLLE FELTEN (-) replik:

Fru talman! Jag får väl tacka Jamal El-Haj för icke-svaret, för det handlade verkligen inte om att svara på frågan jag ställde utan om att försöka fly in i någon form av helt verklighetsfrånvärd kommentar. Frågan hänger i luften: Varför tycker Socialdemokraterna att det ska vara olika skatteregler beroende på vilken grupp man tillhör på arbetsmarknaden?

Jag har också en fråga kring den principiella hanteringen av förslaget. I budgetpropositionen beskrivs detta förslag i sin helhet i en 108 ord kort summarisk text. Är det tillräckligt, enligt Socialdemokraterna, för att man ska anse att förslaget är en del av budgeten? Om svaret är ja på frågan, kan alla skatteförslag i en budgetproposition om statsbudgeten vara lika summariskt beskrivna? Om svaret är ja på fråga två, varför har vi då, enligt din mening, ett beredningskrav inskrivet i grundlagen? Betyder det någonting för regeringspartierna att grundlagen ställer krav på att lagförslag ska vara beredda på ett visst sätt för att kunna antas? I så fall, vad betyder det? Om svaret på fråga två är nej, varför lägger ni då fram skatteförslag som är så dåligt beredda i budgeten?

Anf. 78 JAMAL EL-HAJ (S) replik:

Fru talman! Förslaget i budgeten är inte illa berett. Det har beretts på precis samma sätt som alla andra förslag. Jag kan inte hävda att jag är en expert på hur man skriver propositioner, men jag är väldigt nöjd med den proposition som lagts fram. Den är väldigt tydlig.

Återigen: Om du anser att jag inte har svarat på din fråga vet jag inte om jag har svarat på din fråga.

Vi utgår från rättvisefrågor. Företagen har rätt att dra av sina avgifter. Vi vill att arbetare ska ha samma rätt att dra av sina avgifter.

Jag kommer från ett företag där hela 97,5 procent är fackligt anslutna. Kanske det kan finnas 1 eller 2 procent som inte är anslutna. Du menar att vi gör olika här, men det gör vi inte.

Det handlar om själva grundideologin. Vill du att arbetare ska kunna driva sina lönefrågor och arbetsmiljöfrågor måste vi förstärka fackförbunden. Vill du inte göra det är det upp till dig, men jag vill att vi ska förstärka fackförbunden.

Anf. 79 JÖRGEN WARBORN (M):

Fru talman! Sverige är ett fantastiskt land. Men det finns problem som måste lösas för att de inte ska få allvarliga konsekvenser för enskilda individer och samhället i stort. Därför går Moderaterna till val med konkreta lösningar och förslag på reformer nära människors verklighet, som visar att vi är redo att ta ansvar för ekonomin, stärka arbetslinjen med jobb- och integrationsreformer, återupprätta lag och ordning och trygga välfärdens kärnverksamheter.

Sverige ska vara ett land för hoppfulla, ett land präglad av företagsamhet, jämlikhet och social rörlighet och där du av egen kraft men också med andras hjälp kan ta dig nästan hur långt som helst. Sverige ska vara ett land med frihet att välja sitt liv och med all den mångfald som den friheten skapar.

I Sverige ska vi inte ha vi och dem. Här gäller friheten, lagarna och arbetslinjen för alla utan hänsyn till klass, klan eller kön, inga undantag,

ingen utanför, ingen bortglömd. Rättigheter, skyldigheter och möjligheter ska vara lika för alla.

Fru talman! Det förslag vi debatterar i dag är ett avsteg från principen lika för alla. I stället för en skattereduktion, som baseras på en individs medlemskap i en förening, är vår mening att skatten på arbete bör sänkas generellt. En skattefördel som inte kommer alla till del strider enligt vår mening mot likabehandlingsprincipen. Av den anledningen har vi sagt nej till det här förslaget i vår budgetmotion.

I propositionen kan vi läsa att en person som betalar 200 kronor i fackföreningsavgift per månad kommer att erhålla en skattereduktion på 50 kronor i månaden. Samtidigt som regeringen ger denna femtiolapp i månaden till vissa har man under mandatperioden höjt skatten med 60 miljarder kronor, varav 40 miljarder kronor på jobb och företagande.

Till följd av skattehöjningar på arbete, sparande, ROT-tjänster, flyg, drivmedel och el har en barnfamilj med inte alltför höga inkomster fått skattehöjningar på uppemot 1 000 kronor i månaden, och sedan ger man tillbaka en femtiolapp till vissa.

Vårt förslag om ett nytt jobbskatteavdrag med förstärkning för dem med allra lägst inkomster innebär 500 kronor i sänkt skatt per månad för de allra flesta som arbetar heltid. Det är den största skattesänkningen på arbete sedan 2007. Dessa 500 extra kronor i plånboken kan var och en avgöra hur man vill spendera. Om man väljer att betala för en fackföreningsavgift har man ändå mer pengar kvar i plånboken med Moderaternas förslag än med regeringens förslag.

Fru talman! Det här förslaget påverkar statens inkomst och ingår i den inkomstberäkning som beslutades av riksdagen hösten 2017. Inkomstberäkningen är fastställd i den helhet som budgetbeslutet innebär. Särpropositionen syftar alltså till att genomföra den lagstiftning som följer med det budgetbeslutet. Om riksdagen ändrar delar av budgetbeslutet i efterhand kan det få långtgående konsekvenser för svensk ekonomi och det politiska systemet. Beroende på utfallet av omröstningar om sådana utbrutna delar skulle riksdagen riskera att försvaga statsbudgeten.

Eftersom vår budgetmotion har avslagits kommer vi i dag att avstå från att delta i beslutet om denna särproposition.

(Applåder)

Anf. 80 JAMAL EL-HAJ (S) replik:

Fru talman! Jag har lite frågor till dig, Jörgen Warborn. Jag kan börja så här: Varför vill ni att företagare och arbetsgivare ska få dra av sina avgifter – men inte arbetstagarna? Du har försökt att förklara lite grann, men jag vill att du ska vara tydligare.

Vi har diskuterat fackföreningar och hur viktigt det är att fackföreningarna är starka. Ni vill försäkra LAS och arbetsrätten. Ni har sagt det flera gånger. Ni vill ta bort principen om sist in först ut vid uppsägning, vilket skulle innebära att det skapas provanställningar på livstid. De fackliga organisationerna kommer inte att kunna förhandla, och därmed blir det svårare att motivera ett fackligt medlemskap. Risker är att den svenska modellen kan tröttna eftersom de fackliga organisationerna inte längre har tillräcklig styrka att vara en fri och jämbördig motpart till arbetsgivarna.

*Återinförande av
skattereduktion för
fackföreningsavgift*

Att ta bort eller försvaga LAS försämrar tryggheten. Det är ett extremt förslag och ett avsteg från den breda samsyn som finns när det gäller arbetsrätten. Lagen om anställningsskydd är en grundläggande trygghet på arbetsmarknaden. Utan lagen om anställningsskydd riskerar faktiskt en stor mängd äldre arbetstagare att hamna utanför arbetsmarknaden. Varför vill ni göra detta?

Anf. 81 JÖRGEN WARBORN (M) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Jamal El-Haj! De ger mig möjlighet att även ställa frågor till dig.

Jag kommer att avsluta detta korta inlägg med att ställa frågan om Socialdemokraterna kommer att stå upp för budgetprocessen även i framtiden. Den frågan ställdes till Socialdemokraterna i går, från denna talarstol, men den fick inget svar. Nu har du möjligheten att ge ett tydligt svar för Socialdemokraternas räkning, Jamal El-Haj. Jag ska svara på dina frågor, och jag hoppas att du kommer att svara på min.

Det Jamal El-Haj tar upp är en plånboksfråga – för vissa. Propositionen stärker vissa grupper. Vi menar att det är ett felaktigt sätt; vi vill stärka alla som jobbar. Det är därför vi går fram med ytterligare ett jobbskatteavdrag, som ger 500 kronor extra i månaden till nästan alla som jobbar heltid. Det här förslaget ger, som jag sa i mitt anförande, ungefär 50 kronor i månaden.

Att LAS-frågan kommer in så här i en skattedebatt är lite märkligt, får jag säga, men jag tror att Jamal El-Haj möjligtvis har tittat lite för mycket på LO:s filmer. Det kan göra att man blir intresserad av att ta upp en diskussion och dialog om detta, men ska man göra det tycker jag att man ska läsa våra förslag i stället för att basera sin verklighetsbild på vad LO säger. Vi kommer inte att försämlra LAS, utan vi har en förändring som vi vill utreda och titta på. Det är en helt annan sak.

Nu tillbaka till frågan: Kommer Socialdemokraterna att stå upp för budgetprocessen? Vi fick inte svar i går. Får vi svar i dag?

Anf. 82 JAMAL EL-HAJ (S) replik:

Fru talman! Det är fantastisk retorik att jag som ställer frågor till Jörgen Warborn ska svara på hans frågor till mig. Det är jättebra.

Jag minns tydligt hur ni sa att ni ville göra när ni tog makten 2006, Jörgen Warborn, och ni gjorde precis det. Ni försvagade fackföreningsrörelsen och tvingade över 400 000 människor att lämna fackföreningarna och a-kassan. När krisen kom 2008–2009 blev dessa människor mer eller mindre socialbidragstagare, och då fick kommunerna ta över. Det är många som hävdar att ni faktiskt är ett lönefientligt parti, Jörgen Warborn. Det har ni också varit.

Jag har inte mycket tid att göra det, men jag vill ändå fråga: Är det inte ditt parti som har röstat nej till olycksfallsförsäkring, nej till åtta timmars arbetsdag, nej till kvinnlig rösträtt, nej till åtta timmars arbetsdag – igen – och nej till avskaffande av dödsstraff i Sverige? Ni har röstat nej till a-kassa, nej till höjda folkpensioner, nej till två veckors semester, nej till sänkt rösträttsålder, nej till fria skolmältider, nej till allmän sjukförsäkring, nej till allmänna barnbidrag, nej till tre veckors semester, nej till fri sjukvård, nej till ATP, nej till fyra veckors semester och nej till fem veckors semester. Är det inte ditt parti som har försämlrat för arbetare genom

hela historien? Så länge ni har funnits har ni bara försämrats för arbetarklassen. Ni är verkligen ett lönefientligt högerparti.

Du vill att jag ska svara på frågor som inte är aktuella i just den här debatten, Jörgen Warborn. Jag tar upp hur ni vill försvaga arbetarrörelsen och försämlra LAS, och du säger att ni inte vill försämlra LAS. Men dina partikamrater har gång på gång yttrat sig om på vilket sätt de vill försämlra LAS. Det står jag för.
(Applåder)

Anf. 83 JÖRGEN WARBORN (M) replik:

Fru talman! När man begär replik får man vara beredd att även svara på frågor. Om jag får frågor från Jamal El-Haj tycker jag att jag ska svara på dem efter bästa förmåga, men jag tycker också att man har ett ansvar att svara från Socialdemokraternas sida.

Vi har ställt frågan två dagar i rad, vilket har gett Socialdemokraterna möjlighet att kanske prata ihop sig och fundera på om de ska svara på den nästa dag, men de har konsekvent undvikit att svara på frågan om de ställer upp på budgetprocessens regler. Det är anmärkningsvärt. Jag förstår inte det, och jag blir djupt oroad. År 2013 gjorde Socialdemokraterna ett klavertramp i den här kammaren, tillsammans med Sverigedemokraterna. Jag undrar om vi kommer att få se det upprepas i framtiden. Jag trodde nämligen att vi var överens om att vi skulle säkerställa att vi tryggar svensk ekonomi och processerna här i riksdagen, men det kommer inget svar från Socialdemokraterna. Det är anmärkningsvärt.

Jamal El-Haj kallar oss lönefientliga, och det är ju märkligt med tanke på att vi vill sänka skatterna för löntagarna på ett sätt som gör att de får mycket mer pengar kvar i plånboken. Vi ökar jobbskatteavdraget med 500 kronor för en genomsnittsfamilj, riktat mot dem med de allra lägsta inkomsterna. Vi vill att 100 000 färre ska betala statlig inkomstskatt. Nästan hälften av alla intensivvårdssjuksköterskor betalar statlig inkomstskatt i dag, och nästan var femte gymnasielärare. Det behöver vi förändra. Vi är inte lönefientliga, men vi är oroad över Socialdemokraterna och budgetprocessen.

(Applåder)

Anf. 84 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Den svenska modellen att arbetsmarknadens parter gör upp om villkor på arbetsmarknaden är en väldigt bra modell. Det är också positivt att det har funnits en så bred uppslutning kring detta.

Sverige sticker på många sätt ut internationellt. Vi har få strejkdagar, och historiskt har vi klarat oss väldigt bra när det gäller paradigmskiften och omstruktureringar. Politiken går in emellanåt och spelar en aktiv roll, men ansvaret för lönebildningen och andra villkor ligger i stor utsträckning på parterna. Det är väldigt bra.

Den här modellen förutsätter också att parterna är starka, att de representerar dem som jobbar och dem som anställer. En hög anslutningsgrad är långsiktigt en förutsättning för att det ska finnas legitimitet för modellen.

Fackförbunden i Sverige har i dag omkring 3 miljoner medlemmar. De kan nu se fram emot att få en skattereduktion på avgiften, olika mycket beroende på hur stor avgiften är. I och med att anslutningsgraden är så pass hög i Sverige är det inte långt ifrån att kalla detta för en allmän skattesänkning, även om det inte är samma sak. Frågan är om vi hade haft en ännu större samsyn om det hade funnits ett annat namn i betänkandet och kallats för något mer snarlikt jobbskatteavdraget.

Moderaterna anför att det vore bättre med en allmän skattereduktion och hänvisar till det särskilda yttrande som man har tillsammans med de andra allianspartierna.

När man läser de olika budgetarna skiljer det ganska mycket mellan hur de olika allianspartierna prioriterar de skattesänkningar som föreslås. Det är helt rätt att Moderaterna prioriterar fler jobbskatteavdrag. Liberalerna har en helt annan prioritering. Man satsar 23 miljarder – det motsvarar nästan hela Polismyndighetens organisation – på skattesänkningar för höginkomsttagare. Det är väldigt olika profil mellan de olika allianspartierna.

Fru talman! Det var länge sedan som vi hade en mer principiell diskussion om fackligt anslutna i Sverige. Det är nu 100 år sedan som demokratins genombrott kom i Sverige. Det var naturligtvis en process som inte var självklar från dag ett, utan demokratin blev successivt starkare.

Fackföreningsrörelsens roll var inte heller självklar. På andra håll i Europa var den rent av hotad, men som en aktör kunde den bidra till att demokratin blev stark.

Att det har funnits en samsyn kring den svenska modellen – Saltsjöbadsavtalet 1938 – bidrog naturligtvis också till att vi fick en stabilitet i landet. Socialdemokraterna, inte minst, kunde hålla ytterkantvänstern, som på 1910- och 1920-talet kunde vara ett hot, borta. Sedan höll Högerpartiet, som sedan blev Moderaterna, högerextremismen borta. Det gjorde att vi fick en robust demokrati i vårt land, vilket vi nog alla är väldigt glada över.

Även om vi kan vara oense och ha olika uppfattningar om skattereduktioner och nivåer är det ändå en milsvid skillnad jämfört med hur det kunde ha sett ut när man diskuterade huruvida man fritt skulle kunna ansluta sig till medlemsorganisationer. Det känns väldigt bra att vi har kommit dithän.

Alla vi demokrater har också framöver ansvar för att den utvecklingen inte är självklar, utan det är något som vi hela tiden måste fortsätta att jobba för.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 85 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Av alla de åttiotal reformer som Vänsterpartiet har varit med att driva igenom i budgetförhandlingar med regeringen hör nog det som vi nu ska debattera, alltså återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift, till dem som vi som parti och definitivt jag personligen håller bland de främsta.

Det här är politiskt reformarbete när det är som bäst. Det är en direkt förändring i rätt riktning – i det här fallet en individuell inkomstförstärkning för alla som har tagit eller tar steget att solidariskt ansluta sig till sin fackförening, något som märks främst i plånboken för den som har låg inkomst och relativt hög fackavgift.

Men samtidigt innebär det också någonting mer, nämligen en strategisk viktig förskjutning av maktförhållandena på den svenska arbetsmarknaden. Det är en liten men inte obetydlig extra push för att öka anslutningsgraden till facket. Det är ett bidrag till att stärka arbetstagarkollektivet i sin helhet och därmed också den svenska modellen med sin kombination av flexibilitet och trygghet.

Sådana förskjutningar, fru talman, behövs verkligen. Under lång tid har det varit mängder av beslut som har gått i motsatt riktning, som har undergrävt snarare än stärkt den svenska modellen och som har stärkt den part som i utgångspunkten redan är den starkaste parten, nämligen arbetsgivare och kapitalägare.

Det är ju så att den svenska modellen kräver välorganiserade parter på arbetsmarknaden som kan ta ansvar för att reglera det mesta av det som behöver regleras. Staten sätter ramarna och ger genom lagstiftningen parterna mycket stort utrymme att bestämma över den konkreta utformningen av villkoren för dem som arbetar.

Det innebär att arbetstagarnas organisationer, fackföreningarna, har en utpekad och säregen roll och position. Det är, som det påpekas i propositionen, medlemskapet i de organisationer som i enlighet med MBL, medbestämmandelagen, fyller en funktion som arbetstagarorganisationer på arbetsmarknaden som kommer i fråga för den här reformen.

Argumentationen högerifrån om att detta skulle strida mot något slags princip om likabehandling av civilsamhälleliga organisationer faller därför enligt min mening ganska platt. Enligt lagstiftningen har fackföreningar en mycket speciell roll.

Sedan finns det ju också i reservationerna från de olika nyanserna eller falangerna av Sverigedemokraterna påståenden om att det här blir orättvist mot arbetsgivarna på något sätt. Det är ganska snedtänkt och lite löjligt. Arbetsgivarna, som redan har påpekats, har möjlighet att göra avdrag för den del av avgiften till arbetsgivarorganisationer som rör arbetsmarknadskonflikter och även för andra tjänster. Det är snarare obalanserat att inte ha det här avdraget för fackföreningsavgiften.

Förhållandet på arbetsmarknaden är grundläggande obalanserat från början. Det är arbetstagarna som individuellt står i beroendeställning. Det som gör den spelplanen lite mindre lutad till arbetsgivarens fördel är kollektivavtalen, och de tecknas just av fackföreningar.

Fru talman! Det här är ju ett avdrag som har funnits tidigare och som togs bort av den förra högerregeringen. I betänkandet kan vi läsa att ”skattereduktionen för fackföreningsavgifter avskaffades den 1 januari 2007 av finansieringsskäl”. Det är en mycket kortfattad beskrivning som förvisso inte är felaktig. Det är riktigt att Reinfeldtregeringen redan i sin första budget beslutade att göra den här indragningen för att tillsammans med en rad andra nedskärningar, framför allt på sjukas och arbetslösas livsvillkor, kunna finansiera omfattande skattesänkningar i huvudsak riktade till de mest besuttna i samhället. Men även om motiveringen av åtgärderna då

handlade om finansiell besparing, var förstas utformningen strategiskt genomtänkt.

Beslutet att avskaffa avdragsrätten för fackföreningsavgiften ingick i en lång rad försämringar med udden riktad mot facklig organisering. Här fanns de extrema och chockartade försämringarna av arbetslöshetsförsäringen som ledde till att många lämnade både a-kassan och facket. Det gäller också den successiva urholkningen av sjukförsäkringen och införandet av en så kallad stupstock som också satte press på många fackliga organisationer med förtvivlade medlemmar.

Här fanns distanseringen av facken från inflytande över olika former av subventionerade anställningar och när de skulle kunna tillsättas.

Här fanns reglerna för arbetskraftsinvandring som bidrog till lönedumpning i utsatta branscher och till maktlöshet i fackliga led. Hit ska man också räkna den så kallade lex Laval som innebar en begränsning av den grundläggande konflikträtten i samband med utstationeringssituationer.

Det är i det sammanhanget man måste se den förra regeringens avskaffande av avdraget för fackföreningsavgift.

Och det är i kontrast mot det som man ska se det förslag som nu ligger på riksdagens bord och som alltså fanns aviserat genom den statsbudget som Vänsterpartiet och regeringen kom överens om i höstas.

Fru talman! Den fackliga organisationsgraden har en bred och djup betydelse i ett modernt välfärdssamhälle. Både internationella och svenska erfarenheter och data visar ett tydligt samband mellan en hög facklig anslutningsgrad och flera andra samhällsliga förhållanden, inte minst mindre av ojämlikhet i fördelningen av inkomster och förmögenhet.

Och det är just där man behöver söka skälet till högerpartiernas ställningstagande. Det är där man behöver söka den politiska instinkt som gör att de går emot den här riktade skattesänkningen. Den riskerar ju att göra samhället lite mer jämlikt.

De tidigare regeringspartierna – den i tilltagande grad löntagarfientliga Alliansen – har nu valt att luta sig mot budgetlagen och inte reservera sig mot förslaget, eftersom det har gått genom budgetpropositionen. Det är bra i detta fall, även om själva ställningstagandet är anmärkningsvärt.

Jag konstaterar att Sverigedemokraterna och därur sprungna frifräsare låter sin ideologiska bakgrund i högerpopulism och nyfascism – strömningar där antipatin mot organiserade arbetare har en central roll – skina igenom mer obehindrat i ställningstagandena. Man kan där agera taltratt för ideologiskt offensiva arbetsgivarorganisationer.

Det är hur som helst bra att vi kan få detta på plats så att fackavgiften blir avdragsgill med 25 procent redan från den 1 juli i år.

Jag yrkar bifall till förslaget och avslag på reservationerna.
(Applåder)

Anf. 86 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! I går stod vi här i kammaren och diskuterade förmånsbeskattning av sjukvårdsförsäkringar. I dag ska vi debattera skattereduktion för fackföreningsavgiften. Det är ett förslag som vi i Kristdemokraterna är emot. När jag satt och funderade på hur vi hamnade i att debattera just dessa frågor fick jag en bild i huvudet. Jag tänkte delge er den.

Dagen är den 24 augusti 2017, och regeringen samlas på Harpsund för att staka ut framtidens budget för Sverige. Alla ministrar och en hel del tjänstemän är samlade för att starta det viktiga arbetet med budgeten för 2018 och framåt.

Man arbetar sig metodiskt igenom situationen i Sverige och försöker göra avvägningar för var Sverige behöver göra insatser. Man avväger var Sveriges regering behöver göra riktiga reformer för att få landet på rätt köl igen i de delar som regeringen ser har gått åt fel håll. Man har all upptänkt statistik att tillgå. Man har all tid i världen att diskutera detta. Man kan argumentera med varandra och göra en prioriteringslista för de viktigaste reformerna för Sverige i framtiden.

Vilka åtgärder är det som den svenska regeringen kommer fram till är viktigast i den sista budget man kan lägga fram under den här mandatperioden? Jo, det är

- förmånsbeskattning av sjukvårdsförsäkringar
- skattereduktion av fackföreningsavgifter
- satsning på elmotorer till båtar
- satsning på elcyklar
- billigare med naturguider
- sommarbusskort till gymnasieelever.

Vilka reformer valde man då att inte prioritera? Man måste ju välja bort någonting.

- Man valde att inte ta med en avskaffning av pensionärsskatten.
- Man valde att inte ta med reformer för att minska sjukvårdsköerna.
- Man valde att inte ta med reformer för att tillgängligheten inom sjukvården ska öka.

Jag hävdar att politik är att prioritera. Vi kristdemokrater hade gjort en annan prioritering.

Vi hade prioriterat riktiga reformer för att motverka vårdköerna, som har fördubblats under den mandatperiod som den här regeringen har suttit vid makten. Vi hade prioriterat att öka tillgängligheten inom vården, som drastiskt har försämrats under den mandatperiod som den här regeringen har suttit vid makten. Vi hade stärkt tryggheten genom fler poliser och starkare gränskontroller. Löftet till cancerpatienterna hade infriats. Och vi hade avskaffat pensionärsskatten, som regeringen så ivrigt vill ha kvar.

I dag debatterar vi ännu en del som var med i budgeten, men som regeringen inte lyckades leverera inom rimlig tid. Det är ännu ett förslag som vi i Kristdemokraterna anser vara fel väg att gå. Att gynna en medlemsförening genom skattereduktion strider mot likabehandlingsprincipen mot andra föreningar. Det är obegripligt för mig att staten väljer att göra denna satsning i stället för att infria löftet om att ta bort pensionärsskatten. Man hade också kunnat göra reella reformer för att komma till rätta med de vårdköer som blir allt längre eller göra något åt tillgängligheten till vården som blir allt sämre.

*Återinförande av
skattereduktion för
fackföreningsavgift*

Skattereduktion för fackföreningsavgifter avskaffades den 1 januari 2007. I stället sänktes skatten generellt för alla som arbetar, proportionellt mest för dem med lägst inkomster. Men regeringens förslag är ingen återställare, utan en skatteminskning för dem som väljer medlemskap i en viss förening. Under mandatperioden har man höjt skatterna med 60 miljarder. Den sänkning man orkade med var denna.

Kristdemokraterna säger nej till förslaget. Det är en satsning som inte löser något av de problem som Sverige står inför, trots att regeringen hade flera dagar på Harpsund då man kunde ha funderat på och tänkt igenom detta.

Dessutom är det beslut vi fattar i dag en förlorad del för arbetarna. Man får betala en högre avgift för sjukvårdskostnaden och en lägre kostnad för fackföreningsavgifterna. Summa summarum förlorar den svenska arbetaren i dag.

Förslaget om skattereduktion för fackföreningsavgiften innebär minskade skatteintäkter på 1,34 miljarder 2018 och 2,67 miljarder 2019. Det är pengar som skulle ha kunnat användas för att stärka välfärden i stället för att utgöra symbolpolitik.

(Applåder)

Anf. 87 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Jag har tre ganska korta frågor till Larry Söder i Kristdemokraterna.

Den första gäller apropå hans upprördhet över att man gynnar en viss typ av förening. Kan han svara på vilka andra föreningar utöver fackföreningar som ansvarar för att teckna kollektivavtal på arbetsmarknaden? Jag känner inte till några.

Den andra frågan gäller pensionärsskatten. Larry Söder verkar tycka att det är problematiskt med pensionärsskatten. Jag undrar hur han ser på det faktum att Kristdemokraterna införde denna skatt. Hur upplever han den situationen nu i sin upprördhet?

Den tredje frågan rör det som Larry Söder tog upp då han sa att skattesänkningen på drygt 2 miljarder kronor är en symbolhandling. Man kan i och för sig tycka att det är en ganska stor symbolisk summa.

Han sa att det inte berör de riktiga problemen i samhället. Själv kan jag tycka att ett stort och riktigt problem i samhället är en växande ojämlikhet. Den är ju en effekt av mycket av den politik som den tidigare regeringen genomförde, men den har varit ett problem i Sverige under lång tid. Många internationella bedömare påpekar också detta, inte minst vänsterradikala organisationer som Internationella valutafonden och OECD.

Är Larry Söder enig med dem om att ökningen av ojämlikheten kan utgöra ett samhällsproblem? Vad vill han i så fall göra åt det, utöver de förslag som vi tidigare har hört och som ökar ojämlikheten? Det handlar bland annat om skattesänkningar.

Anf. 88 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Givetvis är båda delar av arbetsmarknadens parter viktiga. De ska såklart vara så starka som möjligt för att på något sätt vara jämbördiga och kunna sluta avtal som är bra för Sverige. Jag tror inte att vare sig Ali Esbati eller jag har någon annan uppfattning om det. Men vi har kanske olika uppfattning om hur man gör för att stärka dessa båda parter.

Jag tycker exempelvis att Sveriges riksdag så mycket som möjligt ska hålla sig borta från arbetsmarknadsdelarna för att låta parterna avgöra detta.

Vi är väldigt klåfingriga i Sveriges riksdag. Vi försöker pådyvla olika saker och tala om hur det ena och det andra ska vara. Men jag tror inte att en skattereduktion på fackföreningsavgiften på något sätt stärker dessa parter. Jag tror att fackföreningarna har en stark ställning och kan ha det även i framtiden. Om de behandlar sina medlemmar efter bästa förmåga tror jag också att många människor kommer att vara anslutna till fackföreningar. Jag tror inte att en sådan här symbolhandling, vilket jag hävdar att det är, kommer att göra vare sig från eller till.

När det gäller pensionärsskatten: Vi sänkte skatten för pensionärer fem gånger under alliansregeringens år. De som bildade nuvarande regering hade som valslogan att ta bort pensionärsskatten. Jag har bara sett ett parti som har infriat det löftet, och det är Kristdemokraterna, som i sin budget två år i rad har tagit bort pensionärsskatten helt och hållet. Jag kan inte se att den regering som sitter i dag skulle ha uppfyllt det löftet. Därför jagar jag dem när det gäller det. Jag tycker att det är ett svek mot 2 miljoner människor som är pensionärer att man inte uppfyller det löftet.

Det var säkert någon fråga jag glömde, men Ali Esbati får i så fall gärna upprepa den.

Anf. 89 ALI ESBATI (V) replik:

Fru talman! Min sista fråga gällde ojämlikheten, som – möjligen symboliskt – föll bort. Men jag tackar för svaren på de två första frågorna, även om de öppnar för lite nya funderingar.

Den första frågan gällde om det finns andra typer av organisationer som har den roll som arbetsmarknadens parter, i det här fallet fackföreningarna, har. Det gör det ju inte, och det är skälet till att det finns en särskild angelägenhet i att stärka möjligheten att vara med i dem.

Jag noterade i svaret att Larry Söder tyckte att riksdagen skulle vara försiktig med att lägga sig i arbetsmarknadens funktionssätt och detaljer. Detta är intressant men något överraskande, med tanke på en del på senare tid väldigt högljudda röster från den allians som Larry Söder är mån om att tillhöra. Man säger sig till och med vilja lagstifta om lönesättningen, vilken det i Sverige under lång tid definitivt enbart har varit arbetsmarknadens parter roll att hantera. Det är bra att Kristdemokraterna tar avstånd från den typen av politik och att vi kunnat få det klargjort. Men det har ju från andra partier i Alliansen varit tydligt att man vill använda lagstiftning för att sänka lönerna.

Den andra frågan gällde pensionärsskatten. Jag vill bara konstatera vissa saker, så att alla är med på vad det är vi diskuterar. Man kan diskutera om skatterna ska vara lägre eller högre för att finansiera gemensam välfärd, men det vi refererar till som pensionärsskatten är det orättvisa faktum att just pensionärer måste skatta högre för sin inkomst jämfört med motsvarande löntagare som får samma inkomst. Detta var det ju er regering som genomförde. Den här regeringen försöker tillsammans med Vänsterpartiet avveckla pensionärsskatten.

Anf. 90 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Jag tycker att den största ojämlikheten i Sverige råder mellan dem som har jobb och dem som inte har jobb. Att det går att hitta olika lösningar för att få människor i jobb är vi överens om. Ett sätt kan vara att skapa enkla jobb. Man får en lite lägre lön för att kunna komma in och få sitt första jobb och en erfarenhet att ta med på sitt cv. Det gör att man kan gå vidare och ta ytterligare ett jobb. Det är klart att vi som allians ser att detta är en möjlighet att skapa fler jobb. Jag tror att man kan minska ojämlikheten i Sverige om man skapar fler jobb, för den största skillnaden och ojämlikheten råder i dag mellan dem som inte har jobb och dem som har jobb.

Jag noterar att ni i Vänsterpartiet inte är intresserade av att ta bort pensionärsskatten över huvud taget. Ni har varit stöttepelare till den här regeringen i fyra år. Jag har inte någonstans, inte i någon tv-intervju, hört er säga att ni inte kommer att stötta den här regeringens budget om den inte tar bort pensionärsskatten. Jag har inte sett någon sådan rubrik. Visa mig gärna den om den finns!

Detta betyder att Vänsterpartiet har accepterat den situation som råder i dag, det vill säga att pensionärer betalar mer i skatt än vad löntagare gör. Det enda parti som i sin budget har tagit bort detta är vårt. Vi gör så även om det kostar pengar – 12 miljarder kronor. Men Vänsterpartiet har inte drivit detta i regeringsförhandlingarna. Ni har inte satt det på sin spets att ni vill ta bort pensionärsskatten, utan ni har accepterat Socialdemokraternas och Miljöpartiets småstegspolitik. Denna regering struntar egentligen i vad man sa till väljarna 2014. Jag kommer inte ihåg vad Vänsterpartiet sa före valet när det gällde pensionärsskatten. Det vågar jag inte säga. Men ni har faktiskt inte drivit på för att ta bort pensionärsskatten. Ni har accepterat den budget som finns, och där finns inget borttagande av pensionärsskatten. Det är ett faktum. Det kan alla läsa i den budget som finns.
(Applåder)

Anf. 91 JAMAL EL-HAJ (S) replik:

Fru talman! Larry Söder! Jag tänkte inte ta replik på dig, men när du var uppe i talarstolen tog du i ditt anförande upp saker som egentligen inte har att göra med vad vi diskuterar. Vi måste få försvara vår politik. Du nämnde pensionärsskatten. Jag vill gärna ta upp det här med dig igen, även om mina kamrater har gjort det tidigare.

Ni borgerliga tog makten 2006 och sänkte skatterna för löntagare fem gånger. Men pensionärsskatten sänkte ni inte. Ni tryckte på knappen en gång, två gånger, tre gånger, fyra gånger, fem gånger. Under den här tiden kunde ni inte tänka er att göra någonting för pensionärerna. De fattiga pensionärerna har lidit under den politik som ni drev i åtta år.

År 2014 kom vi till makten. Vi har lagt fram en budget för att sänka skatten för pensionärer som tjänar upp till 10 000 kronor. Men ni röstade ned den här budgeten och försenade skattesänkningen för pensionärerna med ett helt år. Hur kan du då gå upp och säga det du sa i ditt anförande?

Nu har vi lovat våra pensionärer att vi ska ta bort skillnaden. Vi har en ideologi som handlar om respekt på riktigt. Vi har gjort ett handslag mellan löntagare och pensionärer. Man betalar skatt när man arbetar. När man gått i pension ska man betala precis lika mycket skatt som när man arbetade. Detta handslag mellan generationer har vi respekterat. Men ni respekterade

inte det här handslaget, som har funnits i flera år. Ni tog bort handslaget, försämrade för pensionärerna och gjorde dem fattiga. Kan du svara på det?

Prot. 2017/18:112
16 maj

Anf. 92 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Då får jag upprepa det jag sagt i alla de debatter vi har haft om pensionärsskatten. Före valet 2014 sa er partiledare, som i dag är statsminister, att pensionärsskatten skulle bort. Man lovade 2 miljoner pensionärer detta. Har löftet infriats? Den frågan vill jag ställa till Socialdemokraterna. Jag kan inte se att det skulle ha infriats.

Kristdemokraterna har dock infriat det löftet genom att lägga detta i sin budget. 12 miljarder kostar det. Vi tar bort pensionärsskatten med en gång. Det är klart att vi inte röstar på en budget som innebär att pensionärsskatten blir kvar om vi har ett bättre förslag.

Min bild, som jag försökte ge, är att ni prioriterar andra saker i stället för att klara av ert löfte till 2 miljoner pensionärer. Precis som jag sa i mitt anförande vill ni hellre ha förmånsbeskattning av sjukvårdsförsäkringen, skattereduktion för fackföreningsavgifter, en satsning på elmotorer till båtar, en satsning på elcyklar, lägre kostnader för naturguider och sommarbusskort till gymnasieelever. Det har ni prioriterat före att ta bort pensionärsskatten. Det är det som är min kritik, och kritiken borde komma från de 2 miljoner pensionärer som ni inför valet sa att ni skulle ta bort pensionärsskatten för.

Som ett brev på posten talar ni nu i denna valrörelse om att ni ska ta bort pensionärsskatten nästa mandatperiod. Vem kan lita på det? Det vill jag också att Socialdemokraterna ska svara på. Hur kan väljarna lita på det 2018, när ni lovade samma sak 2014?

Det är ni som har makten. Vi hörde Vänsterpartiet skruva på sig; de vill inte stå för detta. Det är Miljöpartiet och Socialdemokraterna som har sett till att pensionärsskatten är kvar. Hur kan ni gå till väljarna och tala om att ni ger det löftet en gång till?

Anf. 93 JAMAL EL-HAJ (S) replik:

Fru talman! Detta är verkligen hoppplöst, Söder. Gång på gång har vi förklarat det här för dig. Självklart kan ni skriva hur mycket ni vill i era budgetar. Ni kan skriva att ni vill ha resor till Medelhavsländer en gång per månad för pensionärer. Men kan ni genomföra det? Nej, det kan ni inte.

Nu säger Moderaterna att de vill dra ned på skatten ytterligare om de vinner valet. Vad händer då med pensionärsskatten? Kommer ni att gå i fronten och välja att sänka den? Det tror jag inte.

Du nämner de saker som Socialdemokraterna, eller regeringen, har valt att göra. Vi ser till att hela samhället växer. Men vi ser samtidigt till att arbetslösheten minskar. Det är 250 000 färre i arbetslöshet under de här tre och ett halvt åren. Skolresultatet har vänt uppåt. Pensionärsskatten sänks 2020 och ska vara borta. Vi lovar att den ska vara borta.

Det handlar om höjt barnbidrag, investeringar i välfärden och fler poliser, att skola och sjukvård ska anställa personal och stora kliv för klimatet och miljön. Alla de frågorna hör ihop. Det är därför vi har ett samhälle som växer. När vi reglerar går företagen med vinst. När ni reglerar går de i konkurs.

*Återinförande av
skattereduktion för
fackföreningsavgift*

Det är skillnad mellan när vi regerar och ni regerar. Jag har här en lista på era budgetar. Ni tog vid efter oss. Strax efteråt såg vi att er budget rasade sex år i rad. När vi tog över makten i Sverige ser vi att vi har ett överskott. Det är ett överskott som gör att vi kan sänka skatten för pensionärer, ge höjt barnbidrag för små barn och så vidare, så att hela Sverige växer och mår bra.

Anf. 94 LARRY SÖDER (KD) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna har en good point i en del. Det är klart att vi kristdemokrater inte kommer att få 51 procent i valet så att vi kan genomföra all vår politik. Vi talar heller inte om att vi tror att vi kommer att få statsministerposten. Vi är väldigt glada i en alliansregering om Moderaterna tar den.

Skillnaden mellan Socialdemokraterna och Kristdemokraterna är att Socialdemokraterna aspirerar på att ha statsministerposten och vara det ledande partiet i regeringen och kunna infria de löften ni ger. Trots att ni sitter i en position där ni kan infria de löften ni ger bryter ni löftet till 2 miljoner pensionärer.

Jag kan inte riktigt förstå hur man kan försöka att dribbla bort det. Det är faktiskt den sanning som finns. Vi kan ta fram ganska många tidningsartiklar före valet 2014 där Socialdemokraterna säger: Om vi vinner valet 2014 ska vi ta bort pensionärsskatten.

Det är nu 2018, och ni har fortfarande inte tagit bort pensionärsskatten. Det finns ett parti som har genomfört detta i sin budget. Det må vara att vi inte har 51 procent i riksdagen i dag så att vi kan genomföra det. Men vi har det, och vår budget är seriös. Den går ihop med plus och minus.

Socialdemokraterna har prioriterat annorlunda. Jag tycker inte att man behöver skämmas över att man har prioriterat annorlunda. Det är bara att tala om det för väljarna: Vi har prioriterat annorlunda. Men då ska man inte gå tillbaka till väljarna och säga: Vi genomför det nästa mandatperiod. Det är inte rimligt.

Jag köper idén om att ni har prioriterat annorlunda. Jag hoppas att ni i nästa debatt har funderat igenom det och kan svara: Ja, vi har prioriterat annorlunda. Det är ett svar som svenska pensionärer kan se är sant.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 18 Mer ändamålsenliga bestämmelser om rättsliga biträden

Justitiekottets betänkande 2017/18:JuU24
Mer ändamålsenliga bestämmelser om rättsliga biträden (prop.
2017/18:86)
föredrogs.

Anf. 95 ROGER HADDAD (L):

Fru talman! Regeringen har lagt ett förslag på riksdagens bord om juridiska biträden. Det är viktigt i vårt demokratiska samhälle att den som

blivit utsatt för ett brott eller lidit skada av ett brott får samhällets stöd inte minst i rättegångssammanhang. Det handlar om rättssäkerhet men också om stöd för brottsoffret.

Vi ser att kostnaderna för offentliga biträden och målsägandebiträden ökar dramatiskt. Vi har allt fler stora och komplicerade mål, vilket också gör det viktigt att insatsen och stödet blir bra från samhällets sida. I huvudsak välkomnar vi de förslag som regeringen lägger fram att man ska ställa ett antal skärpta krav på vilka som kan utses till målsägandebiträden. Man höjer kraven när det gäller den juridiska kompetensen.

Man lyfter upp frågan om lämplighet. Om det är en nyutexaminerad jurist ska han eller hon till exempel inte direkt sättas in i ett tungt sexualbrottsmål. En person kan också ha bra sakkompetens men kanske är olämplig som person. Det finns uppgifter i medierna om att man ibland till och med rekryterar personer som målsägandebiträde som har begått brott. Ur det perspektivet välkomnar vi förändringarna som innebär att man helt enkelt ställer högre krav.

Det som Liberalerna saknar, och som är anledningen till den reservation som vi har i betänkandet från justitieutskottet och som jag yrkar bifall till, är att vi menar att brottsoffret också ska få möjlighet att välja ett målsägandebiträde med dokumenterad kompetens i frågor om hedersbrott och hedersrelaterat förtryck.

Vi vet generellt, och det har vi debatterat ett antal gånger, att det är få anmälda hedersbrott som går till åtal. Det finns generellt stora brister i kompetens inom rättsväsendet när det gäller hedersvåld och hedersförtryck.

När jag läser igenom propositionen, alltså lagförslaget från regeringen, omnämns inte problemet hedersbrott eller hedersrelaterat förtryck över huvud taget. Däremot kommenterar man ärenden där barn förekommer i förundersökning och är utsatta för brott. Man kommenterar väldigt omfattande sexualbrott och hela den problematiken.

Det som har varit en viktig del i propositionen är att lyfta upp sexualbrott, människohandel och våld mot kvinnor. Vi från Liberalerna anser att det hedersrelaterade förtrycket och hedersvåldet är det absolut största jämställdhetsproblemet i Sverige. Därför kräver det särskilda extraordinära insatser.

Det är inte så att vi har tillräckligt på fötterna. Jag nämnde nyligen bristen på kompetens. Därför har vi valt att markera med en egen motion. När det gäller målsägandebiträdet ska man även kunna utse någon med dokumenterad kompetens inom hedersbrott och hedersrelaterat förtryck.

Utskottets majoritet säger i sitt svar att man får anse att regeringens förslag täcker in det som Liberalerna efterfrågar. Vi delar inte den uppfattningen. Om det nu är så att lagförslaget täcker in vårt motionsyrkande vill vi gärna att ni berättar det för oss och upplyser oss om det.

Om det nu står i betänkandet, vilket det faktiskt gör, att vi huvudsakligen ska anses ha tillgodosetts genom motiveringen undrar jag varför inte motionen tillstyrktes i så fall. Den avstyrks av Socialdemokraterna i justitieutskottet.

(Applåder)

Anf. 96 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! Det betänkande vi behandlar i dag, *Mer ändamålsenliga bestämmelser om rättsliga biträden*, innehåller en rad olika förslag. Några förslag som är särskilt viktiga handlar om målsägandebiträden.

Målsägandebiträdet är den jurist som stöttar brottsoffret. Man kan lite enkelt säga att i en rättsprocess efter att ett brott har begåtts och det finns ett brottsoffer har du åklagaren som företräder staten, den offentliga försvararen som försvarar den som anklagas för brottet och sedan ett målsägandebiträde som stöttar brottsoffret.

Att vi har målsägandebiträden har visat sig ha stor betydelse för brottsoffrets trygghet och förmåga att delta på bästa sätt i rättegången och inför den. Men det gäller också för hur många som blir dömda för brott. När jag satt i Sexualbrottsutredningen konstaterade vi att ett tidigare förordnande av bra målsägandebiträden är en av de faktorer som kan påverka uppkläringen av våldtäktsbrott mest.

I den proposition som behandlas i betänkandet föreslår regeringen förändringar för att höja kvaliteten på målsägandebiträden. Det som föreslås är att ett målsägandebiträde ska vara antingen en advokat, en biträdande jurist på advokatbyrå eller någon annan person som har avlagt de kunskapsprov som behövs för behörighet till domarställning. Och, fru talman, sedan kommer något som är mycket viktigt: Endast den som på grund av sina kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig för uppdraget får förordnas.

Det är framför allt det sista, som handlar om att man på grund av kunskaper och erfarenheter och även i övrigt är särskilt lämplig, som jag menar har störst betydelse vad gäller både offer för till exempel relationsvåld och offer för våldtäkter. Där kan just en särskild personlig lämplighet vara viktig. Det handlar inte bara om att man är inläst på juridiken. Faktum är att det är detta jag menar också täcker in det som Roger Haddad från Liberalerna talar om när han lyfter fram behovet av särskild kompetens vid hedersbrott.

Fru talman! Visst kan man vilja markera i olika frågor som är särskilt angelägna, men i själva lagtexten är det enligt min uppfattning lämpligare att ha en generell skrivning som kan täcka in alla de typer av fall där det krävs just olika typer av särskild kompetens.

Det är mot denna bakgrund som jag inte anser att vi ska ha särskilda skrivningar för olika typer av brott. Vi ska snarare härifrån riksdagen och i lagtexten tydligt peka på att det inte räcker att det är en jurist, utan det måste vara en jurist med särskilda kvalifikationer. Dessutom ska denna jurist ha de kunskaper och erfarenheter och den särskilda kompetens som kan krävas i det enskilda fallet. Det gäller oavsett om fallet handlar om ett hedersbrott, en våldtäkt eller ett annat brott.

Fru talman! Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

Justitieutskottets betänkande 2017/18:JuU21

Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag (prop. 2017/18:89)
föredrogs.

Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag

Anf. 97 LINDA SNECKER (V):

Fru talman! Ingen har kunnat missa den stora it-skandalen som skedde på Transportstyrelsen. Ministrar har avgått, gd:n har dömts att betala skadestånd och ingen tar längre med lätthet på hur sårbart ett land är när det kommer till it-frågor, informationshantering och rikets säkerhet.

Sveriges myndigheter hanterar dagligen stora mängder information. Mycket av det som skapas och lagras är både viktigt och känsligt. Vissa uppgifter klassas som skyddsvärda, och en del rör även rikets säkerhet. Om informationen går förlorad, stjäls, manipuleras eller sprids till obehöriga kan det få allvarliga följder.

Både individer och samhällsstrukturer kräver stora mängder information för att vardagen ska fungera. Dagens informationshantering sker i stor utsträckning med hjälp av it-system.

Fru talman! Det var 2011 som Riksrevisionen uppmanade svenska myndigheter att köpa mer av sin it av extern leverantör för att man skulle spara pengar. År 2015 påbörjade Transportstyrelsen sin outsourcing av fordons- och körkortsregistret. 1 000 servrar samt datahallar och support outsourcades. Vi kan i dag krasst konstatera att det här var ett misstag och att det stopp som Säkerhetspolisen ville ha 2016 för denna outsourcing skulle ha skett redan där och då.

Nu i veckan kom nyheten att Transportstyrelsen inte kan avsluta avtalet som har gällt med det it-företag man har outsourcat till och att avtalet kommer att behöva förlängas – detta på grund av att myndigheterna i Sverige inte själva har möjlighet att bygga upp ett eget hanteringssystem på så pass kort tid. Ännu är alltså inte problemet löst, och Sveriges it-säkerhet är inte tryggad.

Därför föreslår Vänsterpartiet att outsourcing, eller utkontraktering, av skyddsvärda uppgifter inte ska kunna ske i den utsträckning som det sker i dag. Det är inte rimligt. Det är en fara för rikets säkerhet, och det är en fara för att dina och mina uppgifter sprids till personer som definitivt inte ska ha vetskap om dem.

Men sådana här beslut sker inte i ett vakuum. Det handlar om en politisk vilja att slimma myndigheter och spara pengar, och man låter detta gå före säkerhet, kvalitet och rimlighet. Vi ser detta inom många olika områden, där olika uppgifter läggs ut på privata företag till lägsta pris. Det som skedde på Transportstyrelsen är ett exempel på när det går riktigt, riktigt illa – särskilt eftersom det handlar om så pass känsligt material och särskilt i kombination med det underrättelsehot som finns mot Sverige. Då får man inte vara politiskt naiv.

Riksrevisionen har återkommande granskat våra myndigheters informationssäkerhetsarbete, och detta visar på ett flertal brister. Bland annat har myndigheternas förutsättningar för ett effektivt informationssäkerhetsarbete liksom uppföljningsarbete varit alltför dåliga.

Detsamma säger Säpo, som är den myndighet som kontrollerar att våra myndigheter sköter sig. Säpo menar att många myndigheter inte har tillräckligt god kunskap om säkerhetsskydd och om vilka hot som finns gentemot dem. Det saknas säkerhetsanalyser, det saknas kunskap om underrättelsehotet och det saknas kunskap vid själva outsourcingen.

Samtidigt vet vi att underrättelsehotet mot Sverige är stort och att säkerhetsskyddet inte är tillräckligt. Ur ett totalförsvarsperspektiv är det viktigt att flera myndigheter och företag kan samverka kring säkerhetsfrågor, framför allt när det gäller att skydda sig mot angrepp. Denna kunskap finns inte i dag.

Därför förvånar det mig lite att inte fler partier än Vänsterpartiet ser faran med outsourcing av it-uppgifter och att de inte förstår varför detta måste stoppas. Myndigheterna måste bygga upp en egen kunskap, en egen it-struktur och ett säkerhetsmedvetande. De måste ta hem den information som i dag har outsourcats.

En politisk vilja till ökad outsourcing av it-tjänster måste sättas i relation till vilka säkerhetsrisker detta kan medföra. När kortsiktig vinst blir en drivkraft för att upprätthålla fungerande it-system sätts långsiktigheten på undantag, och helheten går förlorad.

Fru talman! Transportstyrelsehändelsen får inte inträffa igen.
Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 98 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S):

Fru talman! Justitieutskottet föreslår i dag att riksdagen antar regeringens förslag till ny säkerhetsskyddslag.

Den nuvarande lagen är från 1996, och förutsättningarna för säkerhetsskyddet har under denna tid förändrats på många sätt. Det är hög tid att lagen ersätts.

Det är viktigt att uppgifter som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som skyddas av internationella åtaganden just skyddas och att kraven på åtgärder för att klara det är tydliga. Lagen gäller i både allmänna och enskilda verksamheter och tydliggör skyldigheten för den som bedriver säkerhetskänslig verksamhet.

Fru talman! Dagens säkerhetspolitiska hot är många gånger gränsöverskridande och icke-militära. Digitalisering och användning av informationsteknik har genomgått en betydande förändring, och samhällets ökade it-beroende gör att risken är stor för att samhällsviktiga system kan drabbas med allvarliga konsekvenser som följd.

Avreglering och konkurrensutsättning av samhällsviktig verksamhet har inneburit att en stor del av verksamheterna som är viktiga för att det svenska samhället ska fungera inte längre finns under direkt statligt inflytande. När verksamheten utkontrakteras, kanske till och med med utländskt ägande och inflytande, ställs säkerhetsskyddet inför särskilda utmaningar. Detta har inte minst händelserna vid Transportstyrelsen påvisat. Säkerhetspolisen har visat att ytterligare åtgärder utöver de som fanns i utredningen från 2015 behövs. Därför tillsatte regeringen i mars 2017 med tilläggsdirektiv i januari i år ytterligare en utredning som ska redovisas den

31 oktober 2018 för att kartlägga och föreslå åtgärder som motverkar att uppgifter som gäller Sveriges säkerhet och säkerhetskänslig verksamhet utsätts för risker i samband med utkontraktering, upplåtelse eller överlåtelse av sådan verksamhet. Utredningen ska också föreslå åtgärder, till exempel tillståndsprövning.

Utskottet vill poängtera, fru talman, att tillsynen är viktig och gör därför några medskick till regeringen om tillsynsmyndigheternas ansvar och befogenheter, organisation och resursfördelning.

Regeringen har redan uppmärksammat behovet, och i utredningens uppdrag ingår att föreslå hur en ändamålsenlig tillsyn ska vara utformad. Därför behandlas den frågan bara delvis i denna proposition och i detta betänkande. I avvaktan på utredningens förslag har regeringen beslutat att skärpa kraven på statliga myndigheter när de utkontrakterar säkerhetskänslig verksamhet. Enligt en ändring i säkerhetsskyddsförordningen som trädde i kraft den 1 april 2018 ska statliga myndigheter innan en utkontraktering inleds samråda med någon av tillsynsmyndigheterna Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten. Säkerhetspolisen eller Försvarsmakten ska också ha möjlighet att besluta att ett sådant förfarande inte får genomföras. De har alltså möjlighet att lägga in sitt veto. Det känns både klokt och tryggt. Säger tillsynsmyndigheten nej ska det inte gå att runda det beslutet.

Det tredje tillkännagivandet i betänkandet rör i vilken omfattning Regeringskansliet ska omfattas av lagen. Om Regeringskansliet ska omfattas av samtliga bestämmelser kan det uppstå konstitutionella svårigheter. Det är inte helt självklart att en ordning där en eller flera statliga myndigheter skulle ha tillsyn över Regeringskansliet skulle stämma överens med bestämmelserna i regeringsformen. Regeringskansliet hanterar också känsliga uppgifter som knappast förekommer i annan offentlig verksamhet och som ställer särskilda krav på regelverk och organisation.

Konstitutionsutskottet, som vi i justitieutskottet bett yttra sig, konstaterar att det inte finns några formella hinder mot att det utreds i vilken utsträckning Regeringskansliet ska omfattas men säger också att den konstitutionella aspekten som konstitutionsutskottet framför i så fall bör beaktas. Det kan bli svårt rent konstitutionellt att ha en ordning där en myndighet som lyder under regeringen samtidigt ska utöva tillsyn över Regeringskansliet och sedan rapportera till regeringen. Men det får, enligt vad justitieutskottet anser, utredas.

Med det, fru talman, vill jag tillstyrka förslaget i utskottets betänkande. (Applåder)

Anf. 99 PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Det finns starka skäl för att Sverige behöver en ny säkerhetsskyddslag. Den nuvarande lagstiftningen är 20 år gammal, och behovet av säkerhetsskydd ser helt annorlunda ut i dag. Det finns åtminstone tre skäl till det.

För det första har digitaliseringen, globaliseringen och privatiseringen varit viktiga ledstjärnor för att skapa ett mer effektivt samhälle med ett större välstånd. Men de faktorerna ställer också helt nya och annorlunda krav när vi ska skydda Sverige mot spionage och påverkansförsök från främmande makt.

För det andra befinner sig Sverige sedan några år tillbaka i en väsentligt sämre säkerhetspolitisk situation. Vi vet att underrättelsehotet mot Sverige ökar i omfattning, och vi vet att vi inte kan utesluta risken för att Sverige utsätts för ett väpnat angrepp.

För det tredje har Säkerhetspolisen under flera år varnat för att det finns stora brister i säkerhetsskyddet på svenska myndigheter. Det handlar bland annat om svaga it-system och bristande säkerhetsanalyser. Men framför allt finns det enligt Säpo en bristande säkerhetskultur på många myndigheter. Det sistnämnda framkom ju med all önskvärd tydlighet under förra sommaren genom det haveri som hade ägt rum på Transportstyrelsen och det som sedan ägde rum när regeringen skulle hantera frågan.

Det går naturligtvis inte att separera frågan om en ny säkerhetsskyddslag från en av de allra största säkerhetskandalerna i svensk politisk historia. I grunden blir det så eftersom förtroendet för den här regeringen när det gäller att hantera de här frågorna är kraftigt försvagat på grund av frågan om Transportstyrelsen.

Fru talman! Den viktigaste frågan vi måste ställa oss när vi hanterar den här propositionen är om den kommer att bidra till att stärka Sveriges säkerhet. Det finns, precis som justitieutskottet noterar, betydande brister i förslaget. Jag vill lyfta fram två av de brister som jag tycker är mest allvarliga, nämligen problemen med tillsynen av lagen och undantagen för den nya lagens tillämpning på Regeringskansliet.

Först och främst: Att presentera en ny säkerhetsskyddslag utan att redovisa hur tillsynen ska stärkas är lite grann som att presentera nya lagar utan att ha tillgång till poliser. Lagarna blir då mer av önskningar som inte kan förverkligas i realiteten. Det är inte effektivt, och det är inte seriöst, för själva kärnan i säkerhetsskyddsarbetet ligger just i samspelet mellan tillsynsmyndigheterna och dem som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Det är de som ska se till att det blir verkstad av säkerhetsskyddet.

Vi vet att det redan i dag finns brister i samspelet mellan de här två aktörerna. Det kan bero på bristande kompetens på myndigheterna när de ska göra sina egna säkerhetsanalyser, men det kan också bero på att de anvisningar, föreskrifter och råd som kommer från tillsynsmyndigheterna faktiskt inte är tillräckligt bra för att ge konkret vägledning i säkerhetsanalyserarbetet. Thomas Bulls utredning om Transportstyrelsen pekade på att Säpo har svårt att hinna med tillsynsverksamheten på säkerhetsskyddsområdet eftersom man också har många andra åtaganden. Det är naturligtvis lätt att förstå i ljuset av att vi lever i en allt osäkrare omvärld.

Fru talman! Den här situationen kommer till viss del att bli värre när den nya lagstiftningen kommer på plats, för då vidgas antalet aktörer som påverkas av säkerhetsskyddslagen. Det behövs därför en bredare översyn av tillsynsmyndigheternas resursfördelning, ansvar och organisation. Annars kommer inte den nya lagstiftningen att fungera. Det är därför mycket glädjande att utskottet i bred politisk enighet har ställt sig bakom detta förslag som kommer från Alliansen.

Fru talman! Med tanke på skandalen på Transportstyrelsen tycker jag att det är minst sagt anmärkningsvärt att regeringen har presenterat en proposition som ska stärka och vidga säkerhetsskyddet för alla i samhället utom för sig själv. I stället gör man ett undantag i tillämpningen för säkerhetsskyddslagen för det egna regeringskansliet utan att lämna någon motivering. Detta har lett till kritik från remissinstanserna, inte minst från

Försvarsmakten, som jag tycker att det finns starka skäl att ta på största allvar.

Det finns flera exempel på när Regeringskansliet tidigare har misslyckats med att hemlighålla viktig information. Men det är inte första gången som regeringen agerar på det här sättet. I höstas presenterade regeringen en ny informations- och cybersäkerhetsstrategi, och vi såg samma mönster där – det skulle vara en strategi för hela samhället, men man nämnde inte med ett ord hur Regeringskansliet ska organiseras för att höja informationssäkerheten där. Regeringskansliet utgör ju själva nervsystemet för styrningen av myndigheterna, och det var detta nervsystem som havererade när man skulle hantera frågan om Transportstyrelsen.

Detta är en mycket viktig frågeställning som vi inte har fått något besked om från regeringen.

Fru talman! Avslutningsvis är det snart ett år sedan den största säkerhetskyddskandalen i svensk politisk historia inträffade, och regeringen har ännu inte presenterat vilka lärdomar man har dragit av haveriet kopplat till Transportstyrelsen eller några åtgärder för att stärka säkerhetsskyddet på Regeringskansliet. Ändå har man haft gyllene tillfällen att göra detta, kopplat både till den nya säkerhetsskyddslagen och till informationssäkerhetsstrategin.

I stället framstår det som att man konsekvent undviker att nämna orden Regeringskansliet, informationssäkerhet och säkerhetsskydd i samma andetag. Detta är en stor brist; det håller inte. Det skadar förtroendet för regeringen i dessa frågor och gör dess propositioner och skrivelser mindre relevanta.

Jag välkomnar därför att utskottet i bred politisk enighet nu ställt sig bakom den alliansgemensamma motionen om att vi faktiskt ska utreda hur vi kan höja säkerhetsskyddet på Regeringskansliet. I grunden handlar det om att vi givetvis ska sträva efter att ha största gemensamma politiska samsyn i frågor som berör nationell säkerhet.

(Applåder)

Anf. 100 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Om vi, Pål Jonson, går ifrån att Moderaterna gärna vill måla upp att det stora problemet ligger i Regeringskansliet och lyfter blicken när det gäller vad it-skandalen på Transportstyrelsen egentligen handlar om härstammar detta från ett politiskt synsätt och en politisk vilja.

Liksom Thatcher, Reagan och andra som säkert är politiska idoler för Pål Jonson och andra högerpolitiker har ni alltid hejat på införandet av new public management, Lean och andra läckra modeller inom offentlig förvaltning, som i grund och botten går ut på att minska den offentliga förvaltningen, slimma ned myndigheterna och i stället outsourca ofta väldigt viktig kompetens och kunskap till olika privata företag. Dessa har ofta deltagit i en upphandling, som enligt lag måste ske till lägsta pris. Ni vill helt enkelt privatisera det offentliga för att slimma ned det, oavsett vad konsekvenserna blir.

Vi har sett att detta leder till många problem inom välfärden, men också när det gäller rikets säkerhet. Det handlar om allvarliga saker när vi låter privata företag ta hand om väldigt känslig information, vilket det uppenbarligen inte finns kompetens för.

Vems ansvar detta är kommer förhoppningsvis att komma fram, men min fråga är: Varför vill Moderaterna behålla denna privatisering av säkerhets känslig information när det är en så uppenbar säkerhetsrisk? Det är inte bara Vänsterpartiet som säger detta, utan även våra vänner vid Säkerhetspolisen.

Anf. 101 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Vi har ofta hört denna historietolkning när det gäller frågan om Transportstyrelsen. Det stora problemet skulle vara att det var en utkontraktering, men detta stämmer inte i sak. Problemet vid Transportstyrelsen var att man gjorde avsteg från säkerhetsskyddsförordningen. Personall på det berörda företaget hade inte säkerhets- eller registerkollats. Det är där cloun finns och problemen ligger i den specifika affären.

När det gäller den bredare frågeställningen får man lätt bilden att Linda Snecker vill se ett stort återförstatligande av till exempel it-verksamheten. Jag tror inte att detta är realistiskt, av en rad skäl. Jag tror inte att myndigheterna har kompetens att göra detta, och jag tror inte att de resurser som finns där är tillräckliga för att få det stora återförstatligande som jag vet att Vänsterpartiet efterfrågar. Det finns faktiskt skäl till att man kan använda privata aktörer, så länge man gör upphandlingen rätt. Det är i upphandlingen som cloun sitter – att man följer de förordningar och lagar som finns.

Om vi löser den delen av upphandlingen tror jag att vi har förutsättningar att använda privata aktörer även när det gäller saker som kan vara säkerhets känsliga. Det står tydligt i propositionen att det finns säkerhets känslig verksamhet som drivs i privat regi, men då får man naturligtvis se till att lagar och förordningar efterföljs. Då kan man hantera den delen.

Jag förstår alltså inte riktigt hur det stora återförstatligandet, som jag förstår att Vänsterpartiet sympatiserar med, ska gå till och om det kommer att bli effektivt så att vi får en bra resursanvändning. Linda Snecker får gärna vägleda mig i detta.

Anf. 102 LINDA SNECKER (V) replik:

Fru talman! Problemet är, precis som du säger, Pål, att myndigheterna inte har kompetens när de gör en upphandling. Det är ett av de stora problemen i denna process, utöver att upphandling görs från företag som utför tjänsten till lägsta pris och utan den kompetens som krävs. Det är en vågskål: Myndigheterna gör inte sin del, och privata företag lever inte upp till det som vi i denna kammare kanske har lagstiftat om och skulle vilja att de utförde.

Att Vänsterpartiet vill förstatliga allt är väl en moderat beskrivning av hur de skulle vilja att en vänsterpartistisk politik såg ut. Så är inte riktigt fallet. Men vi ser absolut problemet när offentlig verksamhet går in i privat regi. Transportstyrelsen är ett alldeles för tydligt exempel på denna problematik.

Min nästa fråga till Moderaterna är: Ni gillar lite nya rättstraditioner i svensk politik. Ni är just nu inne i en valrörelse där ni gärna går längre och lite hårdare fram än andra partier. Finns det andra delar inom rättsväsendet som Moderaterna skulle vilja privatisera? Här kan man spåna fritt: Är det polisen vi ska privatisera? Ska vi pröva med privata fångelser? Finns det andra saker, förutom känslig säkerhetsinformation, som ni gärna lägger ut

Anf. 103 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag blir alltid orolig när Linda Snecker ska lägga ord i munnen på mig, och jag förstår att hon äger tolkningen av Vänsterpartiets politik.

Jag vill säga några saker kopplat till den reflektion Linda Snecker gör. Vad man måste göra vid utkontraktering är att se till att man har en kritisk granskning från fall till fall. Vi vet också att det nu pågår en utredning ledd av Stefan Strömberg som tittar på frågan om utkontraktering. Vi stöder den och har inga som helst invändningar. Vi tycker i grunden att det är bra, så det finns inga naiva förespeglningar kring detta.

Det jag ändå vill notera när vi talar om denna fråga är att Moderaterna mig veterligen är det enda parti som har varit ute och sagt att vi också måste diskutera utländska investeringar i kritisk infrastruktur. Detta gör vi i medvetenhet om att vi i grunden är rätt så positiva till OPS och den typen av lösningar, så länge det sker från fall till fall.

Vi har dock signalerat att vi efter valet kommer att ta initiativ till en utredning där vi tittar över investeringar i kritisk infrastruktur i Sverige, just för att få ordning och reda på detta. Det tror jag är helt nödvändigt i ett läge där vi vet att underrättelsehotet mot oss ökar och vi ser stora investeringar, framför allt från Kina men även från Ryssland, i kritisk infrastruktur. Får vi ordning på detta tror jag att vi kan hitta balansen mellan vad det privata och det offentliga ska göra även när det gäller säkerhets-känslig verksamhet.

Anf. 104 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik:

Fru talman! Jag vill bara säga att jag tycker att det är bra att vi är överens om att tillsyn är en viktig del i statlig, offentlig och även enskild verksamhet. Men Pål Jonson säger också att det inte finns mycket i denna proposition som säger hur man ska hantera tillsynen, och det har ni också skrivit i er motion.

Faktum är dock att denna proposition bygger på en utredning som er regering tillsatte 2011. Där stod inte mycket. Det fanns inget speciellt uppdrag att titta djupare på denna bit. Det är därför vår regering har tillsatt en kompletterande utredning – för att man behöver se över just den ändamåls-enliga tillsynen.

Ni tar också, och det gjorde även Linda Snecker i sitt anförande, upp detta med utkontraktering och hur man skulle kunna backa tillbaka. Jag tror inte att det går att fullt ut göra det, men jag tycker att det är väldigt bra att vi får bättre koll. Jag tror att vi är fullständigt överens om detta.

Samtidigt gjordes en förordningsändring, på grund av att det går snabbare. En lagändring tar ju mycket längre tid. Men det är väl klokt att man även ser över hur man ska förhålla sig till tillsynskraven – om de ska finnas i lag eller i förordning. Det tycker jag också.

Sedan vill jag bara avsluta med att säga: Transportstyrelsen granskas just nu av KU, så jag tycker inte att vi ska ha synpunkter på det ena eller det andra hållet. Jag ser fram emot KU:s redovisning av den granskning man har gjort.

*Ett modernt och stärkt
skydd för Sveriges
säkerhet – ny säker-
hetsskyddslag*

Anf. 105 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Ja, det stämmer, som Helene Petersson i Stockaryd säger, att den utredning som låg till grund för propositionen sjösattes 2011. Det var Sten Heckscher som var utredare.

Jag kan bara konstatera att vi 2011 hade ett fundamentalt annat säkerhetspolitiskt läge i Sverige. Jag tror att mycket av intentionerna med den utredningen handlade om att harmonisera säkerhetsskyddsklassificeringen i Sverige till exempel med Natos nivå – man har fyra olika klasser. Det var alltså ett stort harmoniseringsförsök.

Sedan tycker väl jag att den nuvarande regeringen borde ha hört sammat de signaler som vi ändå fick genom den säkerhetspolitiska vindkantring som ägde rum efter 2014. Det handlar framför allt om Rysslands illegala annektering av Krim och dess krigföring i Donbass. Det ställer ju nya och högre krav på att regeringen faktiskt bakar in viktiga säkerhetsskyddsbestämmelser i denna lagstiftning.

Det är helt korrekt att det är en pågående utredning, som Stefan Strömberg driver, som bland annat tittar på detta. Men hans utredning handlar framför allt om att titta på sanktionssystemet. Det är det som är det viktiga. I andra hand tittar man på utkontrakteringsfrågan. Vad vi efterfrågar i vår motion är faktiskt en bredare översyn av tillsynsmyndigheternas ansvar och uppgifter. Det står väldigt tydligt i Strömbergs direktiv att han ska utgå från den struktur som vi har i dag. Det står ingenting om att eventuella resursförstärkningar måste ske på detta område. Det finns alltså en rad frågeställningar som måste hanteras bredare än det mandat som Strömberg har. Han ska vara klar med sin utredning den 31 oktober i år.

Anf. 106 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik:

Fru talman! Han har tre uppdrag. Utkontraktering av säkerhets känslig verksamhet – det handlar exempelvis om behovet av att förebygga med tillståndsprövning – är ett. Det andra handlar om sanktioner, som Pål Jonson säger. Det tredje uppdraget han har handlar om ändamålsenlig tillsyn. Alla de förslag som ni har i er motion har han redan fått ett uppdrag om.

Pål Jonson säger att vi skulle ha kommit igång med detta redan 2014, men utredningen kom 2015. Ska en utredning behandlas korrekt ska den gå ut på remiss. Och när det är en ganska tung utredning som handlar om en ny säkerhetsskyddslag gäller det att remissinstanserna får tid på sig men också att Regeringskansliet får tid på sig att gå igenom vad remissinstanserna säger innan man tillsätter någon kompletterande utredning. Det är nämligen ganska meningslöst att föregripa den processen och kanske hamna helt fel och få göra om alltihop och tillsätta en ny utredning. Detta ligger alltså och släpar sedan utredningen 2011.

Det fanns behov av den utredningen. Vi fick remissvaren – det gällde både kritiken och det som tillstyrktes. Nu kompletterar man detta. Jag ser fram emot att se vilka svar och vilka frågor som behandlas och som redovisas i oktober 2018.

Anf. 107 PÅL JONSON (M) replik:

Fru talman! Jag måste tyvärr korrigera Helene Petersson på två punkter.

Vad jag sa var inte att man nödvändigtvis skulle börja skriva propositionen 2014, utan vad jag sa var att det var en säkerhetspolitisk vattendelare 2014, vilket borde ha gjort att man tog till sig många fler signaler om att vi behöver höja säkerhetsskyddet. Det var en allmän reflektion om att den säkerhetspolitiska omvärldsmiljön var fundamentalt annorlunda efter 2014. Det är det som kritiken handlar om i det avseendet.

Sedan gäller det de direktiv som Stefan Strömberg har och det som vi har haft synpunkter på och invändningar mot. Det står, precis som Helene Petersson säger, att han också ska titta på tillsynsfunktionen. Men det står: inom ramen för nuvarande strukturer. Det ska alltså vara Säpo och Försvarsmakten som ska hantera detta. Det står ingenting om några möjligheter till organisationsförändringar. Det står ingenting om möjligheten att detta kommer att kosta mer pengar – det vet vi att det kommer att göra.

Det har framkommit i många av remissvaren att denna lagstiftning är väldigt bred till sin karaktär. Den rymmer alla frågor som är känsliga för Sveriges säkerhet. Den berör alltså alla som bedriver säkerhetskänslig verksamhet. Det innebär att det finns ett stort tolkningsutrymme. Vi vet också att lagen kommer att utvidgas. Det blir fler aktörer som den kommer att påverkas av. Då krävs det att vi förstärker tillsynsmyndigheternas resurser och organisationer och att vi tittar över deras ansvar i en mycket större omfattning än vad jag tycker att Stefan Strömbergs utredningsdirektiv ger uttryck för.

Anf. 108 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP):

Fru talman! I dag debatterar justitieutskottet betänkandet *Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag*.

Miljöpartiet anser att Sverige måste bygga sin säkerhet brett. De hot som vi står inför är inte bara militära hot. Det handlar även om risken för påverkansoperationer från såväl främmande makt som enskilda aktörer och organisationer samt om terrorhot och annat.

Det är centralt att vi tar informationssäkerheten på största allvar. Detta gäller alla verksamheter. De hot som vi står inför i dag är nämligen av den karaktären att även en privat aktörs verksamhet, till exempel elbolag eller andra som utför samhällsviktiga funktioner, kan bli föremål för attacker, som i sin tur riskerar säkerheten för människorna i Sverige. Därför tycker jag att det allra viktigaste att lyfta i denna nya lag är det tydliggjorda svaret för alla aktörer att göra säkerhetsanalyser av den information och de värden som finns i deras verksamhet.

Fru talman! I det sammanhanget går det inte att undvika att prata om Transportstyrelsen och den uppenbara brist på förståelse som rådde på myndigheten i fråga om att den information som hanterades var så skyddsvärd att den inte kunde utkontrakteras hur som helst.

Fru talman! Även om vi ska avvakta konstitutionsutskottets vidare granskning är det alldeles uppenbart att det haveriet förtjänar att diskuteras även i detta sammanhang. Det är ett tydligt exempel på när det finns brister i just arbetet med säkerhetsskydd.

Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag

Fru talman! Mycket har sagts om det förslag som presenteras i dag. Jag ska inte förlänga debatten ytterligare. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet, inklusive uppmaningen att man ska fördjupa sig vidare i frågorna om tillsyn.

Anf. 109 JOHAN HEDIN (C):

Fru talman! Men det här är ju allvar – de orden yppades på ett sammanträde som handlade om Sveriges säkerhet och de hot som hänger över oss. Så är det. Det gick plötsligt upp för den mötesdeltagare som sa just detta.

Det har varit allvar under en längre tid. Jag tror att det är dags för hela det politiska spelfältet att göra samma typ av uppvaknande som kollegan gjorde vid detta sammanträde.

Vi måste inse att det finns krafter som inte vill Sverige väl och att dessa krafter har resurser, vilja och förmåga att skada oss om vi hamnar i en situation där vi och våra intressen står mellan dem och deras.

Vi som arbetar med dessa frågor ser hur förberedelser för aggression mot Sverige försiggår hela tiden. Det handlar om att skaffa information om väsentliga samhällsfunktioner och kunskap om hur man slår ut dem, allt för att skada vårt samhälles funktion och försvaga oss.

Detta är någonting som sker på alla bogar. Dels förstås det rent fysiska, alltså våra vardagliga behov av el, livsmedel, kontanter och kommunikation, dels det digitala. Upprinnelsen till det betänkande vi debatterar i dag är i mångt och mycket behovet av att styra upp säkerhetsskyddet, som vi med olika exempel har sett varit för svagt.

Det mest uppmärksammade exemplet har nämnts flera gånger här i dag och måste anses vara Transportstyrelsens fullständiga haveri som uppdagades för snart ett år sedan, något som satte fokus på regeringens bristfälliga säkerhetsarbete. Två ministrar tvingades lämna regeringen med anledning av detta, och det pågår en granskning i konstitutionsutskottet om ansvarsfrågorna. Det är anmärkningsvärt att statsministern, om det nu var så, tillät sig att hållas i okunskap om detta för rikets säkerhet mycket, mycket allvarliga.

Jag ska dock inte uppehålla mig onödigt länge vid det, för nu gäller det att se framåt. Detta kan och bör dryftas i andra forum. Det viktiga är vad vi lär oss av regeringens säkerhetshaveri och vad vi kan göra framåt för att se till att det inte händer igen, samtidigt som vi också minskar risken för att andra, liknande fall ska uppstå.

Fru talman! Förr i världen, på den tiden länder förklarade krig mot varandra i snirkligt skrivna brev med kungens sigill, började krig med att soldater marscherade in över en gräns. I vår tid är det i stället så krig slutar – med att soldater marscherar in.

Från en tydlig gräns mellan krig och fred har vi i stället ett stort antal nyanser av mörker där skymningsläget får anses vara det avgörande och mest känsliga. Alla som spelar schack vet att man alltför ofta, åtminstone när man liksom jag inte är särskilt skicklig, drabbas av insikten att det som ger dig problem nu faktiskt grundlades fyra drag tillbaka. Det var då du hade behövt göra något.

Vi måste förstå att kriget på många sätt redan pågår och att våra motståndare gör sina drag nu. Hur vi kommer att kunna hantera dem beror på hur vi hanterar dessa hot redan nu, innan vi hamnar i ett läge där vi måste offra våra käraste pjäser för att hålla oss kvar i spelet.

Säkerhetsskyddet är av väsentlig betydelse, och även om det naturligtvis är bra att regeringen går fram med förslaget är det kanske symtomatiskt för denna mandatperiod att vi i Alliansen måste ta ansvar för att justera och förbättra de förslag som läggs på riksdagens bord. Det är bra att vi hittat ett samförstånd i utskottet, och kollegorna här ska ha en uppriktig eloge för sin vilja att lyssna, diskutera och utveckla lagförslagen utifrån Alliansens tankar.

Samtidigt måste vi konstatera att vi förlorar tid och momentum när regeringen envisas med att leverera in undermåliga eller åtminstone otillräckliga förslag. I höst finns dock möjlighet att ändra på detta och välja ett nytt ledarskap för Sverige framåt.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 20 Ecuadors anslutning till frihandelsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Colombia och Peru, å andra sidan

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU24
Ecuadors anslutning till frihandelsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Colombia och Peru, å andra sidan (prop. 2017/18:160)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 21 Samarbetsavtal om partnerskap och utveckling mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och islamiska republiken Afghanistan, å andra sidan

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU25
Samarbetsavtal om partnerskap och utveckling mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och islamiska republiken Afghanistan, å andra sidan (prop. 2017/18:143)
föredrogs.

Anf. 110 YASMINE POSIO NILSSON (V):
punkt i solidariteten med det afghanska folket. Vi vill att Sverige ska vara en aktiv och närvarande aktör i Afghanistan och understöder det arbete som afghanska människor bedriver för fred, utveckling, demokrati

Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag

Samarbetsavtal om partnerskap och utveckling mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och islamiska republiken Afghanistan, å andra sidan

och jämställdhet. Det är så det afghanska samhället kan stabiliseras och vidareutvecklas.

Förhandlingarna om samarbetsavtalet om partnerskap och utveckling mellan EU och Afghanistan påbörjades 2011 och är, som regeringen beskriver i sin proposition, ett viktigt steg för EU:s engagemang i Afghanistan. Vänsterpartiet har länge efterfrågat ett ökat fokus på civila och humanitära insatser i stället för militära. Vi står därför bakom stora delar av avtalet men vill särskilt stryka under vikten av att Afghanistan självt måste tillåtas äga sin utveckling. Vi vill också poängtera att genomförandet av avtalets olika delar måste ske med respekt för demokrati och mänskliga rättigheter.

Afghanistans historia visar att det inte finns någon militär lösning på landets problem. Utländsk militär närvaro har gång på gång fördjupat och förstärkt landets konflikter. Vänsterpartiet ser att Afghanistans stora utmaningar bara kan lösas genom en civil och politisk strategi.

I Afghanistan växer det nu upp en ny generation av unga kvinnor och män. För många av dem saknas möjligheter till utbildning, försörjning och ett liv som inte begränsas av förtryck och fattigdom. Den bilden bekräftas inte minst av alla de ensamkommande barn och ungdomar som flytt landet. Det måste skapas en framtid för alla ungdomar och barn i Afghanistan.

Bristande framtidstro och frustration är talibanernas bästa vän; det både underlättar deras rekrytering och ger Daish luft under vingarna. Civilt bistånd är därför avgörande för att lösa grundorsakerna till kriget i Afghanistan. Civila insatser måste samtidigt kompletteras med insatser för att stödja försöken till en freds- och försoningsprocess. Denna process måste rymma ett brett spektrum av alla berörda grupper i det afghanska samhället för att en långsiktig, fredlig lösning ska kunna ta form. Därför är det viktigt att det civila samhället får en mer framträdande roll i framtida fredssamtal. Särskilt viktigt är det att Afghanistans kvinnor inkluderas i fredsprocessen så att deras inflytande och rättigheter inte förhandlas bort.

Fru talman! Vänsterpartiet värnar rätten att söka asyl och möjligheten till lagliga flyktvägar. Samarbetsavtalet mellan EU och Afghanistan innehåller tyvärr även skrivningar rörande migration. Där slås bland annat fast att parterna ska samarbeta i syfte att förhindra irreguljära migrationsströmmar och att detta ska gå i linje med unionens övergripande strategi för migration och rörlighet samt relevanta internationella konventioner.

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till det rådande återvändandeavtalet mellan EU och Afghanistan. Det gäller också det efterföljande bilaterala avtalet mellan Sverige och Afghanistan.

I en situation där behovet av ett effektivt bistånd är enormt och behovet av stöd till människor på flykt är större än någonsin väljer EU att lägga om sin biståndspolitik i syfte att stoppa migrationen i stället för att bekämpa fattigdomen och utjämna klyftorna.

EU:s strategi är att sluta flyktingavtal med fattiga länder för att hålla människor utanför unionens gränser. När nöden är som störst väljer världens rikaste kontinent att ducka för sitt ansvar för människor på flykt.

Sedan hösten 2015 har EU arbetat intensivt med att sluta pakter med en rad länder i bland annat Afrika och Mellanöstern för att hindra flyktingar från att komma till Europa. Pakterna innehåller löften om bistånd och handelsavtal i utbyte mot att migrationen kontrolleras. EU-kommissionens generaldirektorat för utvecklingsfrågor har kommit fram till att

migration är primärt fokus i minst 17 procent av de biståndsinsatser som EU planerat sedan början av 2016.

Omprioriteringen inom biståndspolitikerna sprider sig även till de bilaterala biståndsprogrammen inom EU:s medlemsstater. EU:s nya fokus i biståndspolitikerna strider därmed mot biståndets grundläggande principer. Bistånd ska utgå från mottagarens egna behov och prioriteringar och får inte villkoras utifrån politiska prioriteringar i givarländerna. Flera av de EU-insatser som finansieras med biståndsmedel får inte räknas som bistånd. Bland annat handlar det om bistånd till gränsbevakning och förvar.

Fru talman! När EU hösten 2016 tecknade återvändandeavtal med Afghanistan var det med hot om att dra tillbaka biståndet på motsvarande 10 miljarder kronor årligen under en fyraårsperiod.

Afghanistan är ett av världens fattigaste länder. Deras inhemska intäkter utgör endast 10,4 procent av bnp, och de är därmed så pass beroende av utländskt bistånd att den afghanska regeringen hade svårt att stå emot pressen från EU.

Afghanistan kan på inget sätt beskrivas som ett säkert land, och utvecklingsutmaningarna är enorma. Den afghanska flyktingministern har vid flera tillfällen väddat till EU att inte deportera människor till landet. I stället har man genom avtalet tvingats förbinda sig till att återta flyktingar som utvisats med tvång, någonting man tidigare motsatt sig.

Att Sverige genom EU:s avtal har tecknat ett bilateralt återtagandeavtal med Afghanistan är direkt skamligt. Vi har ju dessutom fått rapporter om hur ungdomar som återvänt faktiskt har dödats.

Vänsterpartiet har i tidigare motioner i riksdagen sagt att Sverige som enskilt land såväl som inom EU och FN bör motverka alla beslut som innebär att asylrätten och flyktingars mänskliga rättigheter kränks. Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till Vänsterpartiets reservation. (Applåder)

Anf. 111 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Utmaningarna för det krigs- och konfliktdrabbade afghanska folket är naturligtvis oerhört stora. Sverige ger, och har givit, ett långvarigt stöd till afghanerna på områden som rör säkerhet och utveckling. Sverige har också ett långsiktigt avtal med Afghanistans regering.

Svenska kvinnor och män har medverkat i arbetet i den civila ideella sektorn, med svenska folkets stöd, och i den svenska militära insatsen. För det ska de alla ha tack. Det är ett viktigt arbete som har gjorts och fortfarande görs.

Fru talman! Betänkandet handlar om EU:s samarbete med Afghanistan. Precis som Sverige har ett långsiktigt avtal är det bra att det nu blir ett långsiktigt avtal mellan EU och Afghanistan. Det är ett avtal som siktar tio år framåt, och det är ett avtal som baseras på ett antal principer som vi tycker är viktiga. Det är handlar om rättsstaten och demokratin. Det är inte minst viktigt inför det kommande valet, som är av stor betydelse. Vi hoppas att vi än en gång kan se att vi har skapat förutsättningar också för kvinnor i Afghanistan att delta i valet, precis som vi har gjort tidigare.

Det som har varit föremål för diskussion i det här betänkandet är återtagandeavtalet. Låt mig vara tydlig, fru talman. Det här handlar om rätten att återvända. Det handlar inte om att bistånd ska villkoras, utan det handlar om att länder inte ska stänga ute sitt folk.

Prot. 2017/18:112
16 maj

Samarbetsavtal om partnerskap och utveckling mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och islamiska republiken Afghanistan, å andra sidan

Right of return, rätten att få återvända, är en viktig princip som vi i Sverige har hävdad, och hävdar alltfjämt. Länder ska inte kunna etniskt rensa eller stänga ute sin befolkning, utan den ska få möjlighet att återvända. Det är en viktig utgångspunkt när vi talar om återvändandeavtal. Ibland låter det bara som att vi kastar ut eller tvingar ut, men det handlar naturligtvis också om rätten att återvända.

Fru talman! Låt oss ta Syrien som ett exempel. Landet kräver att medborgarna uppvisar bevis på att de har ägt mark eller fastigheter inom 30 dagar, annars blir egendomen statens. Det innebär att man nekar människor möjlighet att få återgå till den tillvaro de haft före kriget. Vi ska naturligtvis inte understödja en sådan politik. Därför är det viktigt att det finns en återtagandedel i avtalen; rätten att återvända.

Jag vill understryka att i det här avtalet, vilket också utskottet betonar, handlar det inte om att villkora bistånd, utan det handlar om att Afghanistan och EU ska hitta gemensamma lösningar. Det handlar också om att man från EU:s sida måste se more for more-principen. Det är inte så att vi dikterar villkor, utan det handlar om partnerskap. Det är en viktig utgångspunkt. Det är ett partnerskapsavtal som vi har att ta ställning till. Det ska upprätthållas, och det finns också en struktur för hur det ska upprätthållas. Det är en viktig utgångspunkt för att vi ska säga ja.

Det handlar inte heller om återtagandekrav på det sätt som ibland under de senaste veckorna har framförts i debatten att vi från svensk sida hävdar. Det är en hållning som vi från Centerpartiets sida inte anser rimlig. Vi tycker att det är viktigt med rätten till asyl, och vi tycker att det är självklart att bistånd ska ges utifrån OECD-Dac-principerna. Det är också vad som betonas i betänkandet.

Fru talman! Jag noterar med viss förvåning att Vänsterpartiet i sin reservation säger följande: "Bistånd får inte villkoras utifrån politiska prioriteringar i givarländerna." När vi i kammaren fattar beslut om grunderna för svensk utvecklingspolitik är detta vårt ingångsvärde. Det finns en lång rad strategier. Vi talar jämställdhet, demokrati, kvinnors rätt och SRHR. Det finns många frågor där Sverige går in med bistånd för att försöka åstadkomma förändring. Det är vår roll som givare att också bidra med vår erfarenhet, vår kunskap och våra värden till att förbättra förutsättningar för människor i andra delar av världen. Så ska vi också göra i samarbetet med Afghanistan.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

(Applåder)

Anf. 112 MARIA ANDERSSON WILLNER (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Migration är en del av det avtal vi i dag diskuterar. Senare har också återtagandeavtal slutits mellan EU och Afghanistan, och vissa medlemsländer har slutit bilaterala avtal med Afghanistan.

Återtagandeavtalet syftar till att underlätta Afghanistans ansvar för mottagandet av sina medborgare. Precis som Kerstin Lundgren sa tidigare är det också en rättighet att återvända till sitt land. Jag skulle vilja betona att utskottet har varit oerhört tydligt med att syftet med det svenska biståndet är att skapa förutsättningar för bättre levnadsvillkor för människor som

lever i fattigdom och förtryck, och ODA-medel, det vill säga biståndspengar, ska användas i enlighet med de principer som OECD-Dac har fastställt.

Jag vill verkligen understryka att regeringen på intet sätt har hotat att dra tillbaka bistånd för att sluta avtal med Afghanistan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

§ 22 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten

Prot. 2017/18:112
16 maj

*Subsidiaritetsprövning
av EU-förslag*

Arbetsmarknadsutskottets utlåtande 2017/18:AU17

Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten (COM(2018) 131) föredrogs.

Anf. 113 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Det är en subsidiaritetsprövning som vi ska diskutera i dag, och det är viktigt att hålla i minnet. Jag kommer kanske att återkomma till det så småningom. Det handlar om kommissionens förslag om inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten.

Syftet med myndigheten är att stärka förtroendet och att försöka medverka till en mer rättvis inre marknad.

Jag kan inledningsvis passa på att nämna att det inte är någon socialistisk bildstormare som lägger fram det här förslaget. Det är en konservativ europeisk politiker, djupt förankrad i den konservativa mittfåran, som trots det inser att om man ska få ett samhälle att hålla ihop – oavsett om det handlar om en nationalstat eller som här den inre marknaden med fri rörlighet – måste man ha legitimitet för detta i befolkningens ögon. Det är den insikten som sakta men säkert har trängt in i kommissionen. Det är viktigt att hålla detta i minnet, fru talman, för den svenska borgerligheten verkar inte ha kommit till riktigt samma insikt som borgerligheten ute i Europa.

EU har ju med tiden utvecklat lagstiftning som reglerar fri rörlighet för arbetstagare, utstationering etcetera. Man har flera förslag på gång till ändringar av det här. Det är ju så – man måste ha en ordning som fungerar, som klarar av de utmaningar som vi ställs inför.

Det som det gäller nu är att det senaste årtiondet har antalet människor som bor eller arbetar i ett annat EU-land blivit 17 miljoner. Det är naturligtvis en av tankarna med Europeiska unionen och den fria rörligheten att man ska kunna röra sig, söka arbete och arbeta i ett annat land.

Såväl kommissionen som Europaparlamentet har framfört behov av förstärkt tillsyn och ökad samordning inklusive stärkt informationsutbyte mellan nationella yrkesinspektioner. Rådet har betonat vikten av att förbättra det administrativa samarbetet och behovet av att utöka stöd och informationsutbyte. Det handlar i grunden om att motverka bedrägerier och missbruk av regler på till exempel utstationeringsområdet, alltså att skapa det som vi i Sverige brukar kalla ordning och reda. För en svensk känns det som om det inte skulle vara svårt att närma sig detta med tillförsikt.

Myndigheten det handlar om får ett antal uppgifter: att tillhandahålla information och tjänster till både arbetsgivare och enskilda, stödja medlemsstater, samordna informationsutbyte, gemensamma inspektioner, riskbedömning etcetera. Det handlar om att inom de strukturer och med de verktyg som finns på området gränsöverskridande arbetskraftsrörlighet få detta att fungera bättre och integreras och/eller kompletteras med en EU-myndighet. Man ska förstärka de EU-organ som finns och se till att dessa EU-organ, där bland annat medlemsstater och nationella myndigheter samarbetar, utbyter bästa praxis om man ska få detta förstärkta samarbete att komma till en ny nivå med en ny myndighet. Det är liksom bakgrunden till det här förslaget – att man ser till att den fria rörligheten fungerar bättre med starkare legitimitet och att man för att försvara idén om den fria rörligheten inser att man också måste få det att ske på rättvisa villkor.

Kommissionen argumenterar väl för att detta är förenligt med subsidiaritetsprincipen, anser jag och Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Vi har också en reservation mot yttrandet som föreslås från utskottets sida.

Regeringen gör en genomgång av subsidiaritetsbedömningen och konstaterar att detta går ut på att i gränsöverskridande situationer underlätta tillgång till information, stödja samarbete mellan medlemsstater och underlätta på nationell, regional och lokal nivå. Det räcker inte för att uppnå dessa specifika mål och förslagets övergripande mål att säkerställa rättvis rörlighet på den inre marknaden. Det kräver att man lyfter upp detta på EU-nivå. Mot den bakgrunden bedömer regeringen att kommissionens förslag *är* förenligt med subsidiaritetsprincipen, det vill säga att om man vill inrätta en europeisk arbetsmarknadsmyndighet i syfte att uppnå förslagets mål behöver detta rimligen ske på EU-nivå.

Det är viktigt, fru talman, att återigen påpeka att det är en subsidiaritetsprövning som vi diskuterar i dag. Jag återkommer som sagt till den punkten.

Regeringen argumenterar vidare att för att det här förslaget ska vara proportionerligt måste förordningen utformas så att målen med förslaget kan uppfyllas på ett resurs- och kostnadseffektivt sätt och med respekt för fördelningen av befogenheter mellan EU och medlemsstaterna, nationella arbetsmarknadsmodeller och sociala trygghetssystem. Det är ett arbete som fortsätter, men det är nödvändigt att vi går vidare med förslaget om vi ska få det att uppnå kraven som regeringen ställer.

Jag tror att det är en ganska kvalificerad gissning att det kommer att komma en arbetsmarknadsmyndighet på EU-nivå. I så fall är det viktigt att Sveriges regering är med och fortsätter medverka till att den uppfyller kraven på att hantera nationella arbetsmarknadsmodeller och sociala trygghetssystem.

Jag anser, fru talman, att argumentationen *mot* att det här är förenligt med subsidiaritetsprincipen är mycket svag från utskottets majoritet i betänkandet. Man argumenterar mer utifrån att man inte gillar idén om rättvisa. Det vet vi ju att man inte gör från Alliansens sida – man gillar inte att det går att tillvarata arbetstagarnas rättigheter på ett bättre sätt, och utifrån den argumentationen vill man avslå förslaget.

Det här leder in till en spännande diskussion om vad en subsidiaritetsprövning egentligen ska vara. Man anför nämligen också att konstitutionsutskottet har uppmärksammat att subsidiaritetsprövningarna görs samtidigt som ärenden prövas i sak, och man säger att de nationella parlamentens roll att kontrollera subsidiariteten riskerar att förlora i betydelse. Det är i och för sig en rimlig invändning, kan jag tycka. Men jag kan också, fru talman, tycka att det är ett större problem för subsidiaritetsprövningens betydelse och de nationella parlamentens roll om man missbrukar själva idén med subsidiaritetsprövningen och redan i subsidiaritetsprövningen stoppar ärendet för att man inte gillar ärendets sakinhåll. Det blir så att säga en dubbel process om man prövar ärendet samtidigt som man subsidiaritetsprövar, och efteråt ska ärendet prövas. När jag läser den invändningen kan jag hålla med om att det borde gå i rätt ordning. Men det förutsätter ju att subsidiaritetsprövningen prövar det som ska prövas.

Det finns också anledning att peka på någonting som är nytt i svensk politik även om det har pågått en tid. Det är Moderaternas nya syn på Europa. Man lämnar sakta men säkert sin tidigare mittfåra i den europeiska konservativa politiken, liknande den som kommissionens ordförande eller tyska kristdemokrater kommer från, och drar sig mer mot en engelsk torylinje som är allmänt Europaskeptisk.

Jag tror, fru talman, att det finns stor anledning att uppmärksamma svenska folket, svenskt näringsliv och svenska löntagare på att Moderaterna intar denna hållning, för det är en hållning som på allvar kan skada Sverige som land och medlem av EU och vårt inflytande i EU:s framtida utveckling.

En ännu mer anmärkningsvärd detalj i dagens betänkande är att Liberalerna, som normalt för en mer konstruktiv och positiv politik när det gäller Europaarbetet, ägnar sig åt någon sorts medlöperi till Moderaternas konservativa toryhållning och tillsammans med Moderaterna och Sverigedemokraterna stöder det jag upplever som en destruktiv inställning i Europapolitiken.

Det är tyvärr inget som jag kan debattera med någon av Liberalernas företrädare här i dag, för såvitt jag förstår är ingen uppsatt på talarlistan eller närvarande i kammaren. Men det är framför allt Liberalerna jag skulle vilja ställa frågor till. Jag funderar över om de har insett vad konsekvenserna blir om Sverige börjar närma sig en brittisk inställning till EU, där till och med moderata företrädare börjar tala om svexit. Vad ger detta för komplikationer för Sverige och den svenska möjligheten att delta på ett konstruktivt sätt i Europaarbetet framöver?

Det är en intressant debatt. Vi får se om vi får en möjlighet att föra den med Liberalerna i denna kammare vid något annat tillfälle.

Som sagt var: Om det bara handlar om det beslut vi ska ta i dag, om subsidiaritetsprövningen, anser jag att såväl kommissionens som regeringens argumentation, som framgår av betänkandet, på ett mycket grundligt och gott sätt förklarar varför detta förslag är förenligt med subsidiaritetsprincipen.

Fru talman! Därför yrkar jag bifall till vår reservation om att inte lämna in ett motiverat yttrande.

(Applåder)

Anf. 114 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Detta är en kanske lite märklig och på vissa sätt svårbegriplig debatt. På papperet kan detta se ut som en principiell bedömning av EU:s makt i förhållande till nationell lagstiftning och praxis. Då kan det förefalla lite märkligt att jag som EU-kritiker i grunden hamnar på samma linje som Patrik Björck, som brukar vara ganska oreserverat positiv och entusiastisk till sådant som sker i och runt EU-systemet.

Men så är det ju inte i verkligheten, utan det är snarare fråga om att högerpartierna i lite olika nyanser dessvärre har samlats runt en ståndpunkt som lite grann drar ett löjets skimmer över det mycket viktiga institut som riksdagens subsidiaritetsprövning är. Det är viktigt att bedöma de frågor där subsidiaritetsprövning är möjlig på ett seriöst sätt utifrån om de passar bättre på EU-nivå eller om de ska behållas under nationell kompetens.

Det handlar om ett än så länge ganska ofärdigt förslag om en europeisk arbetsmyndighet, och i mycket av detta finns det en bred samsyn i kammaren. Det ska inte vara en myndighet som ens riskerar att övertrumfa den svenska arbetsmarknadsmodellen. Den ska inte växa ut till en otymplig och stor byråkrati. Den ska primärt förhålla sig till situationer som är sprungna ur just EU-regler som handlar om arbetskraftens rörlighet.

Detta är vi överens om, och regeringen har sökt stöd för ett ställningstagande med just denna inriktning inför de inledande samtalen. Men Sverigedemokraterna och de borgerliga ville inte ge något mandat och ville inte gå in i dessa diskussioner.

Med tiden har det dock blivit tydligt att det finns en idé om att man kan få ett ställningstagande i sak i dessa frågor, och ändå går man i denna diskussion, i subsidiaritetsprövningen, fram med ett beslut som är ganska svårbegripligt. Det blir liksom viktigare för högerpartierna att spela ett politiskt spel med regeringen än att ta ansvar för en seriös parlamentarisk bedömning i subsidiaritetsfrågan.

Jag tror att det viktigt att försöka förstå varför det blir på detta sätt. Patrik Björck berörde det lite utifrån sitt perspektiv, och jag tror att det i grunden handlar om politiska impulser på högerkanten som är ganska avslöjande. När det gäller frågor om att överföra makt till Europeiska unionen eller att göra saker på EU-nivå har man från högerhåll sällan haft några problem med sådant som på ett mycket djupgående sätt påverkar den svenska arbetsmarknaden.

Vi minns alla diskussionerna om lex Laval då man efter en dom i EG-domstolen passade på att införa en lagstiftning som gick långt i att påverka och bakbinda svenska arbetstagarorganisationer för att försvåra för dem att ta det ansvar som åligger dem enligt den svenska modellen: att kunna ta strid för lika lön och lika villkor.

Det finns också en mängd andra situationer där man från högerkanten har varit mycket entusiastisk över lagar och regler som gör det svårare att hävda svenska lösningar och svensk praxis på arbetsmarknaden och i andra situationer. Man hänvisar till statsstödsregler eller fri rörlighet i de mest märkliga och långtgående situationer.

Det som har skett på senare tid i EU-systemet är att det finns en ökad förståelse också bland många konservativa och liberala krafter i unionens olika länder för att detta skapar en del problem på marknaden som man bör förhålla sig till. Man har insett att arbetstagares rättigheter inte är en resi-

dualpost som man får se vad som händer med utan en viktig del av människors liv. Därför blir det, inte minst för den som vill att EU ska vara en union som har en legitimitet bland människor i Europa, märkligt att strunta i de effekter som politik på EU-nivå får.

När det nu finns strömningar som vill göra små men inte oviktiga saker för att reda upp dessa problem slår svensk höger bakut, vilket är intressant. Vi såg samma diskussioner om den sociala pelaren, som inte är lagstiftning utan ett slags deklaration om att arbetstagares rättigheter är viktiga. Också den ville man, med undantag av Liberalerna, stoppa från att bli antagen.

Det man vill ha mer och mer, genom sin aggressiva hållning till denna politik, är ett EU som ännu mer ska vara en renodlad hävstång för kapitalintressen. Det är anmärkningsvärt, intressant att påpeka och lite trist.

För att vara tydlig: Som det står i alla möjliga dokument och anföranden i denna fråga ska vi självfallet inte ha en myndighet som blir något slags överdomstol. Det finns inte på kartan. Vi ska självfallet inte ha en byråkratisk koloss som ska växa sig stor och tränga ut allt möjligt annat. Men i sak är det bra om det finns en organisation som i högre utsträckning än i dag till exempel samlar in statistik och följer upp verkligheten i de situationer där arbetare rör sig över gränserna och där vi vet att det kan uppstå många komplexa problem.

Detta är mycket bättre än mycket annat EU håller på med, som man gärna får dra ned på – om det är där skon klämmer. Vi är ju överens om att EU:s budget inte ska växa och så vidare.

I den principiella frågan finns det ett mandat från utskottet om vad man ska förhandla om vad gäller innehållet i detta, vilket jag också sa inledningsvis. Men att dra upp subsidiaritetskortet, som man gör här, är ganska oansvarigt, för det bör reserveras till när det finns faktiska hot om överföring av makt och beslutskompetens till EU i frågor där EU inte ska vara och peta. Dagens diskussion gör det tydligt att detta är ett ansvar som högerpartierna inte ämnar ta på särskilt stort allvar, vilket jag beklagar.

Jag står bakom den reservation som vi har tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.
(Applåder)

Anf. 115 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M):

Fru talman! Det är kul att få komma upp som tredje person och prata om Moderaternas politik. Det är bra när saker och ting handlar om Moderaternas politik, men jag ska prata om Moderaternas politik som den är och om var vi står.

Patrik Björck kan vara lugn. Jag och Moderaterna är stora vänner av det europeiska samarbetet. Vi var till och med först med att säga ja till ett svenskt medlemskap i det som i dag är Europeiska unionen. Men lika tydliga är vi också med att det är viktigt att unionen är bra, att unionen gör rätt saker och ägnar sig åt det som är unionens kompetens och att medlemsländerna ägnar sig åt det som är deras kompetens.

I dag diskuterar vi frågan om en europeisk arbetsmarknadsmyndighet och den så kallade subsidiaritetsprövningen av denna och huruvida det är EU som ska besluta om det här är rimligt och om det ska vara en nationell kompetens. Vi moderater och Alliansen anser att det är ett nationellt beslutsfattande och att detta inte är en uppgift för Europeiska unionen. Det stöds av en majoritet av riksdagens ledamöter.

Vi tycker att det är viktigt att skicka en markering på ett tidigt stadium när EU-kommissionen vill genomföra förslag och ta på sig uppgifter som trampar in på medlemsstaternas nationella kompetenser. Därför har vi prövat om EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av en arbetsmarknadsmyndighet strider mot subsidiaritetsprincipen. Vi anser att förslaget strider mot denna princip. Skälen till denna bedömning är bland annat att vi konstaterar att det är fråga om ett lagstiftningsbeslut som omfattas av bestämmelserna om subsidiaritet i artikel 5.3 i fördraget om Europeiska unionen.

Vi noterade också vad vi sa i arbetsmarknadsutskottet, där vi uttalade att vi inte tycker att arbetsmarknadsmyndigheten bör hantera frågor som rör sysselsättning och socialpolitik. Dessa frågor är fundamentala för alla medlemsstater, och redan i dag arbetar EU på många sätt med dem. Det finns gemensamma regler för skydd av arbetstagare. Vi samordnar mellan medlemsländerna reglerna för skydd av arbetstagare och politik på sysselsättningsområdet inom ramen för tillväxtstrategin inom EU, det som kallas Europa 2020. Detta handlar huvudsakligen om kompetenser som är medlemsländernas egna.

Arbetsmarknadsutskottet är positivt till att förbättra samverkan mellan medlemsländer för att motverka att lagstiftning kringgås, förändra genomförandet, skydda arbetstagare och hantera gränsöverskridande frågor.

Vi kan se ett behov av att samordna delar mellan myndigheter, men samverkan bör i första hand genomföras genom befintliga processer och utnyttjande av de strukturer som finns. Man måste inte inrätta en ny myndighet, som därtill riskerar att bli kostsam ekonomiskt.

Vi har tillämpningsdirektiv till utstationeringsdirektivet med nya bestämmelser om administrativa samarbeten mellan myndigheter på utstationeringsområdet. Vi har varit tidiga, och vi har varit tydliga med att vi inte anser att kommissionen ska gå vidare med det förslag som nu ligger om en europeisk arbetsmarknadsmyndighet, då vi tycker att det kan ifrågasättas vilket mervärde en sådan myndighet skulle ha.

Det är nu klart att kommissionen, trots detta, har valt att lägga fram förslaget. Det är därför vi har denna debatt i dag – för att ta ställning till om förslaget är förenligt med subsidiaritetsprincipen, som alltså slås fast i fördraget om Europeiska unionen.

Fru talman! Vi tycker att det är viktigt att olika nationella arbetsmarknadsmodeller och medlemsstaternas kompetenser på det sociala området och sysselsättningsområdet respekteras. Vi menar att det är högst oklart vilket mervärde en myndighet skulle medföra. Det har kommissionen inte lyckats precisera i det förslag som ligger, och då tycker vi att det är orimligt att gå vidare med förslaget.

Det finns som sagt redan etablerade strukturer både på nationell nivå och på EU-nivå för att hantera de frågor som en sådan myndighet skulle ansvara för. Vi ser en uppenbar risk för att en ny myndighet skulle skapa ytterligare strukturer som ger ökad administration och byråkrati och som genererar merarbete för medlemsstaterna.

Vi tycker att det är viktigt att man har fokus på rätt saker. Det är inte så, Patrik Björck, att Moderaterna förespråkar svexit. Vi förespråkar ett starkt och bra EU och ett genuint svenskt EU-engagemang. Det var därför alliansregeringen, under de åtta år den regerade, fick extremt mycket be-

röm för sitt djupa engagemang inom EU-politiken, inte minst av den dåvarande kommissionären, Patrik Björcks partikamrat och den nuvarande utrikesministern Margot Wallström.

Med anledning av detta, fru talman, vill jag yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets förslag till beslut i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 116 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! När det gäller det djupa engagemanget i EU-politiken var det okänt och välkänt att den tidigare regeringen åkte ned till Bryssel och gjorde ingenting. Under sju års tid sa man att det inte skulle gå att hantera effekten av Lavaldomen. Den nya regeringen åkte ned, förhandlade med 27 olika medlemsländer och kommer nu att kunna förflytta positionen till en för den svenska modellen betydligt bättre ställning.

Det handlar om att den nya, socialdemokratiskt ledda regeringen hade viljan till förändring och hårt arbete. Om man ska arbeta i Europeiska unionen och ta del av det som kan vara positivt med ett samarbete över gränserna måste man vara beredd till hårt arbete för att påverka och se till att de förslag som kommer är genomförbara i enlighet med vår svenska arbetsmarknadsmodell. Där fanns det inget engagemang över huvud taget från regeringen Reinfeldt. Man gjorde ingenting.

Jag vet inte hur många gånger jag har stått i denna talarstol och ställt frågor till Reinfeldt, Littorin och andra moderata ministrar om vad de gjorde nere i Bryssel för att rätta till det som Lavaldomen ställt till. Svaret blev hela tiden: Det går inte. Vi gör ingenting, för om vi skulle göra något eller lyfta upp frågan riskerar det att bli sämre.

Fru talman! Min fråga till Christian Holm Barenfeld är: Ser du inte något av den oro som alla andra ser när det gäller den bristande legitimiteten för EU? Har Christian Holm Barenfeld i så fall inga synpunkter på detta? Till och med liberala och konservativa partikamrater till Christian Holm Barenfeld ute i Europa är övertygade om att detta är ett problem.

Anf. 117 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M) replik:

Fru talman! Fakta talar för sig själva, skulle jag vilja säga. Det är lätt att gå tillbaka och kontrollera och se att Alliansen hade ett genuint engagemang i regeringsställning och att vi har ett genuint engagemang i opposition för EU-frågorna.

När det gäller Lavalfrågan är det inte okänt att vi hade olika ståndpunkter där. Vi gillade den fria rörligheten, medan Patrik Björcks partikompisar i LO stod utanför den aktuella skolan i Vaxholm och skrek "Go home!" till de medarbetare som kom från andra EU-länder och jobbade på ett lagligt sätt i Sverige. Det tycker jag inte är värdigt ett land som är öppet och inte värdigt en organisation som utger sig för att vara en stor arbetstagarorganisation.

Men jag ser uppenbara risker med EU:s bristande legitimitet, och det är just därför som jag är så angelägen om att EU gör bra saker, gör rätt saker och gör dem på ett effektivt sätt. Då tror jag inte att det rätta är att EU ska plocka till sig fler uppgifter, bygga större överbyggnader, kosta mer pengar och lägga vantarna på fler områden av det som i dag är nationella beslutskompetenser. Här handlar det inte bara om höger och vänster. Jag kan säga att den person som du talar om, Patrik Björck, som är EU-

kommissionens ordförande är med i samma partigrupp som Moderaterna. Men det är också oerhört tydligt att vi har fundamentalt skilda åsikter i denna fråga. Det är inte bara Moderaterna inom EPP, utan det är snarare Juncker inom EPP, som har sina synpunkter i denna fråga.

Anf. 118 PATRIK BJÖRCK (S) replik:

Fru talman! Det där sista var en mycket spännande interiör från Europeiska folkpartiets arbete. Jag ska fundera lite grann på det.

Christian Holm Barenfeld säger någonting mycket viktigt nu som vi ska ta till oss. Han säger att vi – moderater och socialdemokrater – har olika ståndpunkter i Lavalfrågan. I det läser jag in att han menar att han var rätt nöjd med sakernas tillstånd som Lavaldomen ställde till för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Jag kan inte tolka det på något annat sätt.

Christian Holm Barenfeld säger att det var okej att inte göra någonting, eftersom vi har olika ståndpunkter. När Socialdemokraterna sedan leder regeringen åker vi ned till Bryssel och fixar det, för att vi har en annan ståndpunkt. Det går inte att tolka på något annat sätt än att den försvagning av den svenska arbetsmarknadsmodellen som Lavaldomen innebar tycker Christian Holm Barenfeld var bra. Det tycker inte vi socialdemokrater. Därför rättar vi till det. Men det tyckte ni moderater, och därför rättade ni inte till det. Det är ett mycket tydligt och bra ställningstagande som vi får här i kammaren i dag. Tack så mycket för det, Christian Holm Barenfeld.

Fru talman! Jag har ytterligare en fråga. Christian Holm Barenfeld tycker att EU ska syssla med bra saker. Så långt kan jag och Christian Holm Barenfeld vara överens. Men frågan är: Anser Christian Holm Barenfeld att den fria rörligheten är en sådan bra sak? Det är för att försöka upprätthålla, effektivisera och göra den bättre som kommissionen lägger fram förslag för att skapa ökad legitimitet bland medborgarna.

Frågan till Christian Holm Barenfeld är alltså: Är den fria rörligheten en sådan bra sak som EU borde syssla med?

Anf. 119 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M) replik:

Fru talman! Varsågod, Patrik Björck. Vi är tydliga, och vi har många bra ställningstaganden och ståndpunkter gällande EU-politiken. Om du frågar mig är grunden i EU-samarbetet de fyra friheterna: den fria rörligheten för varor, tjänster och kapital och inte minst för unionens medborgare.

Jag tycker att detta går lite stick i stäv med det som sas tidigare. Jag refererade tidigare till Patrik Björcks fackliga partikamrater i Byggnads som stod och skrek ”Go home!” på ett extremt ovärdigt sätt i Vaxholm när det begav sig, vilket var upprinnelsen till Lavaldomen. Det tycker jag inte är värdigt ett öppet land, ett land som säger sig vilja ha ett gemensamt EU och en fri rörlighet. Men det är väl en pay back till LO. Som LO:s ordförande, som sitter i Socialdemokraternas högsta ledning, sa: Man ger 30 miljoner till Socialdemokraterna för att man ska vinna valet. Men det kommer inte gratis. Man kräver resultat, och man kräver förändringar.

Mitt svar till Patrik Björck är: Ja, jag kommer att fortsätta arbeta för den fria rörligheten och öppenheten inom EU.

Det är lite talande att Socialdemokraterna också har varit för EU-samarbete. Sedan har vi olika synpunkter. Men här står de tillsammans med två partier. Det är ett miljöparti som har varit en genuin motståndare till EU, men som har ändrat sig lite. Sedan är det ett parti som fortfarande är motståndare till att ge EU mer makt. Det är ett parti som har varit emot i stort sett alla internationella samarbeten, möjligen med undantag för Warszawapakten och Komintern.

Anf. 120 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag till motiverat yttrande.

Fru talman! Patrik Björck inledde denna debatt om subsidiaritetsprincipen med att berätta varför Socialdemokraterna tycker att det är en förträfflig idé att flytta över befogenheter från den svenska arbetsmarknadens parter och denna kammare till federalisterna i EU. Men, som sagt, detta gäller framför allt subsidiaritetsprincipen och den prövningen.

Subsidiaritetsprincipen är en princip som innebär att beslut ska fattas på den lägsta ändamålsenliga nivån, så nära folket som möjligt. Om en fråga inte kan skötas och beslutas på denna nivå ska den enligt principen flyttas till en högre nivå, och enbart då. Det är också viktigt att påpeka att bevisbördan för detta ligger på EU-nivån, och därifrån ska det bevisas att vi inte kan sköta dessa frågor på nationell nivå.

Detta måste vi ha i åtanke när det kommer till kommissionens förslag om att inrätta en arbetsmyndighet. Sverigedemokraternas bedömning är att medlemsländerna utan tvekan kan erbjuda sina medborgare den information som de behöver för att kunna pendla och arbeta i Europa. Det är också vår bedömning att kommissionen inte har lyckats bevisa någonting annat. Det framförs inga solida skäl som visar att detta inte kan skötas nationellt. Det är precis vad denna debatt och bedömning handlar om.

Patrik Björck använde halva sitt anförande till att berätta varför det är förträffligt. Jag tänker, efter att ha förklarat vår syn på subsidiaritetsprövningen, gå in på arbetsmyndigheten i övrigt och varför EU vill ha den.

EU-kommissionens ordförande Juncker höll 2017 ett tal där han beskrev kommissionens avsikt att inrätta en arbetsmyndighet på EU-nivå. Som sverigedemokrat lyssnar man extra noga så fort Juncker öppnar munnen, för så fort han talar vet man att det är fara å färde. Juncker försitter inte en chans att förminska medlemsstaternas självbestämmande. Det är alltid förklätt i positiva ordalag. Det handlar alltid om att människor i EU ska få det bättre, få högre standard och få så bra rättigheter som möjligt. Och vem vill inte det? Vi har ingenting emot det.

Det som vi vänder oss mot är var besluten fattas. All utveckling som ska ske i ett land ska komma från vad det landets medborgare har beslutat och bestämt. Det ska vara ett uttryck för deras önskan om förändring.

Fru talman! Vad är det egentligen som Juncker försöker få igenom? Vad är det som denna arbetsmyndighet ska göra som medlemsstaterna inte kan göra själva? Vad är det som gör att det krävs ytterligare en myndighet, och denna gång på EU-nivå? Många arbetar, reser och pendlar inom EU. Det är ett av skälen till att Juncker vill ha denna informationsmyndighet. Man säger att myndigheten ska ge information till företag och arbetande om rättigheter och skyldigheter.

Fru talman! Vi lever i en sådan era där informationsinsatser som ska ske sköts via nätet, hemsidor och liknande. Man startar inte upp ytterligare en dyr och tungrodd myndighet.

I ett informationsblad kan man läsa att Juncker vill se en samordning av de sociala trygghetssystemen. Ja, där har vi planen. Man vill se gemensamma socialförsäkringsnummer.

Fru talman! EU fick inte igenom den totala sammanslutningen till den monetära union som man planerade. Det var det som var det övergripande målet. Men eftersom motståndet är så stort väljer man att börja i andra ändan. Man ska harmonisera systemen och införa förändringar som medlemsstaterna inte har frågat efter. Man börjar i stället underifrån och bygger sakta men säkert upp en struktur. Och arbetsmyndigheten är en del av den strukturen. När man väl har fått denna myndighet på plats kan den tilldelas allt fler uppdrag, allt fler befogenheter och mer makt – makt som fördelas från de nationella parlamenten, eller i detta fall arbetsmarknadens parter, till en federal myndighet på EU-nivå.

Det är därför vi inte kan se varje förslag från EU som enskilt. För det är inte enskilda händelser. Det är en ständigt pågående maktförskjutning, en federalisering. Det ska alla ha klart för sig.

Juncker kommer aldrig någonsin att börja tala om att utöka medlemsstaternas nationella självbestämmande. Men det gör vi sverigedemokrater. Vi kämpar för att alla medlemsstater själva ska få bestämma hur och i vilken takt de ska utvecklas. Vi ställer oss inte bakom Junckers, Merkels eller Macrons vision om en europeisk federation.

Den föreslagna myndigheten, så som den beskrivs i dagsläget, ska inte göra något som vi inte själva kan göra på hemmaplan. Sverigedemokraterna och flera andra i denna kammare anser därför att förslaget strider mot subsidiaritetsprincipen.

Socialdemokraterna har en väldokumenterad förkärlek för tröga myndigheter med oklara och ibland motstridiga uppdrag. Men här får vi sätta ned foten. Snälla, få ordning på den arbetsmyndighet ni har i Sverige, den som vi för övrigt vill lägga ned i nuvarande form, innan ni bildar motsvarande myndighet på federal EU-nivå.

Anf. 121 ANNIKA QARLSSON (C):

Fru talman! Förslaget om en ny EU-myndighet väcker starka reaktioner. Det finns de som jublar och tycker att det äntligen kommer ett starkare socialt skydd så att man inte ska hamna mellan systemen när man jobbar i ett annat EU-land. Och den andra sidan konstaterar att den sociala pelaren är starten på en avveckling av den svenska modellen.

Centerpartiet ser att vi behöver förbättra samverkan mellan medlemsländerna, för att motverka att man kringgår lagstiftning, för att förbättra genomförandet, för att skydda arbetstagare och för att hantera gränsöverskridande frågor. Vi ser att allt fler rör sig över gränserna, vilket är bra och ett av EU:s syften. Men det leder till problem av olika slag. De problemen måste varje nationell myndighet hantera och agera på för att underlätta för medborgarna. Det är ett ständigt pågående arbete, som måste pågå oavsett regering.

I dagens subsidiaritetsprövning är det avgörande argumentet för att säga nej att detta område är nationell kompetens och ett nationellt ansvar

att hantera. Men det finns flera skäl för att vara skeptisk till en ny europeisk arbetsmyndighet.

För att hantera de problem som uppstår när man rör sig mellan länderna inom EU skulle en lösning kunna vara att ha samma system överallt, att avveckla den svenska modellen till förmån för en europeisk modell. Den modellen skulle troligtvis ha väldigt lite gemensamt med det som vi nu tycker fungerar bra här hos oss. Men det är ingen som säger att de vill ha det alternativet. Med en arbetsmyndighet, med det lilla som finns beskrivet så här långt, kommer arbetet att gå i den riktningen – trots att ingen säger att det är det man vill ha.

Mervärdet av denna myndighet är ännu oklart. Men ambitionen att börja försiktigt och sedan växa finns i korten, med en utvidgning av regelverket på arbetsmarknadsområdet eller genom att utvidga myndighetens mandat. Risken är uppenbar att den föreslagna europeiska arbetsmyndighetens verksamhet hamnar i konflikt med de nationella arbetsmarknadsmodellerna.

Det är märkligt att höra både Socialdemokraternas och Vänsterns oreserverade entusiasm för något som inte ens arbetsmarknadsministern kan se mervärdet av i nuläget.

Risken för att det blir en gökunge som växer från de 500 miljonerna årligen som anges i nuläget är trolig – dubbelt tufft med en utökning när EU:s budget ska krympas. Det tillsammans med att mervärdet av en ny europeisk arbetsmyndighet inte preciseras eller framgår i kommissionens förslag och att vi inte vill ha en europeisk arbetsmarknadsmodell gör att vi säger nej till en myndighet, inte bara i subsidiaritetsprövningen. Redan i dag finns det väl etablerade strukturer både på nationell nivå och på EU-nivå för att hantera de frågor som myndigheten föreslås ansvara för.

Jag yrkar bifall till förslaget i utlåtandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 24.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.44 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 23 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 maj

SoU34 Vissa förslag på assistansområdet

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Informationsskyldighet)

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

270 för utskottet

39 för res.

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 76 M, 24 MP, 17 C, 20 V, 17 L, 15 KD

För res.: 34 SD, 5 -

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

SkU20 Slopad skattefrihet för förmån av hälso- och sjukvård

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (-)

Förberedande votering:

36 för res. 1

5 för res. 2

268 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Maria Strömkvist (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

163 för utskottet

40 för res. 1

105 avstod

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 11 M, 24 MP, 5 C, 20 V, 2 L

För res. 1: 1 M, 34 SD, 5 -

Avstod: 64 M, 12 C, 14 L, 15 KD

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 3 L, 1 KD, 3 -

Erik Andersson, Carl-Oskar Bohlin, Ida Drougge, Thomas Finnborg, Ann-Charlotte Hammar Johnsson, Jonas Jacobsson Gjörtler, Lotta Olsson, Elisabeth Svantesson, Hans Wallmark och Jörgen Warborn (alla M), Staffan Danielsson, Johan Hedin, Johanna Jönsson, Helena Lindahl och Kerstin Lundgren (alla C) samt Roger Haddad (L) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

SkU22 Multilateral konvention för att genomföra skatteavtalsrelaterade åtgärder

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU13 Förbud mot utvinning av uran

Punkt 1 (Förbud mot uranutvinning)

1. utskottet
2. res. 1 (M, SD, L)

Votering:

163 för utskottet
146 för res. 1
40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 24 MP, 17 C, 20 V, 1 KD

För res. 1: 76 M, 34 SD, 17 L, 14 KD, 5 -

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

Erik Slottnér (KD) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 2 (Innovationskritiska mineraler och gruvindustrins konkurrenskraft)

1. utskottet
2. res. 2 (M, L)

Votering:

199 för utskottet
109 för res. 2
41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 34 SD, 24 MP, 17 C, 20 V, 1 KD, 2 -

För res. 2: 75 M, 17 L, 14 KD, 3 -

Frånvarande: 12 S, 8 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

Jörgen Warborn (M) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Erik Slottnér (KD) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

NU14 Förstärkt följerätt

Punkt 3 (Streamning från olovlig källa)

1. utskottet
2. res. 1 (M, C, L)
3. res. 2 (SD)

Förberedande votering:

110 för res. 1
39 för res. 2
160 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
158 för utskottet
109 för res. 1
40 avstod
42 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 101 S, 24 MP, 20 V, 13 KD
För res. 1: 76 M, 15 C, 17 L, 1 KD
Avstod: 34 SD, 1 C, 1 KD, 4 -
Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 6 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 4 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU15 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om energi- och däckmärkning

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU17 En skärpt straffrättslig reglering av obehörigt tillträde till skyddsobjekt

Punkt 1 (En skärpt straffrättslig reglering av obehörigt tillträde till skyddsobjekt)

1. utskottet
2. res. 1 (SD, -)

Votering:

270 för utskottet
39 för res. 1
40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 76 M, 24 MP, 17 C, 20 V, 17 L, 15 KD
För res. 1: 34 SD, 5 -
Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU14 Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner

Punkt 2 (Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)
3. res. 2 (V)

Förberedande votering:

39 för res. 1
20 för res. 2
250 avstod
40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
249 för utskottet
39 för res. 1
20 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 101 S, 76 M, 24 MP, 17 C, 16 L, 15 KD
För res. 1: 34 SD, 5 -
Avstod: 20 V
Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 3 L, 1 KD, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU26 Några ändringar i riksdagsordningen

Punkt 1 (Ändringar i riksdagsordningens huvudbestämmelser)

Här föreslogs ändringar i huvudbestämmelser i riksdagsordningen. Utskottet hade föreslagit att ändringarna skulle beslutas enligt 8 kap. 17 § första stycket andra meningen regeringsformen.

Enligt denna bestämmelse kunde riksdagen anta bestämmelser i riksdagsordningen genom endast ett beslut, om *minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter* röstade för beslutet.

Beslutet skulle enligt riksdagsordningen fattas genom omröstning.

Eftersom det hade yrkats både till utskottets förslag och till reservation 1 av Jonas Millard och Fredrik Eriksson (SD) skulle kammaren först, enligt 11 kap. 14 § riksdagsordningen, välja vilket av förslagen som skulle vara föremål för omröstning. Detta skulle göras i en förberedande omröstning med vanlig majoritet.

Votering:

269 för att välja utskottets förslag till beslut
40 för att välja förslaget i res. 1 (SD)
40 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att kammaren således hade valt att utskottets förslag till beslut skulle vara föremål för omröstning.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottets förslag: 101 S, 75 M, 24 MP, 17 C, 20 V, 17 L, 15 KD
För förslaget i res. 1: 1 M, 34 SD, 5 -
Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

Huvudvotering:

270 för bifall
2 för avslag
37 avstod
40 frånvarande

Förste vice talmannen konstaterade att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av riksdagens ledamöter hade röstat ja. Kammaren hade således bifallit utskottets förslag till beslut.

Partvis fördelning av rösterna:

För bifall: 101 S, 76 M, 24 MP, 17 C, 20 V, 17 L, 15 KD

För avslag: 1 SD, 1 -

Avstod: 33 SD, 4 -

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Utredning om vem som ska utse ledamöterna i Riksdagens arvodsnämnd)

1. utskottet

2. res. 3 (SD)

Votering:

270 för utskottet

39 för res. 3

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 76 M, 24 MP, 17 C, 20 V, 17 L, 15 KD

För res. 3: 34 SD, 5 -

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

FiU38 EU:s förordning om penningmarknadsfonder och ett par andra värdepappersmarknadsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU42 En ändamålsenlig kommunal bokföring och redovisning

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU18 Skattetillägg vid rättelse på eget initiativ

1. utskottet

2. res. (-)

Votering:

305 för utskottet

4 för res.

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 76 M, 34 SD, 24 MP, 17 C, 20 V, 17 L, 15 KD,
1 -

För res.: 4 -

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

SkU21 Återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

3. res. 2 (-)

Förberedande votering:

36 för res. 1

4 för res. 2

269 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Monica Green (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

150 för utskottet

40 för res. 1

119 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 24 MP, 20 V, 3 L, 2 KD

För res. 1: 1 M, 34 SD, 5 -

Avstod: 75 M, 17 C, 14 L, 13 KD

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

Mikael Cederbratt (M) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Annika Eclund och Robert Halef (båda KD) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

JuU24 Mer ändamålsenliga bestämmelser om rättsliga biträden

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Målsägandebiträden i mål om hedersrelaterade brott)

1. utskottet

2. res. (L)

Votering:

290 för utskottet

18 för res.

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 76 M, 33 SD, 24 MP, 17 C, 19 V, 15 KD, 5 -

För res.: 1 V, 17 L

Frånvarande: 12 S, 7 M, 9 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

Rossana Dinamarca (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

JU21 Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag

Punkt 2 (Riktlinjer för utkontraktering av it-verksamhet)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

288 för utskottet

20 för res.

1 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 76 M, 34 SD, 24 MP, 17 C, 17 L, 15 KD, 4 -

För res.: 20 V

Avstod: 1 -

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU24 Ecuadors anslutning till frihandelsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Colombia och Peru, å andra sidan

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU25 Samarbetsavtal om partnerskap och utveckling mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och islamiska republiken Afghanistan, å andra sidan

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Återvändandeavtal)

1. utskottet

2. res. (V)

Votering:

288 för utskottet

20 för res.

41 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 101 S, 76 M, 34 SD, 24 MP, 17 C, 16 L, 15 KD, 5 -

För res.: 20 V

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 3 L, 1 KD, 3 -

1. utskottet

2. res. (S, MP, V)

Votering:

164 för utskottet

144 för res.

1 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 76 M, 34 SD, 17 C, 17 L, 15 KD, 4 -

För res.: 100 S, 24 MP, 20 V

Avstod: 1 -

Frånvarande: 12 S, 7 M, 8 SD, 1 MP, 5 C, 1 V, 2 L, 1 KD, 3 -

David Lindvall (S) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

§ 25 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Redogörelse

2017/18:RR4 Riksrevisionens redogörelse för granskning av Årsredovisning för staten 2017

§ 26 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 maj

2017/18:536 Naturvärdesbedömningar

av *Carl Schlyter* (MP)

till närings- och innovationsminister Mikael Damberg (S)

2017/18:537 Jobbklyftan på arbetsmarknaden

av *Lotta Finstorp* (M)

till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

§ 27 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 maj

2017/18:1283 Brott i Säffle

av *Christian Holm Barenfeld* (M)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

- 2017/18:1284 Brott i Torsby**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1285 Brott i Årjäng**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1286 Brott i Kil**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1287 Brott i Sunne**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1288 Brott i Munkfors**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1289 Brott i Kristinehamn**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1290 Brott i Grums**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1291 Brott i Hagfors**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1292 Brott i Storfors**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1293 Brott i Karlstad**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1294 Brott i Forshaga**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1295 Brott i Hammarö**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1296 Brott i Arvika**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1297 Brott i Eda**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1298 Brott i Filipstad**
av *Christian Holm Barenfeld* (M)
till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)
- 2017/18:1299 Utlysning av tjänster inom lärosäten**
av *Fredrik Christensson* (C)
till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2017/18:1300 Västra stambanan

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet Tomas Eneroth (S)

2017/18:1301 Utvecklingen i Afghanistan

av *Anders Österberg* (S)

till utrikesminister Margot Wallström (S)

Prot. 2017/18:112

16 maj

§ 28 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 15 maj

2017/18:1243 Tvångskonvertering för att få gifta sig

av *Robert Hannah* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1247 Lootlådor i spel

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Per Bolund (MP)

2017/18:1244 Det svenska jordbrukets goda smittskydd

av *Johan Hultberg* (M)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1248 Social housing

av *Robert Hannah* (L)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2017/18:1260 Rekvisiten för tvångsäktenskap

av *Robert Hannah* (L)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1255 Auktionsvillkor för 700-megahertzbandet

av *Erik Ottoson* (M)

till statsrådet Peter Eriksson (MP)

§ 29 Kammaren åtskildes kl. 16.20.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 11 anf. 47 (delvis),

av förste vice talmannen därefter till och med § 18 anf. 96 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med § 22 anf. 113 (delvis) och

av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om ny riksdagsledamot	1
§ 3 Anmälan om sammansatt utrikes- och försvarsutskott	1
§ 4 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 5 Anmälan om granskningsrapport	3
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	3
§ 7 Ärenden för bordläggning	3
§ 8 Förbud mot utvinning av uran	4
Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU13	4
Anf. 1 HANIF BALI (M).....	4
Anf. 2 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD)	4
Anf. 3 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S)	6
Anf. 4 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	8
Anf. 5 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	8
Anf. 6 MATTIAS BÄCKSTRÖM JOHANSSON (SD) replik	9
Anf. 7 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	9
Anf. 8 HANIF BALI (M) replik.....	10
Anf. 9 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	10
Anf. 10 HANIF BALI (M) replik.....	10
Anf. 11 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	11
Anf. 12 LORENTZ TOVATT (MP)	12
Anf. 13 HELENA LINDAHL (C).....	13
Anf. 14 BIRGER LAHTI (V)	14
Anf. 15 PENILLA GUNTHER (KD).....	15
Anf. 16 LORENTZ TOVATT (MP) replik	16
Anf. 17 PENILLA GUNTHER (KD) replik	17
Anf. 18 LORENTZ TOVATT (MP) replik	17
Anf. 19 PENILLA GUNTHER (KD) replik	18
Anf. 20 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	18
Anf. 21 PENILLA GUNTHER (KD) replik	19
Anf. 22 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	19
Anf. 23 PENILLA GUNTHER (KD) replik	20
Anf. 24 LISE NORDIN (MP)	20
Anf. 25 PENILLA GUNTHER (KD) replik	21
Anf. 26 LISE NORDIN (MP) replik.....	22
Anf. 27 PENILLA GUNTHER (KD) replik	22
Anf. 28 LISE NORDIN (MP) replik.....	23
Anf. 29 HANIF BALI (M) replik.....	23
Anf. 30 LISE NORDIN (MP) replik.....	23
Anf. 31 HANIF BALI (M) replik.....	24
Anf. 32 LISE NORDIN (MP) replik.....	24
Anf. 33 MARIA WEIMER (L).....	25
Anf. 34 LISE NORDIN (MP) replik.....	26
Anf. 35 MARIA WEIMER (L) replik.....	26
Anf. 36 LISE NORDIN (MP) replik.....	27

Anf. 37 MARIA WEIMER (L) replik	27
(Beslut fattades under § 24.).....	27
§ 9 Förstärkt följerätt.....	28
Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU14	28
Anf. 38 HANIF BALI (M)	28
Anf. 39 JOSEF FRANSSON (SD).....	29
Anf. 40 PETER HELANDER (C).....	30
Anf. 41 SAID ABDU (L)	32
Anf. 42 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	34
Anf. 43 NICLAS MALMBERG (MP).....	36
Anf. 44 HÅKAN SVENNELING (V).....	37
Anf. 45 PENILLA GUNTHER (KD).....	38
(Beslut fattades under § 24.).....	38
§ 10 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om energi- och däckmärkning.....	39
Näringsutskottets betänkande 2017/18:NU15	39
(Beslut fattades under § 24.).....	39
§ 11 En skärpt straffrättslig reglering av obehörigt tillträde till skyddsobjekt	39
Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU17.....	39
Anf. 46 ROGER RICHTOFF (SD)	39
Anf. 47 KALLE OLSSON (S)	39
Anf. 48 ROGER RICHTOFF (SD) replik	40
Anf. 49 KALLE OLSSON (S) replik	40
(Beslut fattades under § 24.).....	41
§ 12 Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner	41
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU14	41
Anf. 50 JONAS MILLARD (SD).....	41
Anf. 51 MIA SYDOW MÖLLEBY (V).....	42
Anf. 52 JONAS GUNNARSSON (S)	44
Anf. 53 JONAS MILLARD (SD) replik	45
Anf. 54 JONAS GUNNARSSON (S) replik	46
Anf. 55 JONAS MILLARD (SD) replik	47
Anf. 56 JONAS GUNNARSSON (S) replik	47
Anf. 57 IDA DROUGGE (M)	48
Anf. 58 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik.....	49
Anf. 59 IDA DROUGGE (M) replik.....	49
Anf. 60 MIA SYDOW MÖLLEBY (V) replik.....	49
Anf. 61 IDA DROUGGE (M) replik.....	49
Anf. 62 AGNETA BÖRJESSON (MP).....	50
(Beslut fattades under § 24.).....	50
§ 13 Några ändringar i riksdagsordningen.....	51
Konstitutionsutskottets betänkande 2017/18:KU26	51
Anf. 63 FREDRIK ERIKSSON (SD).....	51
Anf. 64 EVA-LENA GUSTAVSSON (S).....	52
Anf. 65 FREDRIK ERIKSSON (SD) replik	53
Anf. 66 EVA-LENA GUSTAVSSON (S) replik	53
Anf. 67 FREDRIK ERIKSSON (SD) replik	54
Anf. 68 EVA-LENA GUSTAVSSON (S) replik	54
Anf. 69 MARTA OBMINSKA (M).....	54

(Beslut fattades under § 24.)	55
§ 14 EU:s förordning om penningmarknadsfonder och ett par andra värdepappersmarknadsfrågor	55
Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU38	55
(Beslut fattades under § 24.)	55
§ 15 En ändamålsenlig kommunal bokföring och redovisning.....	55
Finansutskottets betänkande 2017/18:FiU42	55
(Beslut fattades under § 24.)	55
§ 16 Skattetillägg vid rättelse på eget initiativ	55
Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU18	55
Anf. 70 OLLE FELTEN (-).....	55
Anf. 71 NOOSHI DADGOSTAR (V)	57
(Beslut fattades under § 24.)	58
§ 17 Återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift	58
Skatteutskottets betänkande 2017/18:SkU21	58
Anf. 72 DAVID LÅNG (SD).....	58
Anf. 73 OLLE FELTEN (-).....	59
Anf. 74 JAMAL EL-HAJ (S).....	61
Anf. 75 OLLE FELTEN (-) replik	63
Anf. 76 JAMAL EL-HAJ (S) replik.....	63
Anf. 77 OLLE FELTEN (-) replik	64
Anf. 78 JAMAL EL-HAJ (S) replik.....	64
Anf. 79 JÖRGEN WARBORN (M).....	64
Anf. 80 JAMAL EL-HAJ (S) replik.....	65
Anf. 81 JÖRGEN WARBORN (M) replik.....	66
Anf. 82 JAMAL EL-HAJ (S) replik.....	66
Anf. 83 JÖRGEN WARBORN (M) replik.....	67
Anf. 84 RASMUS LING (MP)	67
Anf. 85 ALI ESBATI (V)	68
Anf. 86 LARRY SÖDER (KD).....	70
Anf. 87 ALI ESBATI (V) replik	72
Anf. 88 LARRY SÖDER (KD) replik	72
Anf. 89 ALI ESBATI (V) replik	73
Anf. 90 LARRY SÖDER (KD) replik	74
Anf. 91 JAMAL EL-HAJ (S) replik.....	74
Anf. 92 LARRY SÖDER (KD) replik	75
Anf. 93 JAMAL EL-HAJ (S) replik.....	75
Anf. 94 LARRY SÖDER (KD) replik	76
(Beslut fattades under § 24.)	76
§ 18 Mer ändamålsenliga bestämmelser om rättsliga biträden	76
Justitieutskottets betänkande 2017/18:JuU24.....	76
Anf. 95 ROGER HADDAD (L).....	76
Anf. 96 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP)	78
(Beslut fattades under § 24.)	78
§ 19 Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskyddslag	79
Justitieutskottets betänkande 2017/18:JuU21.....	79
Anf. 97 LINDA SNECKER (V)	79
Anf. 98 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S).....	80

Anf. 99 PÅL JONSON (M).....	81
Anf. 100 LINDA SNECKER (V) replik.....	83
Anf. 101 PÅL JONSON (M) replik.....	84
Anf. 102 LINDA SNECKER (V) replik.....	84
Anf. 103 PÅL JONSON (M) replik.....	85
Anf. 104 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik.....	85
Anf. 105 PÅL JONSON (M) replik.....	86
Anf. 106 HELENE PETERSSON i Stockaryd (S) replik.....	86
Anf. 107 PÅL JONSON (M) replik.....	87
Anf. 108 ANNIKA HIRVONEN FALK (MP).....	87
Anf. 109 JOHAN HEDIN (C).....	88
(Beslut fattades under § 24.).....	89
§ 20 Ecuadors anslutning till frihandelsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Colombia och Peru, å andra sidan.....	89
Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU24	89
(Beslut fattades under § 24.).....	89
§ 21 Samarbetsavtal om partnerskap och utveckling mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och islamiska republiken Afghanistan, å andra sidan	89
Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU25	89
Anf. 110 YASMINE POSIO NILSSON (V).....	89
Anf. 111 KERSTIN LUNDGREN (C).....	91
Anf. 112 MARIA ANDERSSON WILLNER (S).....	92
(Beslut fattades under § 24.).....	93
§ 22 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten.....	93
Arbetsmarknadsutskottets utlåtande 2017/18:AU17	93
Anf. 113 PATRIK BJÖRCK (S)	93
Anf. 114 ALI ESBATI (V).....	96
Anf. 115 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M)	97
Anf. 116 PATRIK BJÖRCK (S) replik	99
Anf. 117 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M) replik	99
Anf. 118 PATRIK BJÖRCK (S) replik	100
Anf. 119 CHRISTIAN HOLM BARENFELD (M) replik	100
Anf. 120 SVEN-OLOF SÄLLSTRÖM (SD)	101
Anf. 121 ANNIKA QARLSSON (C).....	102
(Beslut fattades under § 24.).....	103
Ajournering.....	103
Återupptaget sammanträde.....	103
§ 23 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 maj	103
SoU34 Vissa förslag på assistansområdet	103
SkU20 Slopad skattefrihet för förmån av hälso- och sjukvård	104
SkU22 Multilateral konvention för att genomföra skatteavtalsrelaterade åtgärder.....	104
§ 24 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	105
NU13 Förbud mot utvinning av uran	105

NU14 Förstärkt följerätt.....	105
NU15 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om energi- och däckmärkning.....	106
FöU17 En skärpt straffrättslig reglering av obehörigt tillträde till skyddsobjekt.....	106
KU14 Ett utvidgat straffrättsligt skydd för transpersoner	106
KU26 Några ändringar i riksdagsordningen.....	107
FiU38 EU:s förordning om penningmarknadsfonder och ett par andra värdepappersmarknadsfrågor	108
FiU42 En ändamålsenlig kommunal bokföring och redovisning.....	108
SkU18 Skattetillägg vid rättelse på eget initiativ	108
SkU21 Återinförande av skattereduktion för fackföreningsavgift	109
JuU24 Mer ändamålsenliga bestämmelser om rättsliga biträden.....	109
JuU21 Ett modernt och stärkt skydd för Sveriges säkerhet – ny säkerhetsskydds lag.....	110
UU24 Ecuadors anslutning till frihandelsavtalet mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och Colombia och Peru, å andra sidan	110
UU25 Samarbetsavtal om partnerskap och utveckling mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och islamiska republiken Afghanistan, å andra sidan	110
AU17 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till förordning om inrättande av Europeiska arbetsmyndigheten	111
§ 25 Bordläggning.....	111
§ 26 Anmälan om interpellationer	111
§ 27 Anmälan om frågor för skriftliga svar	111
§ 28 Anmälan om skriftliga svar på frågor	113
§ 29 Kammaren åtskildes kl. 16.20.	113